

JERZY
EDIGEY

Strážce pyramid

*Polský turista
přiletěl na dovolenou
do Egypta. Nejvíce
ze všeho ho
upoutá pyramida
faraóna Chefréna
v Gíze.*

*Doveze ho k ní
na velbloudu
Arab mluvící
plynně francouzsky.
Tento Arab
se mu pak stále
plete do cesty.
Pronikne i do jeho
pokoje v hotelu.
Jaké je jeho poslání?
A jaké je tajemství
pyramid? ...*

Příběh, který Jerzy Edigey nazval Strážce pyramid, je jeho druhou prací vycházející v našem nakladatelství. První byla Střela z Elamu; Albatros ji vydal v roce 1975 jako 84. svazek edice Karavana. Tehdy bylo Edigeyovi, přes šedesát let. Za sebou měl činnost právníka, advokáta a obhájce, uznávaného soudníka, autora mnoha povídek, novel a více než dvou desítek detektivek, kriminálních, špionážních a dobrodružných románů. O jejich oblíbenosti svědčí, že vyšly nejen v Edigeyově vlasti, Polsku, nýbrž i v SSSR, NDR,

Maďarsku, Jugoslávii, Švédsku a Japonsku a také česky a slovensky. Dříve než se začnete do Strážce pyramid, věnujte pozornost Edigeyově vzkazu:

Milí čtenáři!

Jsem povinen vám stručně vyličit, jak tato knížka vznikla. Poprvé jsem byl v Egyptě v roce 1967. Kolem Chefrénovy pyramidy jsem pozoroval ruch, který se vymykal obvyklému turistickému hemžení. Starý velbloudář, který je hrdinou mé pověsti, mi vysvětlil, že americko-egyptská vědecká výprava chce pomocí paprsků zjistit, zda se v pyramidě

nezachoval neporušený hrob faraóna. Řekl mi: „Jestliže skutečně najdou pět tisíc let neporušený hrob faraóna, jsou povinni zachovat jeho věčný klid!“

Zapamatoval jsem si jeho slova. A tak vlastně vznikla myšlenka napsat tuto knížku. Pustil jsem se do ní v roce 1974, po mém druhém pobytu v Egyptě. To jsem již věděl, že výzkumy skončily nezdarem. Mnoho učenců zkoumalo, jak se pyramidy stavěly. Dnes víme, že je budovali především vojáci a otroci v „mrtvé sezóně“, která trvala zhruba tři měsíce v roce. Na staveništi nebylo

nikdy víc než dvacet tisíc dělníků. Pouze kameníci a brusiči - leštiči kamene pracovali po celý rok. Bylo jich asi pět tisíc. Pyramidy stavěli bez pomoci strojů; pomáhali si jen hliněnými náspy, po nichž dopravovali na saních kamenné kvádry. Deskami obkládali pyramidu od shora. Dělníci bydleli v domcích nedaleko staveniště — zachovaly se z nich nepatrné zbytky. Milí čtenáři! Rád bych vás získal pro úchvatné dějiny starověkého Egypta, pro jeho nádhernou kulturu, sochařství . . . Byla to civilizace, která nás dodnes upoutává.

Váš Jerzy Edigey

**JERZY
EDIGEY**

Jerzy Edigey, vlastním jménem Jerzy Korycki, se narodil 12. srpna 1912. Napsal padesát románů, z nichž četné byly přeloženy do sedmnácti jazyků. Dne 24. srpna 1983 jel s bratrem z Varšavy do katovického nakladatelství Slask jednat o vydání své - žel - poslední knihy. Na cestě tragicky při automobilové nehodě oba bratři zahynuli...

Strážce pyramid

ZAČÁTEK VELKÉHO DOBRODRUŽSTVÍ

Nade dveřmi do pilotovy kabiny se rozsvítil červený nápis: Připoutejte se. Nekuřte.

Kolikrát jen jsem se už díval na tento příkaz, a vždycky jsem si v duchu říkal, že tam chybí jedno slovo. Doce-la krátké: Prosím.

Tentokrát jsem byl příliš vzrušen, než abych na to myslel. S nosem přitisknutým na okénko našeho iljušina jsem pozoroval blankytné Středomoří a vlny, které se rozbíjely o břehy žlutavé pouště. A o něco dále od pobřeží jako kdyby kdosi gigantickou tužkou narýsoval pouštní přímku. To tedy je ta proslulá silnice z Alexandrie do Tobruku, podél níž se za druhé světové války odehrávaly těžké boje o každou hrst písku.

Naše letadlo udělalo mírný oblouk. Moře se od nás začalo vzdalovat. Poměrně dlouho jsme letěli nad mrtvou pouští. Pak se na obzoru objevila tenká zelená čára a po její pravé straně shluk vysokých budov obklopených věncem malých domů.

Blížili jsme se ke Káhiře.

„Podívejte se prosím na ty tři hranolovité pahorky,“ upozornila cestující letuška. „To jsou velké pyramidy v Gíze.“

Měl jsem štěstí. Seděl jsem u okénka na pravé straně; skutečně, na samém okraji zeleného pásma kolem Nilu, ale již v poušti, jsem spatřil tři šedé pahorky.

Pyramidy! Největší hromady kamení, jaké kdy člověk navršil. Díval jsem se na ně a pomyslel jsem si – vždyť to vlastně jsou nejnesmyslnější posmrtná obydlí stvořená pro jednoho člověka, faraóna. Nikomu jinému nebyla potřebná.

Připomněly mi dávná léta. Opět jsem byl ve škole. V kteréžto třídě, snad ve třetí, kdy jsme se učili o starověku. Chufev čili řecky Cheops, Chafre, řecky Chefrén, a Menkaure – řecky Mykerinos, tak se jmenovali tehdejší vládci Egypta. Sto tisíc otroků, jak jsme se učili, desítky let budovalo pyramidy. Sta kilometrů táhli na dřevěných saních obrovské kamenné bloky. Bič dozorců dopadal na záda těžce pracujících lidí...

Později, když jsem se s těmito historickými otázkami setkal už jako dospělý člověk, jsem se dověděl, že pravda o stavbě pyramid je docela jiná. Budovali je egyptští rolníci v období nilských záplav, čili tři měsíce v roce. Skalní bloky nedopravovali sta kilometrů, ale lámali je na místě nebo v nedalekých vápencových lomech v Tuře. Za práci dostávali obilí k osevu a oděv. Pouze nejlepší odborníci, dnes bychom řekli vysoce kvalifikovaní dělníci nebo mistři, byli zaměstnáni po celý rok. Počet lidí, kteří pracovali na stavbě najednou, nikdy nepřekročil dvacet tisíc. Ale to nic nezměnilo na mém přesvědčení, že šlo o celkem zbytečné „veřejné práce“.

Nyní však, když jsem se na pyramidu díval, musel jsem přiznat, že na jejich vzhledu je cosi majestátního a okouzlujícího.

Náš iljušin opět změnil směr letu a začal klesat. Letěli jsme nad západní částí Káhiry. Ještě jeden přelet nad Nilem, který z výšky vypadal jako bledě modrá stuha na zeleném podkladě, a byli jsme nad středem města.

Shora bylo zřetelně vidět dlouhé šňůry automobilů a zástupy lidí na chodnících. Není divu; šestimilionová Káhira je jedním z nejžalidnějších měst světa.

Potom se kola našeho letadla dotkla betonových pásů. Neuplynulo ani pět minut a poprvé jsem stanul na africké půdě.

Tak začalo největší dobrodružství mého života.

VELBLOUDÁŘ Z GÍZY

Ukázalo se, že najít v Káhiře pokoj v hotelu není jednoduché. Volné pokoje byly, ovšem v luxusních hotelích Nil-Hilton, Semiramis nebo Sheraton, ale ty pro prostého turistu nepřicházely v úvahu. Dost jsem se nachodil, než jsem se konečně ubytoval v hotelu Skarabeus v ulici 26. července (den, kdy Egypt získal nezávislost).

V Káhiře je mnoho cestovních kancelář. Je to přece důležité turistické středisko. Každá z nich nabízí své služby a nejrozmantější výlety po Egyptě. Samozřejmě také k pyramidám, které leží na předměstí Káhiry v Gíze. Takový výlet stojí jednu egyptskou libru.

Jak mi prozradil hotelový vrátný, může to člověk pořídit za deset piastrů (egyptská libra má sto piastrů), když se k pyramidám vydá městským autobusem z nedalekého Midan-el-Tahiru čili náměstí Svobody. Rozhodl jsem se pochopitelně pro městský autobus.

Vystoupil jsem u hotelu Mena v ulici Al Ahram nad údolím Nilu. Za takřka svislým, snad sto metrů vysokým srázem se rozprostírala poušť. Téměř na hraně srázu se tyčí tři velké kamenné jehlany – pyramidy. Nejvyšší z nich, Cheopsova, byla původně 146 metrů vysoká. Nyní je asi o deset metrů nižší, protože z ní odlámali množství kamenů. Základ pyramidy o rozměrech 230 krát 230 metrů zabírá přes pět čtverečních kilometrů. Pyramidu postavili z více než dvou milionů vápencových bloků, z nichž každý váží kolem dvou a půl tuny.

Cheopsův syn faraón Chefrén byl trochu skromnější. Jeho pyramida je o osm metrů nižší než Cheopsova. Zato ji nedal jako otec obložit vápencem, ale červenou žulou až ze Sunu, dnešního Asuánu. Zanechal po sobě ještě jednu památku – velkou sfingu. Je to socha lva s hlavou tohoto faraóna. Kolem roku 1400 jakýsi fanatický muslim urazil sfínze nos a taková je dodnes.

Třetí z velkých pyramid, Mykerinova – Mykerinos byl pravděpodobně Cheopsův vnuk – je ještě menší. Stát hospodářsky upadal, a tak nebyly prostředky na stavbu tak gigantické pyramidy jako dříve. Určité stopy ukazují, že byla ukončena až po smrti tohoto vládce.

Podél cesty k pyramidám postávají velbloudáři se svými zvířaty. I to je jedna z atrakcí pro turisty. Když mě uviděli, okamžitě mě obklopili. Pouze jeden z nich stál stranou. Od ostatních se lišil tím, že nebyl dotěrný. Jeho velbloud měl bělejší srst a byl pečlivěji vyčištěný než jiní. Tradiční lidový oděv Egyptanů galábíji, dlouhý volný šat podobající se kněžské kutně, měl velbloudář tak upravený, jako by ho právě vytáhl ze skříně. Vedle velbloudáře stál asi šestnáctiletý mladík, který se velice podobal starému Arabovi. Nemohlo být pochyb, že to je jeho syn. Rozhodl jsem se pro tohoto průvodce.

„Kolik?“ zeptal jsem se ho francouzsky.

Každý z těch lidí, kteří se živí turistickým ruchem kolem pyramid, zná několik desítek výrazů v cizích jazycích. Nejlépe ovládají angličtinu, protože jí mluví nejvíce turisté. Ale dohovoříte se s nimi i francouzsky a mnozí z nich znají i některá slova ruská, polská i česká.

„Tři libry, pane,“ odpověděl. „Zavezu vás do Achtej Chufu a všechno vám ukáži.“

Mluvil dobrou francouzštinou. A řekl Achtej Chufu... Nikoli Cheopsova pyramida. Určitě znal dějiny starověkého Egypta. Názvy jako Cheops, Chefrén, Mykerinos a také pyramida či faraón jsou termíny řecké, které se v Egyptě vžily v době Ptolemaiově a jsou o dva tisíce pět set let mladší než pyramidy.

Achtej Chufu, tak svůj hrob nazval faraón Cheops, čili vlastně Chufev. A znamenalo to Obzor Chufevův. V tehdejší době říkali pyramidám Dům miliónu let.

„Tři libry!“ chytil jsem se za hlavu. „To jsou velké peníze!“

„Tak tedy dvě libry,“ začal smlouvat.

Dohodli jsme se na jedné.

Na Arabův povel si velbloud klekl. Vydrápal jsem se na něj. Další povel, a velbloud se začal zvedat. Nejprve na zadní nohy, potom na přední. Kdyby nebylo průvodce, který mě podržel, octl bych se na asfaltové silnici.

Jezdec jsem mizerný. Proto jsem se na hřbetě jednohrbého zvířete necítil příliš pevně a jistě. A jízda na něm člověka roztřepe víc než cyklistické závody po kočičích hlavách. Když jsem si na ten kostičas trochu zvykl, řekl jsem: „Pojedeme k Chafreovu Domu miliónu let...“

Užil jsem ta slova, abych průvodci naznačil, že i já jsem trochu čichl k vědě o starém Egyptě.

„K Chafreovu?“ zarazil se. „Tam není nic zajímavého.“

„Chci si tu pyramidu důkladně prohlédnout,“ nedal jsem se. „Možná že se tam přece jen něco zajímavého najde.“

Řekněte však, co jsem mohl najít u té hory kamení? Pyramidy vznikaly před více než čtyřmi tisíci lety, v takzvané Staré říši.*

Kalif Al Maamun, který vládl v Egyptě v devátém století našeho letopočtu, slyšel o zlatých pokladech a rozkázal razit šachtu do Cheopsovy pyramidy, aby se dostal do jedné z vnitřních chodeb a potom do královské hrobky. Tam rozbil kamenný sarkofág a pravděpodobně v něm našel faraónovu mumii, avšak bez pokladů. Proto zanechal dalšího hledání v sousedních pyramidách. Před sto padesáti léty prorazil anglický plukovník Howard Wyse výbušninou cestu do nitra pyramidy Mykerinovy, ale kromě rozbitých a prázdných sarkofágů ani on nic nenašel. Potom pyramidy zkoumalo mnoho učenců a zhlédly je milióny turistů. Jaké tedy naděje jsem mohl mít já, amatér?

Muže ve světle modré galábiji určitě mé rozhodnutí znepokojilo. Snažil se mě od něj odvrátit a stále tvrdil, že budeme zbytečně ztrácet čas. Sliboval mi opravdové zázraky hned vedle, a dokonce mě lákal, že mi ukáže velký chrám Chafreův, který stojí opodál, a že mě k němu zaveze docela zadarmo.

Čím víc mě přemlouval, tím tvrdošijněji jsem trval na „své“ Chafreově pyramidě. Nakonec ustoupil, a tak jsme ji kolem dokola objeli.

„Stavěli ji pravděpodobně přes třicet let...,“ hádal jsem.

Odporoval mi:

„Kdepak, trvalo to sotva šestnáct sedmnáct let, a to i s velkou sfingou a dolní svatyní. To pyramidu Achtej Chufu stavěli kolem třiceti sezón. Tady to šlo rychleji, protože už byla hotová cesta, po které dopravovali materiál. Tenhle Dům miliónu let vybudovali na místě dřívějšího skladiště, a tak jim odpadly všechny přípravné práce. A kromě toho už měli zkušenosti ze stavby dřívější pyramidy.“

„Už přece stály pyramidy Džosera v Sakkáře,“ namítl jsem.

„Právě, v Sakkáře, ale ne tady, v Gíze. A kromě toho mezi Džoserovou vládou a vládou Chafreho uplynulo snad sto padesát let,“ opravil mě velbloudář. „Imhotep, velký budovatel té doby, už dávno spočíval v hrobě, Ibis-Ra, který stavěl Dům miliónu let pro Chafreho, si nevzal vzor z Imhotepa, ale z těch, kteří stvořili Achtej Chufu.“

Velbloudář mě svými vědomostmi překvapoval. Měl jsem dobrý nos, že jsem si vybral právě jeho. Jiní průvodci by si vymýšleli všelijaké bajky, aby udivili turisty.

„Kde jste se naučil tak dobře francouzsky?“ zeptal jsem se ho.

„Ve Francii. Několik let jsem tam pracoval jako dělník.“

„A také dějiny Egypta znáte dokonale...“

Usmál se.

„Žiji z toho, co vyprávím...,“ řekl a dodal: „A z velblouda. Musím vědět, co komu mám říkat. Když provázím postarší Američanky, vymýšlím si nejruznější senzační historky.“

* Zhruba třetí tisíciletí před naším letopočtem.

Naše cesta kolem pyramidy konečně skončila a mohl jsem z velblouda sesednout. Jedna egyptská libra změnila majitele, poděkoval jsem velbloudáři a jeho synovi, který se až dosud neozval jediným slovem, a vydal jsem se ke vchodu do pyramidy. Zaplatil jsem deset piastřů vstupného a vrátný mě pustil dovnitř.

Chodba vylámaná do nitra pyramidy se po několika metrech změnila v dost příkře spadající průchod zhruba čtvercového průřezu o stranách asi metr a dvacet centimetrů. Stěny byly z tak dokonale a přesně opracovaných vápencových desek, že ani po pětadvaceti stoletích nelze do spár mezi ně strčit nůž.

Asi po padesáti šedesáti metrech končil průchod v malé místnosti vysoké několik metrů. Z ní bylo možné se po žebříčku dostat buď do další chodby, která vedla zpátky, nebo do jiné chodby směřující dovnitř pyramidy.

Chvilí jsem odpočíval a potom jsem se dal na další cestu. Nakonec jsem se ocitl v samém středu kamenné hory, v pohřební síni. Měřila asi osmkrát pět metrů a vysoká byla kolem čtyř metrů. Její strop tvořily dvě velké desky, které se stýkaly pod ostrým úhlem. U západní stěny stál velký sarkofág z černé žuly. Dopravit ho sem těmi úzkými průchody, o žebřících ani nemluvě, muselo být strašně namáhavé.

I po tolika staletích tu byl vzduch svěží jako venku. Stavitelé sem zřejmě zavedli jakési skryté ventilační průduchy, které dodnes bez poruchy účinkují.

Trvalo mi asi tak dvě minuty, než jsem si všechno prohlédl. Mnoho toho tam nebylo. Vracel jsem se jinou cestou, než jsem přišel, a dostal jsem se na nevelkou terasu ve výši zhruba třetího poschodí. Po pohodlných schůdkách jsem sešel dolů.

K mému údivu Arab, jeho syn a velbloud na mne čekali.

„Copak jste objevil?“ zeptal se velbloudář.

„Nic!“

„A neříkal jsem vám, že tam nic není?“

„Možná že jsem nic najít neuměl. Bylo by třeba se tam zdržet déle a podívat se po všem hodně podrobně,“ řekl jsem.

„Vy jste archeolog? Vedoucí nějaké expedice?“ ozval se v hlase mého průvodce neklid. „Chcete tu začít vykopávky?“

„Já jsem obyčejný turista,“ ujistil jsem ho.

Náznak úlevy přeletěl po jeho tváři.

„Pojedeme se podívat na sfingu a chrám,“ navrhl mi.

„Dnes už ne. Je takový pěkný den. Teď bych si rád trochu poležel na slunci a opaloval se. My doma nemáme možnost opalovat se začátkem března při teplotě šestadvacet stupňů ve stínu. Sfinxu si prohlédneme jindy.“

„V Sakkáře, Dašúru a Médúmu jsou také pyramidy. Zajímavější a méně prozkoumané než tady, v Gíze. Radím vám, podívejte se tam.“

„Také si je prohlédnu, ale mne především zajímá Gíza.“

„Proč?“ opět se znepokojil Arab.

„A především Chafre,“ dodal jsem.

Můj průvodce se téměř rozkřikl:

„Tady nic nenajdete! Už jsem vám to říkal.“

Proč se mu nelíbilo, že jsem se chtěl věnovat prohlídce pyramidy v Gíze? A co je mu do toho?

„Jdu se opalovat,“ skončil jsem rozhovor.

„Já vás doprovodím,“ poprvé otevřel chlapec ústa. Také on mluvil výborně francouzsky, ačkoli určitě nepracoval ve Francii. „Za Menkaurovou pyramidou je údolí s čistým, měkkým pískem. Není to daleko, sotva pět kilometrů. A nikdo tam nechodí. Pojd'te se mnou, pane. Jenom dávejte pozor, je tu plno rozvalin.“

Cestou mi můj mladý průvodce řekl, že se jmenuje Jasin, což arabsky znamená krásný, a jeho otec Ahmed Hosni. Mají dům a jednoho velblouda a bydlí ve čtvrti Gízy, která leží na jih od velké sfingy.

„Otec je bohatý člověk!“ řekl pyšně.

Mykerinova, čili egyptsky Menkaurova pyramida je značně menší než jiné. Na její dolní části se zachovalo původní obložení z červené žuly. Na severní straně zela velká průrva po archeologických výzkumech plukovníka Wyse, který zřejmě nešetřil výbušninou. Úzká štěrbina, vlastní vchod, byla opatřena solidní železnou mříží. Hned vedle byly tři malé pyramidy, značně poznamenané zubem času. Zřejmě to jsou hroby faraónových žen a jeho nejbližších příbuzných. Někteří vědci se domnívají, že to mohly být jakési modely velké pyramidy.

„Tuhle byste si měl prohlédnout,“ řekl mladík, který mě zřejmě také považoval za archeologa. „Ta může skrývat mnoho záhad...“

„Nic nebudu prohlížet. To přenechám odborníkům. A co, prosím tě, pořád oba máte s těmi mými výzkumy?“

„Protože jste se, pane, tak zajímal o Chafreovu pyramidu,“ odpověděl chlapec. Náhle se odmlčel, jako by se obával, že řekl příliš mnoho.

Roklina, do níž mě Jasin dovedl, si zasloužila pochvalu. Tichá, prázdná... A jak v ní bylo horko! Člověku, který ještě včera dýchal velkoměstský vzduch, se zdálo, že se octl v ráji. Svlékl jsem si košili.

„Měl byste, pane, dát pozor,“ upozornil mě jasin. „Je to polední slunce. Opaluje, ale může také důkladně spálit. Nanejvýš třicet minut...“

„Neboj se, mám dobrý krém.“

„Proti našemu slunci nepomůže žádný krém. Věřte mi, nanejvýš třicet minut,“ znovu mě mladík varoval. Pak mě opustil.

Důkladně jsem se natřel niveou a ani jsem nezpozoroval, že jsem, unaven dojmy, začal dřímat. Probudil jsem se asi za čtyřicet minut a zjistil jsem, že mladík nepřeháněl. Musel jsem ihned přerušit sluneční lázeň, jinak bych zle dopadl. Ale nechtělo se mi odtud. Bylo tu tak teplo a příjemně. Proti modré obloze se rýsovala py-

ramida. Natáhl jsem si košili a ještě hodinku jsem odpočíval na měkkém písku. Zajímavé... Kolem pouští, a všude jsem nacházel bílé mušličky. Cožpak před mnoha desítkami tisíc let Nil zaplavoval i tento kraj? Anebo tu dokonce šumělo moře?

Připozdilo se, bylo třeba se vrátit. Oklepal jsem písek ze šatů a vydal jsem se směrem ke Gíze. U Cheopsovy pyramidy jsem se setkal se svými dvěma Araby. Seděli u velblouda, který se pokojně rozložil na písku.

„Už se vracíte, pane?“

„Kdepak už, teprve,“ usmál jsem se.

„Nasedněte si prosím.“

„Ani nápad! Děkuji.“

„Teď to bude zadarmo. Už také končíme.“

„Vy ale bydlíte u sfingy, a já musím k hotelu Mena.“

„My tam jdeme také. Stáj máme na druhé straně ulice proti vašemu hotelu,“ vysvětloval mi Jasin.

„Tak si nasedněte prosím,“ znovu mě pobídl starší Arab.

Opět jsem odmítl; představa, že bych se měl natrásat na velbloudovi, se mi nijak nezamlouvala. A tak jsme se všichni tři pěšky vydali směrem, odkud jsem ráno přišel.

„Vy bydlíte v hotelu Mena?“ zeptal se starší Arab.

„V hotelu Skarabeus.“

„Znám ho. V kterém poschodí máte pokoj?“

„V osmém...“

„To je dobře. Tam už tak nedoléhá rámus z ulice. A. kolik platíte prosím?“

„Dvě libry denně se snídání.“

„Zloději!“ rozčilil se. Jako by zapomněl, že za hodinovou projížďku na jeho zvířeti, které mě nemilosrdně natrásalo a teď za námi pokojně kráčelo, ode mne dostal polovinu té částky.

Doprovodili mě k autobusové zastávce a počkali, až odjedu.

Navečer za soumraku jsem se vydal na bulvár u Nilu. Počasí bylo příjemné. Už nebyl takový žár jako ve dne. Po řece pluly barevně osvětlené lodky. Na lavičkách seděli mladí lidé. Na jedné z nich jsem spatřil Jasina. Měl na sobě pestrou košili a džíny. Dívka, kterou držel za ruku, měla minisukni, jak to tehdy bylo v módě, a připadala mi výjimečně hezká. Ani jeden, ani druhý mě nezpozorovali.

Do hotelu jsem se vrátil dost pozdě. Vrátný mě upozornil:

„V hale na vás už víc než dvě hodiny někdo čeká. Jak se jmenuje? To mi neřekl. Nějaký Arab.“

Byl to Ahmed Hasni. Když mě spatřil, vstal z křesla,

„Čekám na vás, pane,“ uklonil se.

„Vím, vrátný mi to řekl.“

„Neztratil jste hodinky?“

„Kdepak. Mám je na ruce,“ ukázal jsem mu.

„Tak to je asi ztratil ten Američan, kterého jsem vozil po vás. Kde ho teď jen najdu?“

„Nezapamatoval jste si nápis na autokaru, kterým zřejmě přijel?“

„Vidíte,“ uklidnil se. „Cestovní kancelář v hotelu Shephard. Velmi vám děkuji, pane.“

Uspěchaně se se mnou rozloučil, odmítl pozvání na šálek kávy a odešel. Vrátil jsem se do pokoje. Bylo dobře po desáté hodině večerní. Byl jsem unaven a chtělo se mi spát. Když jsem se připravoval na lože, otevřel jsem zavazadlo. Zarazil jsem se. Nic v něm nechybělo, ale přece... Někdo se v něm musel přehrabovat, když jsem byl pryč. Červená kravata, kterou jsem dal do rohu zavazadla, byla jinde. Vím to zcela jistě. Měl jsem ji přece na sobě, když jsem přijel do Káhiry, a potom jsem ji dal do kouta kufru. Kdo a proč mi prohlížel pokoj? Kdo se mohl hrabat v mých zavazadlech? Nějaká hotelová krysa? Egyptská policie? Všechny doklady mi přece prohlédli už na letišti... Kdo tedy? Hosni snad? Ale proč? Co ho na mně mohlo zajímat?

Zámek na dveřích nebyl příliš složitý. Kdokoli zručnější ho mohl otevřít obyčejným paklíčem. Podle vrátného na mne Arab čekal přes dvě hodiny. Měl tedy dost času a příležitosti, aby si prohlédl mé osobní věci. A co mohl vidět? Prádlo, dvě knížky o dějinách starověkého Egypta psané v jazyce, kterému sotva rozuměl.

Začalo mě to zajímat stále víc. I ta věc s těmi nalezenými hodinkami byla podivná... Prý je našel. Ale lidé, kteří si vydělávají u pyramid, nemají pověst zrovna nejpoctivějších. Je snad Hosni výjimka, a že by ztrácel čas, aby našel majitele ztracených hodinek?

Čím víc jsem o tom přemýšlel, tím se mi zdál můj dnešní průvodce podezřelejší.

Co však mohl hledat v mých věcech? To jsem nemohl pochopit. Určitě jsem nepůsobil dojmem milionáře. Ubytoval jsem se v skromném a poměrně levném hotelu a moje zavazadla, vždyť jsem si je sám nosil, na první pohled musela prozrazovat, že v nich poklady nejsou.

PROVÁZEK Z PÍSKU

Druhý den bylo překrásné počasí. Březen v Egyptě odpovídá konci evropského jara. Na lukách kvetly žluté fialy a řeřichy. Aniž jsem se dlouho rozmýšlel, místo abych si prohlížel Káhiru a její pamětihodnosti, znovu jsem se vydal do Gízy.

Prvními lidmi, které jsem tam spatřil, byli Hosni a jeho syn. Když jsme se přivítali, zeptal jsem se:

„Tak co, našel jste majitele hodinek?“

„Našel a odevzdal jsem mu je. Byl mi velmi vděčný.“

Abych se přiznal, nevěřil jsem mu ani slovo. Nedal jsem však na sobě nic znát a ani jsem se Hosniho nezeptal, zda na mne včera čekal jenom na chodbě, anebo zda vešel do mého pokoje.

„Pojedeme?“ obrátil se na mne majitel velblouda.

„Ne, ne, děkuji. Je to pro mne příliš drahé potěšení. A kromě toho mě ten váš dopravní prostředek příliš roztřásá. Nějak mi to nevyhovuje.“

„Ani se vám nedivím,“ přikývl velbloudář. „Pro toho, kdo takové jízdy nepřivyk, je dost unavující. Nebudu vás, pane, přemlouvat. Chcete dnes znovu navštívit Chafreův Dům miliónu let?“

„Tentokrát asi Achtej Chufu.“

Hosni řekl:

„Ta je snad nejzajímavější ze všech pyramid. A přestože ji prozkoumali nejdříve, a důkladněji než jiné, skrývá ještě mnoho tajemství. Půjdu s vámi, pane, a všechno vám ukážu.“

„Děkuji, ale já opravdu nepotřebuji průvodce. Poradím si sám. A kromě toho, abych se přiznal, už na to nemám, už si to nemohu dovolit.“

Hosni se rozhořčil:

„O penězích tu přece nikdo nemluvil. Jednoduše Egyptan ukazuje zahraničnímu příteli historické památky staré země Kemet. Považujte se prosím za mého hosta.“

„A co váš velbloud?“ snažil jsem se ještě protestovat.

„Toho si vezme na starost můj pomocník.“

Jeho slova mě nepřekvapila. I za tak krátkou dobu pobytu v Káhiře jsem poznal, že snad každý má přinejmenším jednoho pomocníka. Například muž, který obsluhoval výtah v skromném hotelu, kde jsem bydlel, měl dokonce pomocníky dva. Sám vozil nahoru pouze takové hosty, od nichž mohl očekávat bohaté spropitné. Egypt není příliš průmyslový stát, a tak pro jeho víc než třicet miliónů obyvatel není vždy a všude dost práce.

Můj průvodce a společník v jedné osobě byl zběhlý v historii jak Cheopsovy pyramidy, tak i Chefrénovy. Vyprávěl mi, že Cheops nejprve přikázal vylámat ve skále pod pyramidou pro sebe pohřební síň. Potom si to však rozmyslel a určil, že místo jeho posledního odpočinku musí být výš. Tak vznikla druhá komnata, nazývaná nyní Královská. Ale ani to nestačilo rozmarnému vládci země Kemet. Dělníci museli uvnitř hotové stavby vyhloubit ještě Velkou galérii a poslední, největší síň, v níž nakonec spočinul sarkofág vládce Dolního a Horního Egypta.

„A nebylo to snad obráceně?“ namítl jsem.

„Jak to?“

„Nejdříve byla asi vybudována Velká galérie, do níž umístili sarkofág. Buď se ale zmýlili, anebo stavební materiál nebyl včas na místě, protože komoru neumístili do středu pyramidy, ale více k jihu. Tím v pyramidě vzniklo různé napětí, které zavinilo, že jednoho dne kamenný strop komory s velkým hlukem praskl. Teprve potom se rozhodli vytesat Královskou komoru. Tehdejší stavitelé se zřejmě obávali další podobné katastrofy, a proto pohřební síň umístili hluboko ve skále pod pyramidou.“

Ahmed Hosni se na mne udiveně zadíval. Po chvíli řekl:

„Vy jste, pane, archeolog!“

„Už jsem vám několikrát říkal, že ne. Jsem turista.“

„Odkud to tedy víte?“

„To přece není tajemství. Záhadu Cheopsovy pyramidy už dávno rozluštili. Vyšly o tom vědecké práce...“

„Mohlo to tak být.“

„Určitě to tak bylo! Chcete důkaz? V horní komnatě nebylo nalezeno víko sarkofágu. Sarkofág byl od začátku prázdný.“

Chodby do Cheopsovy pyramidy byly o něco vyšší a širší, a tedy i pohodlnější než chodby v Chefrénově pyramidě. Zato byly delší a velice strmé. Za námahu stála pouze Velká galérie se stěnami z krásného bílého alabastru. A teprve v ní jsem se rozpomněl, jak mi velbloudář naznačil: zná mnoho z vědecké literatury o starověkém Egyptě. Těžko lze ovšem předpokládat, že by majitel jednohrbého zvířete studoval egyptologii. Ten Hosni je velice podivný velbloudář... A ještě podivnější je, že se tolik zajímá o obyčejného turistu.

Když se to tak vezme, je celkem dobře, že mi dělá společníka. Jinak by mi unikla spousta různých podrobností. V horní komoře mi ukázal ústí ventilační chodby a také tu nešťastnou prasklinu, která se táhla takřka středem velkého kamenného bloku. Vysvětlil mi, že malý sál před vchodem do komnaty byl pravděpodobně určen pro všechny předměty, které bude faraón potřebovat v záhrobí. Egyptané totiž věřili, že člověk žije po smrti dál, ale jen tehdy, když se jeho tělo uchová v neporušeném stavu. Proto zemřelé mumifikovali. V tom budoucím, posmrtném životě ovšem bude potřebovat oděv, potraviny a všechny předměty, které užíval za svého života na zemi. Proto se starali, aby zemřelý dostal na cestu do příštího života přiměřené množství toho všeho. Pečlivě dbali, aby měl bezpečný úkryt před nepovolanými, kteří by rušili jeho věčný život v klidu. Okrást nebo zničit mumii, to nebyla jen svatokrádež, ale i vražda. Spáchaná ovšem na duši mrtvého.

Hosni mi ukázal i šachty, které vykopali otroci kalifa Al Maamuna, aby odkryli vchody do všech tří pohřebních síní. Možná že kalifa předešli jiní zloději a že on našel pouze štoly, které už vylámali oni.

„Skutečný vchod do této pyramidy dosud nikdo neobjevil,“ zdůraznil Hosni.

Vyšli jsme na vzduch. Venku nádherně svítilo slunce. Zatoužil jsem po tiché dolině za Mykerinovou pyramidou. Chtěl jsem se se svým průvodcem rozloučit.

„Určitě se ještě uvidíme,“ řekl. „Budu na vás čekat, až se budete vracet. Přeji vám, pane, příjemný odpočinek.“

Ležel jsem na slunci přes tři hodiny. Potom jsem pocítil strašnou žízeň. Jazyk jsem měl suchý jako troud. Na zpáteční cestě jsem došel až na cestu k městu. Tam, poblíž stánku s pokladnou, v níž se prodávají vstupenky do pyramid, byl Hosni se synem a s velbloudem. Stranou stála mladá Arabka v bílé galábii. Hosni na mne zdaleka kýval rukou.

Když jsem přišel blíž, poznal jsem v dívce tu, s níž včera večer seděl Jasin na lavičce. Dnes však na sobě měla prostý arabský oděv. Přinesla mužům jídlo.

„Prosím,“ zval mě Ahmed Hosni, „pojezte s námi.“

„Děkuji, ale nemám hlad, spíše žízeň.“

Arab sáhl po džbánu:

„Napijte se, pane.“

Neměl jsem sílu odmítnout. S velkou chutí jsem pil chladný nápoj z vody, cukru, citrónu a trochy máty. Znovu jsem pil a pil.

Když se otec a syn nasytili a džbánek byl prázdný, dívka sebrala věci, cosi arabsky zašeptala, uklonila se nám a odcházela směrem ke sfinze. Jasin jí patrně něco zapomněl povědět, protože se za ní rozběhl.

„Já jsem vdovec,“ řekl Ahmed Hosni, jako by uhádl mé myšlenky. „To je dcera naší sousedky, která nám uklízí a vaří. Jmenuje se Tagrid.“

„Krásné jméno a krásná dívka,“ řekl jsem.

„To jméno je populární v celém Egyptě. A dívka? Co je na ní pěkného? Má moc dlouhé nohy. A chodí jako mužský...“

Podle jeho představ by se při chůzi měla kolébat jako kachna.

„To je váš názor,“ řekl jsem. „Váš syn má jiný vkus.“

„Myslíte?“ zarazil se. Upřeně se za nimi zadíval.

Už jsem měl na jazyku, že jsem je včera navečer spolu zahlédl na lavičce v důvěrném rozhovoru, ale včas jsem se zarazil.

„To já jen tak...“

„Vidíte víc než já. Máte pravdu... Byl jsem hluchý a slepý. Stále jsem je považoval za děti. Ale zítra tu dívku zaženu od našeho prahu a Jasinovi zakážu, aby se s ní stýkal.“

„Nedělejte to. Vždyť jsem jen žertoval a vy to berete vážně. Ostatně, co by na tom bylo zlého? Oba jsou mladí, slušní, hodí se k sobě...“

„To tak! Žebrota! Tagrid má jednu sukni. A nosí ji stále, každý den, od rána do večera.“

Měl jsem mu prozradit, že má ještě jinou sukni, moderní, mini? Mlčel jsem.

Arab se rozpaloval víc a víc.

„Dokud žiju, nesmí se taková ubožačka na mého syna ani podívat! Já jí dám! Nikdy! Nikdy...!“

„Člověk nemá tvrdit ‚nikdy‘. Znáám mnoho lidí, kteří po celý život potom litovali, že se takhle zařekli a že to dodrželi. Abyste nelitoval i vy.“

„Nikdy! Nikdy!“ opakoval tvrdošíjně. A když se Jasin vrátil, vznikla mezi otcem a synem ostrá výměna názorů. Mluvili samozřejmě arabsky, takže jsem jim nerozuměl ani slovo. Domyslel jsem si však, proč spor vznikl, a vyčítal jsem si, že jsem k němu nechtěně zavinil příčinu. Jenomže jednou vyřčené slovo sekerou nevytešeš.

„Už musím jít,“ vstal jsem a začal jsem se loučit. Nikdo mě tentokrát nezdržoval a nikdo se nenabízel, že mě doprovodí k autobusové stanici.

Po dva další dny jsem se toulal po Káhiře a do Gízy jsem nejel. Prohlížel jsem si staré památky, mešity, a zejména tu nejhezčí, Mohameda Alího. Procházel jsem se uličkami bazaru Khan el-Khalili a obdivoval jsem poklady v dílnách klenotníků a řezbářů. Několik egyptských liber opět opustilo mou peněženku.

Teprve třetího dne jsem se odebral do Gízy. K mému podivu mě Ahmed Hosni, který jako obvykle postával se svým velbloudem na svém stanovišti, přivítal tak srdečně jako před několika dny. Jasin však byl nějak mrzutý; zřejmě se zlobil na cizince, který tak nemístně zasáhl do jeho soukromých věcí.

„Jedeme?“ Ahmed Hosni by nebyl opravdovým Egyptanem, kdyby se okamžitě nepokoušel vytáhnout z kapsy turistu několik piastů, ačkoli věděl, že se mu to u mne nepodaří. „Ani nápad!“ Ahmed Hosni se rozesmál:

„Kdyby byli všichni cizinci jako vy, pane, ubohý Hosni by dávno zemřel hladem.“

„A protože nejsou, je ubohý Hosni bohatý člověk.“ Majitel velblouda byl mými slovy polichocen. Být bohatý! Každý v Egyptě po tom touží, ale jen některým se to podaří.

„Co dnes chcete vidět?“ zajímal se. „Nebo si vyjdete jen tak, na sluníčko?“

„Ještě jednou bych si rád prohlédl Chafreovu pyramidu,“ odpověděl jsem mu a ihned jsem poznal, že jsem šlápl vedle.

„V té už jste přece byl! Sám jste říkal, že tam není nic zajímavého.“

„Nepůjdu dovnitř. Chtěl bych si ji obhlédnout ze všech stran.“

„Ale proč?“

„Lidská zvědavost... a můj optimismus. Možná že uvidím něco, co jiní přede mnou nezpozorovali. A kromě toho si prohlédnu velké pohřebiště mezi Cheopsovou a Chafreovou pyramidou.“ Kvapně se mnou souhlasil:

„Ano, to je zajímavý hřbitov. Jsou tam mástaby* ze čtvrté, páté a šesté dynastie. Všichni faraóni nebyli tak mocní a bohatí, aby si mohli dovolit postavit pyramidu. [Někteří se museli spokojit se skromnějším hrobem. Mástaby si dávali budovat také příbuzní krále a vysocí hodnostáři, takto poblíž pyramidy, hrobu svého krále, aby mu mohli i na onom světě po smrti sloužit a těšit se jeho přízni. Je to velice rozsáhlé pohřebiště. Radil bych vám, pane, abyste neztrácel čas u Chafreovy pyramidy a hned se tam vydal. Tam se také můžete docela pěkně opálit. Tichých míst je tam dost a dost.“

Poděkoval jsem mu za dobrou radu a šel jsem k pyramidám. Jak jsem tak kráčel nahoru, vzpomněl jsem si, že kdykoli jsem se zmínil o Chefrénově pyramidě, vždycky mě můj egyptský známý přemlouval, abych své plány změnil. Už také proto jsem pyramidu obešel kolem dokola.

Neobjevil jsem samozřejmě nic světového, ani jsem něco takového objevit nemohl. Jenom jsem se znovu přesvědčil, že Chefrénova pyramida je z menších kamenných bloků než Achtej Chufu a že kameny nejsou k sobě tak přesně a těsně zasazeny. Ale na to přišli už jiní dávno před mým narozením. Zamířil jsem pak k nedalekému pohřebišti.

Velký starověký hřbitov musel kdysi působit úchvatným dojmem. Protínaly ho uličky, které vedly od severu k jihu a od západu na východ. Hrobky byly různě veliké; od ohromných, které si dali postavit příbuzní faraónů, až po malé, skromnější, státních činovníků, kterým vládce dovolil za jejich zásluhy vybudovat si posmrtné obydlí blízko svého Domu miliónu let. Neposkytl jim však k tomu žádnou pomoc.

Taková hrobka, to je budova lichoběžníkového průřezu, připomínající naše dnešní hroby, ovšem značně zvětšené. Pod ní, spojená s budovou hlubokou štolou, byla vlastní pohřební síň. Po pohřbu štolu zazdili a zamaskovali na ochranu před vyloupčením. Ve vlastní hrobce byla jedna nebo i více místností. Na stěnách bylo vyryto jméno zesnulého a funkce, které vykonával za života na faraónově dvoře, anebo jeho jiná postavení, vztah ke králi i jeho zásluhy. Nejednou například takové, že „nikdy nebil své poddané“, tedy otroky, a také, že „sám nikdy nebyl bit před svědky“. Bič totiž hrál ve starověkém Egyptě závažnou úlohu. Dvorní hodnostáři ho užívali, když urovnávali nejrozumnější spory a přestupky, po ruce ho měli i dozorcí v kamenolomech či na stavbě zavlažovacích kanálů. Často byl také faraón zobrazen s „bičem věčnosti“ – neheh – v ruce. Používal ho na příbuzné i dvořany. A ti po jeho příkladu bičem trestali každého, o kom se domýšleli, že zanedbal svou povinnost. „Nikdy nebyl bit před svědky“ – to byla vysoká pochvala, důkaz, že ten člověk vykonával své úkoly vzorně.

Na stěnách hrobek namalovali scény z nebožtíkova života. Vidíme ho při lovu hrochů a vodního ptactva, jak obětuje bohům, jak řídí práce na svém statku. Pastýři ženou dobytek. Rolníci sejí a orají. Lidé pracují při sklizni. Staví domy.

A všude lze spatřit písaře, kteří počítají a zapisují množství sklizeného obilí nebo postup stavby. Kemet byl stát s vysoce rozvinutou správou a rozbujelou byrokracií.

Leckdy byla v hrobce nevelká zazděná cela opatřená pouze malým okénkem. V ní byla socha zemřelého. Ostatní místnosti zaplňoval všelijaký nemovitý majetek a nářadí, tolik potřebné „drahým nepřítomným“ při jejich mimopozemském putování.

* Mástaby — pravoúhlé pozemní stavby ve tvaru lavice; byly to hrobky šlechticů a příbuzných krále. Své jméno mají podle své podoby — mástaba je arabský výraz pro zápraží nebo lavici.

Dnes pohřebiště vypadá docela jinak než v dávných dobách starověkého Egypta. Hrobky poznamenal čas, a hledači pokladů. Větry vanoucí z pouště zasypaly pískem uličky, kdysi vydlážděné pískovcovými deskami. Každá hrobka byla jednou vykradena. Přesto jsou pro nás důležitým historickým pramenem. Zasluhou nápisů, které se v nich zachránily, můžeme dnes poznávat život a společenské podmínky státu Kemet. To, čím každý zloděj po hrdal jako bezcennou věcí, je dnes pro archeology opravdovým pokladem.

Hrobky jsou uzamčeny a zabezpečeny především proti příliš zvědavým turistům, kteří na celém světě rádi píší po zdech své jméno, a nejen to, rozbíjejí desky s nápisy a malbami „na památku“.

Když už jsem byl znaven putováním po městě zemřelých, posadil jsem se na jakýsi kámen. Slunce neustále pražilo. Vítr tu nevál. Najednou jsem na křižovatce dvou uliček spatřil Jasina. Také on mě uviděl a po chvíli už byl u mne. A za ním, ani ne za minutu, dorazil jeho otec Ahmed Hosni.

„Měli jsme o vás starost, pane,“ řekl Hosni. „Je tu mnoho všelijakých rozvalin a snadno by

se vám mohlo něco stát. A kdybyste zašel do nějaké hrobky, mohly by se zřítit rozrušené kameny a zahradit vám východ. Takové případy se už staly nejednomu turistovi.“

„Nehledám poklady a jdu jenom tam, kde to je snadno přístupné.“

„Dobře,“ pochválil mě starý Arab.

„Jsem zvědav, jestli tu zůstaly nějaké mumie,“ řekl jsem.

„Určitě! Zloději a archeologové sice nejednou hroby prolezli, ale kdoví, jestli objevili všechno. Kromě toho se zloději, zejména ve starověku, zajímali o drahocennosti a mumií si raději nevšíkali. Také přece věřili v posmrtný život a nechtěli, aby v budoucnu s jejich pozůstatky někdo zacházel také tak. A dnes archeologové prohledávají hrob a snaží se ho příliš neporušit. Nechávací v něm mumii i pohřební náčiní. Je to sotva tři roky, co nedaleko Chafreovy pyramidy objevili hrob hlavního architekta té pyramidy.“

„Vykradený?“

„Asi ne. Byl to hrob víc než skromný. Posmrtná maska byla z papyrusové hmoty. Neb-anch čili pán života, jak staří Egypťané nazývali rakev, byla z obyčejného dřeva, samozřejmě malovaného, posvátní skarabeové byli z fajánse nebo z kamene ušbeti, pohřební figurky z obyčejné, jenom lehce vypálené hlíny. Nevypadalo to na hrob vysokého hodnostáře, jednoho z prvních ve státě, spíše na hrob bohatého rolníka nebo stavebního mistra.“

„Ibis-Ra musel být zřejmě velice moudrý a prozíravý.“

„Nepochybně. Věděl, jak se zabezpečit proti zlodějům. Ale projděme se po Městě mrtvých... Už jste je viděl, pane, doufám však, že se mi podaří ukázat vám něco zajímavého.“

Snad víc než hodinu jsme se procházeli Městem mrtvých. Hosni byl dokonalý průvodce. Vyprávěl mi mnoho zajímavých historek o hrobech jednotlivých vládců státu Kemet a vysvětlil mi nejrůznější podrobnosti vývoje egyptské architektury a umění.

Naslouchal jsem mu se zájmem. A stále více jsem byl přesvědčen, že to není obyčejný velbloudář. Pokud jde o dějiny starověku, byl všestranně vzdělaný. Francouzsky nehovořil jako dělník, který několik let pobýval ve Francii, ale jako člověk, který francouzštinu studoval.

Kdo to vlastně je, ten pan Hosni?

Až mě najednou napadlo... Určitě to je agent tajné policie! Okolo pyramid se přece potulují stovky a tisíce turistů. Ale i nejrůznější podvodníci a zloději. Bylo by skutečně podivné, kdyby tu policie neměla své lidi.

Ale proč se o mne tak zajímá? Svědomí mám čisté. Nic jsem do Egypta nepropašoval a nic z něj také nechci vyvézt. Devizy, které mi přidělila naše státní banka, jsem poctivě uvedl v celním prohlášení. Přece si o mně nemohou myslet, že jsem agent cizí rozvědky, dokonce takový, který se zajímá výlučně o Chefrénovu pyramidu.

Už od samého začátku jsem Hosniho podezříval, že jeho podivný zájem o mne souvisí s faraónem ze čtvrté dynastie, který panoval v letech 2558-2533 před naším letopočtem.

Přerušil jsem své úvahy. Nebyly k ničemu.

„Dovolte, abych vás pozval na kávu,“ chtěl jsem se oběma Arabům nějak odvděčit. Nikoli ovšem za to, že mě sledují na každém kroku, nýbrž za to, že mě o ledasčem poučili. Nedaleko Cheopsovy pyramidy byl stánek, v němž bylo možné něco popít a zahnat hlad.

„Tam je to drahé. Proč byste, pane, zbytečně vyhazoval peníze?“ namítl starší Arab. „Není třeba se vracet k pyramidám. Nejlepší bude, když se vydáme na konec pohřebiště. Odtamtud už není daleko do slušné kavárny,“ řekl Jasin a dal se uličkou mezi hrobkami k východu. Následovali jsme ho. Po chvíli Ahmed Hosni řekl:

„Přál bych si, pane, abyste viděl údolí Nilu a obrysy Káhiry.“

Byly vskutku napohled úchvatné. Kolik jen barev se tu rozehrálo! Celá stupnice zelené, safírová obloha, úzká stuha řeky a dál, na samém obzoru, hnědá poušť.

Ani nevím, proč jsem sklopil oči a zadíval se na písek pod našima nohama.

To, co jsem spatřil, bylo podivné, velice podivné. V jednom místě se písek pomaloučku pohyboval. Vypadalo to jako provázek z písku. Zadíval jsem se na to pozorněji. Jakýsi červ, dlouhý a tenký, pískové barvy, pomalu lezl naším směrem. Právě byl u Jasinových nohou.

Bez rozmyšlení jsem udělal dva kroky. Zašlápl jsem ho. Jeho hlava udělala ještě několik pohybů a pak znehybněla.

Můj náhlý krok upoutal pozornost Arabů. Ahmed Hosni se sehnul k mé levé noze a pak se napřímil. Jeho tmavá, sluncem opálená tvář byla bílá jako křída. Chtěl cosi říci, ale dokázal jen otevřít ústa a pohnout rty. Nevydal ze sebe ani hlásku.

Také Jasin zpozoroval zašlápnutého hádka a jako opařený rychle odskočil snad tři metry stranou. Nebyl vyděšený o nic méně než jeho otec. Potom se ozval Ahmed Hosni:

„Pane, jak ti mám poděkovat?“

A pojednou přede mnou klekl, vzal mou ruku a snažil se mi políbit dlaň. Taktak jsem se mu stačil vytrhnout. Ničemu jsem nerozuměl.

„Co vás tak vylekalo? Tenhle rozšlápnutý had?“

Hosni se zvedl ze země.

„To je písečná zmije,“ zašeptal.

Písečná zmije...? Nebyla delší než pětadvacet centimetrů.

„Taková malá? Že by byla tak jedovatá?“

„To je nejjedovatější stvoření v celé egyptské zemi a možná i na celém světě. Opravdu nevím, kde se tu vzala. Žije na poušti, daleko od lidských příbytků. Jak se zatoulala až do Gízy? Kdybyste ji, pane, nezabil, bylo by to velice zlé. Jasin by už nežil...“

„Jenom nepřehánějte! I kdyby ho ta potvora uštkla, lékař přece musí být blízko. Dostal by injekci a bylo by po nebezpečí smrti,“ snažil jsem se ho uklidnit.

„Ten, koho uštkne písečná zmije, udělá sotva tři kroky. Její jed bleskově rozkládá krev. Naděje na záchranu není. Jenom vaší zásluhou, pane, Jasin žije.“

Ahmed Hosni se stále nemohl zbavit strachu. Chvěl se. Jasin, jako by teprve nyní pochopil, co mu hrozilo, se pojednou zapotácel a měl jsem co dělat, abych ho zachytil.

„Už o tom nebudeme hovořit,“ mávl jsem rukou. „Jdeme na kávu. To nám udělá dobře.“

„Okamžik prosím,“ zarazil mě starší Arab. Něco arabsky řekl synovi. Oba se postavili vedle sebe, obrátili se čelem k východu a jako na povel padli na kolena a udeřili čelem do písku. Tříkrát opakovali tuto poklonu na znamení díků Alláhovi, že jim, pravověrným, poslal nevěřícího, aby jim, muslimům, zachránil život. Když pak povstali, Ahmed Hosni zahlaholil zpěvnou melodii:

„La ilaha Illallah va Muhammadum rasula. Uah...!“*

Takové volání se denně rozléhá o sedmé hodině ranní a o sedmé hodině večerní ze všech minaretů ve všech káhirských mečetích**. Poprvé jsem však slyšel tuto modlitbu z úst obyčejného Egypt'ana.

Místo kávy jsme pili velice dobrý, vonný čaj, egyptský národní nápoj. Ahmed Hosni stále opakoval:

„Čím jen se vám odměním, pane? Všechno, co mám, je vaše!“

Řekl jsem si v duchu, že toto je příležitost napravit nedávnou prostořekost. Opatrně jsem volil slova:

„Myslím si, že Alláh vás chtěl pokoušet, podrobit vás vážné zkoušce.“

„Jak to?“ otázal se starší Arab.

„Jen si vzpomeňte... Není to tak dávno, co jste se dušoval: Nikdy... nikdy! Ještě tak smýšlíte? Nebylo by lépe...?“ odmlčel jsem se.

Ahmed Hosni sklonil hlavu.

„Máte pravdu, pane,“ řekl. „To bylo znamení od boha. Ted vím, že bohatství neznamená nic.“

Jasin se na nás udiveně díval. Nechápal, o čem mluvíme. Abych převedl hovor na jinou kolej, zeptal jsem se:

„Co je s vaším velbloudem?“

„Najal si ho nějaký Angličan na půl dne. I s mým pomocníkem. Bohatý Angličan. Dobře zaplatil. Ani moc nesmlouval.“

„Není tedy jako já... Hodně jste vydělal?“

„Víte, pane, když člověk vydělá na hlupákovi, ani ho to moc netěší. Nejvíc ho uspokojí, když může udělat dobrý obchod s moudrým člověkem. Například vy, pane. Žádal jsem tři libry. Shodli jsme se na jedné. A víte, že to pro mne bylo příjemnější, než kdybyste vytáhl peněženku a bez řeči odpočítal tři libry? U nás, v Egyptě, máme přesné zásady obchodování. Obchodování, to je rozkoš jak pro kupujícího, tak i pro prodávajícího. To vzrušení, zač koupím nebo prodám! Je to taková válka mezi obchodníkem a zákazníkem. Vyhraje ten, kdo má silnější nervy a lépe dovede odhadnout skutečnou cenu zboží.“

Ačkoli proti tomu starší Hosni protestoval, zaplatil jsem celou útratu. Ostatně nebyla nijak velká. Tentokrát mě oba doprovodili až ke stanici autobusu a stále se v hovoru vraceli k té příhodě, která šťastně skončila.

„Mám k vám, pane, velkou prosbu,“ obrátil se na mne Ahmed Hosni, když jsme došli na stanici.

„Prosím.“

„Mohl byste, pane, poctit ubohého honáka velbloudů návštěvou v jeho skromném domku? Velmi, velmi vás o to prosím...“

Věděl jsem, že takové prosbě není myslitelné nevyhovět. Bylo by to krajně urážlivé. Staré arabské přísloví praví:

Kdo je zván, nesmí odmítnout.

„Děkuji vám. Vaše pozvání mě opravdu těší. A kdy...“

„Zítřka navečer, vyhovuje-li vám to. Jasin na vás bude o šesté čekat v hotelu.“

AHMED HOSNI VYPRAVUJE

Druhého dne navečer přesně o šesté hodině stanul ve dveřích mého pokoje v hotelu Jasin. Měl na sobě černý oblek; bílou košili a tmavou kravatu. Všechno nové. Snad si to nepořídil pro dnešní příležitost?

„Auto čeká dole,“ oznámil mi a uklonil se.

„Auto? Neříkali jste, že máte auto.“

„Také že nemáme. Patří našemu příteli.“

Nepřekvapilo mě to. V Egyptě má každý přítele a sám je něčí přítel. Se vzájemnou náklonností k blízkým se tam setkáváte na každém kroku častěji než v Evropě. Lidé tam jsou i shovívavější než u nás k cizím nedostatkům nebo chybám. Nikdy jsem v Káhiře neslyšel, že by si dva řidiči nadávali, kdo má přednost v jízdě. Nebo že by

* „Není boha kromě Alláha a Mohamed je jeho prorok.“

** Minaret – věž mečety, muslimského kostela.

řidič křičel na chodce, který přechází ulici: „Ty ovce!“ Snad jsou ovce kolem Nilu příliš cenným zvířetem, než aby se jejich jménem častovali lidé...

Na ulici 26. července se nesmí parkovat, ale hned za rohem v sousední ulici na nás čekal malý černý fiat, jakých v Káhiře jezdí tisíce. Jeli jsme směrem k pyramidám. Teprve asi dva kilometry před hotelem Mena, kde jsem denně vysedal z autobusu, náš řidič odbočil vpravo, potom vlevo, minul most přes zavlažovací kanál a vjel do čtvrti malých arabských domků. Stály jeden vedle druhého a v každém z nich byl v přízemí obchod nebo řemeslnická dílna. Čím dál jsme ujížděli na jih, tím více se domky od sebe vzdalovaly. Byly ohrazeny vysokou zdí z cihel uhnětených z nilského bahna, dobývaného z nedalekého průplavu.

Způsob, jakým se podél Nilu stavějí tyto domky, se nezměnil ani v nejmenším po celých pět tisíc let. Stačí k tomu dřevěná forma a malá lopatka. Bahno se smíchá se slámou a udělá se z něj kvádr velký asi jako naše tři cihly postavené na sebe. Pak se nechá vysušit na slunci a za tři čtyři dny lze už stavět.

Zastavili jsme před posledním stavením. V témž okamžiku se otevřely dveře ve zdi a v nich stanul Ahmed Hosni. Hluboce se uklonil a obřadně nás zval:

„Prosím hosta, aby přestoupil náš skromný práh.“

Za zdí, která kolem dokola obklopovala nevelké stavení, byla malá, pečlivě udržovaná zahrádka. Rostly tam ovocné stromy, na dvou z nich dozrávaly pomeranče. V zahrádce stál čtvercový domek. Byl asi dost starý, ale v dobrém stavu. Před ním byl malý rybníček.

Když Hosni zpozoroval, jak si to všechno prohlížím, řekl:

„U nás v Egyptě se všechno mění jen pomalu. Tak jako bydlíme my, bydleli za časů faraónů a později za kalifů bohatší lidé nebo skromnější úředníci. Prosím, vejďte.“

Zavedl nás do poměrně velkého předpokoje, jehož podlaha byla pokryta kobercem. Víím, že v egyptském domě stejně jako v mešitě je třeba se zout. Hosni mě zadržel:

„To se netýká Evropanů, a navíc hostů z Evropy.“

Přesto jsem se zul, už proto, že to učinili oba Arabové.

Ahmed otevřel dveře do sousedního pokoje. Na jeho podlaze rovněž ležely koberce, nádherné, barevné. Koberce visely i na stěnách. Pokoj osvětlovaly elektrické lampy tepané z mědi a mosazi. U jedné stěny stála dlouhá pohovka pokrytá hedvábným přehozem, u jiných zdí nízké stolky z mahagonu vykládaného perletí a na nich stříbrné, možná že jen postříbřené nádoby. Podobný stůl byl uprostřed pokoje. Před ním stála dvě křesla s polštářky.

„Prosím,“ ukázal mi hostitel na jedno z nich. Bylo tak nízké a měkké, že jsem měl kolena až u brady. Ahmed Hosni usedl proti mně a Jasin si klekl stranou na koberec.

„Bydlíme tu doslova staletí,“ začal starší Arab. „Na místě tohoto domku stával kdysi jiný, určitě podobný. A ještě dříve ještě starší... A na tomto kousku půdy vždy hospodařil nějaký Hosni. Někteří z nich byli bohatí, jiní chudí. Ale nikdy se tohoto kousku půdy nevzdali. Bez ohledu na to, jak šly dějiny Egypta a jaký osud potkal mé předky, setrvali jsme u paty pyramid.“

„U Chafreovy pyramidy,“ podotkl jsem s nevinnou tváří.

Jako kdyby v pokoji vybuchla bomba. Ahmedovi vypadla cigareta z ruky.

„Odkud to víte, pane?“

„Nevím to, ale děláte všechno, abyste mě o tom přesvědčil. Kdykoli jsem se zmínil o Chafreově pyramidě, vždycky jste se okamžitě dotčeně ozval. Můžete mi říct proč? A z jakého důvodu se o mne tak zajímáte?“

„Podezříváte mě z něčeho?“

„Z ničeho vás nepodezřívám. Nanejvýš z toho, že pod maskou velbloudáře se skrývá pracovník státní bezpečnosti.“

Ahmed Hosni se na mne podíval a potom velmi vážně řekl:

„Dávám vám čestné slovo, že jsem pouze majitelem jednoho velblouda a tohoto malého domku. A pokud jde o mé chování, uznávám, že vás občas mohlo udivit. Ale bývalo to i naopak...“

Usoudil jsem, že by nebylo dobře hned na začátku návštěvy vzájemně si vysvětlovat takové choulostivé věci, a změnil jsem námět rozhovoru:

„Máte tu pěkné koberce. Zejména ten malý nad stolečkem je krásný.“

„To je starý modlitební kobereček. Arabové byli kočovníci a bojovníci. Každý měl svůj modlitební kobereček s sebou, ať byl kdekoli. Aby se mohl třikrát denně modlit a klanět Alláhu. Ty značky na něm, to nejsou ozdoby,

ale slova modlitby v perštině. Je to totiž výrobek z Tabrízu. Starý tabríz... V naší rodině už je dvě stě let. Dnes to je jen ozdoba pokoje. Protože se vám líbí, považujte ho prosím za svůj majetek.“

Zděsil jsem se. Nejednou jsem slyšel, že v tradičních, domech na Východě nebo na Jihu se nemá chválit žádný, předmět, protože ho pak majitel musí dát hostovi. A potom je nutné odvděčit se stejně hodnotným darem. Ovšem když vyjdete ven, můžete dostat nožem do zad. Myslel jsem, že tento zvyk už dávno vymizel, ale jak bylo vidět, ne tak docela. Poznal jsem, že jsem se dopustil chyby.

„Srdečně děkuji za tak krásný dar. Ale nemohl bych ho vyvézt z vaší země, a to už nehovořím o tom, že by mě vaše a naše clo finančně zruinovalo.“

„Jak si přejete. Ale teď je čas něco pojíst.“

Cosí arabsky zavolal. Okamžitě se otevřely dveře a v nich stanula usmívající se Tagrid. Uklonila se mi. Starší Hosni jí dal jakýsi pokyn a obrátil se ke mně:

„Dovolí můj šlechetný host, aby můj syn jedl s námi?“

„Samozřejmě! Bude mi to velmi milé.“

Tagrid pokrýla stůl lněným ubrusem a položila na něj tři příbory. Egyptské zvyklosti a arabská etiketa nedovolují, aby žena jedla zároveň s muži.

Když Tagrid pooděšla ke dveřím, objevila se v nich starší žena. Domyslel jsem si, že to je dívčina matka. Přinášela z kuchyně misky, dcera je od ní odebírala a kladla na ně jídlo. Bylo ho mnoho, i když porce nebyly velké. Tak po lžičce na každé misce. Některá jídla mi velice chutnala, do jiných jsem se musel nutit. Byly to ryby a maso, převážně beranina. Všechno s česnekem a hojně polévané ostrými omáčkami většinou růžové barvy. K tomu rýže, makaróny, čočka. Pili jsme čistou studenou vodu z měděných pohárů načervenalé barvy.

Když jsme jedli, neozval se Hosni ani slovem. Večeře trvala dost dlouho. Po předkrmu a teplých jídlech se podávalo sladké cukroví, zákusky a čaj. Musím se přiznat, že jsem se přejedl.

Ahmed Hosni pokynul rukou a dívka sklídila ze stolu. Ale to nebyl konec; na stole se objevilo ovoce – pomeranče, citróny, fíky, datle. Tagrid přinesla také dva velké stříbrné poháry a džbán na vysoké noze z téhož kovu. Nyní Jasin vstal z koberce, oběma se nám uklonil a vyšel z místnosti. Zůstali jsme sami.

Hostitel nalil víno. Bylo tmavé a husté.

„Na zdraví mého přítele,“ pronesl slavnostně a zvedl pohár. „Na zdraví člověka, který zachránil život mému synovi.“

„Na zdraví milého a pozorného hostitele. Nechť mu Alláh dopřeje plné štěstí!“ zvedl jsem pohár i já.

Přiznám se, že mi víno příliš nechutnalo. Mám raději vína přírodní, ale taková se asi v Egyptě nepijí. Toto bylo zřejmě silné ovocné víno.

„Korán pít víno zakazuje,“ poznamenal jsem.

„Hostím pod svou střechou člověka, kterému vděčím za život syna. Přál bych si, aby se ten člověk v mém domě cítil jako doma. Ostatně... takový malý hříšek,“ usmál se, „si беру na svědomí.“

Znovu jsme smočili rty v tmavé, sladké tekutině. Hosni mlčel. Teprve po chvíli řekl:

„Jsem připraven učinit pro vás vše, pane. Prosím, abyste se mnou a se vším, co mám, nakládal podle své vůle. Do konce života zůstanu vaším dlužníkem.“

Zadíval jsem se mu do tváře:

„A kdybych vás požádal o něco velmi vážného?“

„Není nic, co bych nevykonal. Tento dům a všechno, co v něm je, bude vaše.“

Snad vlivem vína nebo horka, jemuž Evropan zejména v březnu není zvyklý, mě popadl divný vzдор.

„Tento dům, i když je pěkný, je pro mne málo. Chci víc!“

„Jsem váš sluha...“

„Tak tedy dobrá,“ pokračoval jsem ve hře. „Přál bych si, abyste mi vyprávěl o pyramidě.“

„O pyramidě?“ podívil se Arab a v jeho hlase byla i obava.

„Právě. O Ver Chafre. Nebo snad žádám příliš mnoho?“

Rozhostilo se ticho. Arab seděl se sklopenou hlavou. Nebylo mi právě příjemně – nezachoval jsem se správně. Přehnal jsem to. Už jsem se chtěl omluvit a vzít svá slova zpět, když jsem zaslechl, že Hosni cosi šeptá:

„Jsou tajemství, která přecházejí z otce na syna... z pokolení na pokolení... která se nesmějí vyjevit... ani nejlepšimu příteli...“

„Nechci znát nějaká tajemství. Chci znát pravdu o pyramidách.“

Ahmed Hosni vzdychl a velmi vážně se na mne zadíval.

„Dobře,“ řekl. „Povím vám, pane, jak stavěli Dům miliónu let pro Chafreho.“

Usadil se pohodlněji a klidným hlasem začal...

Jednoho dne po poledni jsem se vrátil domů velice unavený. Ulehl jsem na pohovku u stěny. Pojednou jsem měl podivný pocit, jako bych visel kdesi v prostoru. Podíval jsem se na západ – tam by měly být pyramidy. Spatřil jsem je. Ale jenom dvě... Jedna z nich se v paprscích slunce nádherně leskla. Byla bílá a hladká. Její vrcholek zářil zlatem. Poznal jsem ji. Byla to Cheopsova pyramida, Achtej Chufu, v celé své kráse. Taková, jaká musela být před čtyřiceti sedmi staletími. Jakou ji přede dvěma tisíci léty popisoval Hérodot.

Druhá pyramida neměla vrcholek. Na východní straně se do téže výšky jako pyramida tyčil násep z hlíny.

Zdálo se mi, jako bych byl v kině a díval se, jak se ke mně z plátna přibližuje obraz. Stál jsem těsně vedle pyramid. Ta druhá, teď jsem to poznal, to byl Dům miliónu let. Nebyla dokončená. Její základna vypadala asi jako dnes. Až k jejímu vrcholku, kde nějací lidé pracovali, vedla cesta. Všude se pohybovali dělníci. Přisouvali velké kamenné kvádry, urovnávali je jeden těsně vedle druhého a tak vznikala nová vrstva pyramidy. Místo lešení měli násep z hlíny. Násep začínal u cesty dlážděné kamennými dlaždicemi, ta se mírně svažovala a končila v kamenolomu.

Po náspu táhli tři lidé saně s nákladem, pět jich saně tlačilo. Dva jiní nabírali vodu z hliněných kádí podél cesty a svažovali půdu před saněmi, aby se snížilo tření a doprava byla lehčí. A ještě jiní táhli dolů prázdné saně.

Poněkud stranou stály řady domků. Celá armáda kuchařů připravovala jídlo. Pekaři pekli na rozpálených kamenech, tenké placky z pšenice nebo ječmene. Všichni ti lidé byli nazí, jen kolem beder měli krátké sukénky.

Mezi pracujícími se pohybovali dozorcí. Dobře je bylo rozeznat – sukénky měli delší a v ruce třímali hůl. Na samém vrcholku cesty seděli písaři. Každý držel v ruce dlouhý svitek papyru, ostře seříznutou třtinu a hliněnou lahvičku s inkoustem. Důkladně si vždy prohlédli blok dopravený na stavbu, zkontrolovali značku vyrytou do kamene, a bylo-li vše v pořádku, ukázali, kam ho mají umístit.

Naložené saně se v polovině dráhy zastavily. Dělníci se vyprostili z provazů a odpočívali. Ihned k nim přiskočil dozorce:

„Co stojíte! Zatarasili jste cestu. Táhnout!“

„Hned, pane, musíme se napít vody.“

Jeden z těch, kteří polévají dráhu, jim podal džbánec. Pili a oplachovali si tváře.

„Tak dost! Vraťte se do práce. Zdržujete ostatní,“ volal na ně dozorce a mával holí. Neuhodil však. Jemu se v tom úpalu také chtělo pít.

Znovu se napnuly provazy. Ti, kteří tlačili saně, se opřeli do kamenného bloku. Dokonce i dozorce odložil hůl a přiložil ruku k dílu. Přidali se i polévači.

Konečně se saně hnuly z místa a zvolna se sunuly vzhůru. Jeden z těch, kteří je táhli, řekl:

„Dnes by nám měli dát dvojitou dávku piva, je moc horko a práce je těžká. A vždyť už děláme jednu cestu navíc.“

„Dostaneš, ale holí od dozorce. Neviděl jsi, jak nám vyhrožoval?“

„Jen aby písař tuhle jízdu navíc zapsal,“ obával se jiný dělník, „nebo přijdeme o mírku pšenice.“

Kdosi si posteskl:

„Už bych chtěl být doma...“

„To si ještě počkáš. Bůh Hapi* dosud neprojevil všechnu svou přízeň. Kanál se naplnil vodou teprve do poloviny.“

„Kněz boha Rea** nám včera říkal, že Hapi k nám letos bude výjimečně milostivý. Naplní vodou celé údolí.“

„Kéž by! Ale co takový obyčejný kněz může vědět...“

„Mlč! Nerouhej se,“ napomínal ho kterýsi z dělníků.

Hovořili mezi sebou, dohadovali se.

„Já letos dostanu nejméně dvacet hekatů*** pšenice a přes čtyřicet hekatů ječmene.“

„Jak se s takovým nákladem dostaneš domů? Odkud jsi?“

* Hapi – posvátný býk, bůh Nilu, též název Nilu.

** Re, též Ra – bůh slunce, bůh živého krále.

*** Za práci se platilo zemědělskými produkty, zrním, které se měřilo na hekaty. Hekat odpovídal obsahu asi čtyř a půl litru.

„Zdaleka. Můj dům stojí až za Vesetem^{*}. Zrní nám vystačí na setí i na klidný život do nových žnů.“

„Máš půdu?“

„Pronajaté pole. Dva tisíce loket^{**} dlouhé a dvě stě široké.“

„Tak to jsi boháč! Já musím pracovat u pána.“

„Z pronajatého pole platím polovici úrody.“

„Tak proč jste sem přišli na práci, když si žijete dobře?“

„Ale..., písar nomarchy z Kuft k nám přišel a měl vybrat pět lidí ze vsi na stavbu. Tak jsme se se synem přihlásili. Chceme si vydělat, protože budeme stavět nový dům. A na vlastní hrob je přece také třeba myslet.“

„Syn je povinen pohřbít otce a starat se o jeho hrob,“ uvedl kdosi staré úsloví.

„Mám dva syny. Dobré chlapce. Jeden pracuje tady se mnou, druhý se učí v chrámu písarem.“

„Vidím, že míříš vysoko. Chceš mít z dětí pány.“

„A to se mají celý život plahočit jako jejich otec a dostávat od dozorců holí?“

„Prosím tě, písare přece také bijí. Cožpak jsi neviděl, jak ten dole před několika dny dostal deset ran, protože sem poslal nesprávné kameny?“

„Patřilo mu to. Lidé kvůli němu museli táhnout kámen nahoru a zase dolů.“

„Písar, který počítá, kolikrát jsme jeli s nákladem, nám to nechtěl zapsat. Ale Ibis-Ra rozkázal zaplatit.“

„Správně! Lidé přece pracovali. A nebyla to jejich vina, že se písar spletl.“

„Jejich povinností je podívat se, co vezeme. Na každém kameni je přece číslo vrstvy a číslo řady. Já si to vždycky ověřuji.“

„To byli lidé až od prvního kataraktu^{***}. Žijí na samém konci země Kus^{****} a neumějí číst čísla. Co jim dali, to vezli.“

„Hlupáci...“

„Jeden z nich říkal, že k nejbližšímu chrámu mají dva dny. Putují k němu jen jednou do roka při procesí bohyně Satet.“

„Určitě tam platí menší daně než my.“

„Jestli ne větší... Písari tam jsou přece také. A musí ještě držet vojenské pohraniční posádky.“

„Teď je všude klid. Dokonce i libyjsí zloději sedí potichu.“ [

„Protože se bojí našeho Hora^{*****} – kéž by žil věčně! A vládci Horního a Dolního Kemetu také své sousedy nechávají na pokoji.“

„A proto se i nám lépe žije...“

„Ale jak se chcete dostat s takovou hromadou věcí tak daleko?“

„Neslyšel jsi, že Ibis-Ra vydal nařízení, že dělníci, kteří pracovali na stavbě po celý achet, mají právo plout se svými zavazadly na bárkách, které na stavbu přivezly živobytí a materiál? Dokonce bezplatně. Písari jim na to budou vydávat potvrzení.“

„Ibis-Ra je správný chlap!“

„To se mu musí přiznat! Stará se o lidi.“

„Proto také stavba pokračuje rychle. Můj děda, který dělal na Achtej Chufu, vyprávěl, že tam lidi okrádali na výdělku. Člověk dostal třeba jen polovinu toho, co si vydělal. Krmili je jen chlebem a olivami. Občas, to je pravda, dostávali ovoce. A když měli ryby, to byl svátek. Pivo dostávali jen každý druhý nebo třetí den.“

„My máme maso a pivo často. A sám jsem viděl, jak Ibis-Ra dal dozorcí patnáct ran holí, protože nespravedlivě potrestal jednoho dělníka.“

„Náš Hor, kéž by žil věčně, asi Ibis-Raovi řekl: „Čiň všechno mým jménem, aby stavba postupovala rychle.““

„Já jsem slyšel, že náš pán, kéž by žil věčně, je vážně nemocný...“

„Tíše! To se přece nesmí říkat. Chafre bude žít věčně.“

* Veset – staroegyptský název města Théb.

** Loket měřil 0,525 metru. Děлил se na sedm dlaní a 28 palců.

*** Katarakt – slap, stupňovitý vodopád na řece.

**** Kus – dnes Súdán.

***** Hor – bůh nebe.

„Jednou jsem ho viděl v Inbu-Hedži. Při výročí jeho nástupu na trůn. Hor, kéž by žil věčně, stál na balkóně paláce. Tenkrát mohl každý na nádvoří Velkého domu. Měl na sobě nádherný oděv. Celý zlatý a stříbrný. Až oči přecházely. S umělecky nakadeřenými vousy na bradě, na hlavě měl krásnou dvojitou korunu Horního a Dolního Kemetu. Vyhlížel jako bůh. Jak říkám, až oči přecházely.“

„Protože je bůh. Je přece syn Reův. A když odejde na Západ, kéž by žil věčně, spojí se s Usirem a jako Usire bude vládnout milióny let Zemi věčného štěstí. Není to, co my. Naše hroby rychle zapadnou v poušti...“

„Moc mluvíte a málo děláte!“ zakřičel na ně dozorce.

„Pracujeme, pane. Už děláme jednu cestu navíc. A při reci jde práce líp od ruky.“

Ahmed Hosni se ve vyprávění vrátil do současnosti.

„Díval jsem se na to všechno,“ řekl, „jako kdyby se přede mnou odehrávalo divadlo. Slyšel jsem každé jejich slovo a rozuměl jsem jim. Mozek jsem měl v pořádku. Jedno mi bylo velice divné – jak to, že jsem jim rozuměl? Vždyť mluvili starou egyptštinou.“

Znovu se zamyslel.

„Užívali taková slova, takové názvy jako Hapi, Inbu-Hedž, což byl starý název Memfidy, tehdejšího hlavního města, kde sídlil faraón Chafre. Říkali ‚achet‘, to je doba nilských záplav, ‚peret‘ – čas setí, ‚šemu‘ – doba sklizně. Víme, že obyvatelé Kemetu dělili rok jenom na tři období, nikoli jako my na čtyři. Rozeznávali období záplav Nilu, setí a sklizně. Oni neznali dnešní název ‚král‘, každého vládce jednoduše nazývali Horem a doplnili jeho jménem.“

Zrak Ahmeda Hosniho se upřel na protější stěnu. Pokračoval:

„Znovu jsem se zadíval na pyramidu. Dobře jsem viděl její horní plochou část. Písaři tam prohlíželi každý kvádr vápence. Pak je dělníci složili ze saní a ukládali je podle čísel do řad. Do práce se dali kameníci. Kvádry už sice byly opracované, ale bylo zapotřebí je ještě přesně zarovnat, aby jeden k druhému přiléhal co nejtěsněji. Poměrně měkký materiál zpracovávali měděnými dláty. Jejich práci přeměřovali lidé v bílých zástěrách, dnes bychom jim říkali inženýři nebo technici. Zvláštní uklízeči odstraňovali odpad, který vznikl při opracovávání.“

Když inženýři uznali, že kvádry jsou takové, jaké mají být, že mají i dostatečně hladký povrch, pokynuli dělníkům a ti je rovnali do řad a pákami je zasouvali k sobě. Spáry plnili drobnými úlomky. Na některých místech byly svislé skuliny a potom do nich zapouštěli dlouhé a úzké kamenné desky z velice tvrdé žuly. Tak zpevňovali stavbu a zabránili, aby se jednotlivé vrstvy vápencových kvádrů případně neposunuly.

Na plochem vrcholku pyramidy pracovalo poměrně málo lidí. Byli to nejzdatnější řemeslníci. Nepospíchali. Každý z nich věděl, co má dělat. Kvádr putoval od kameníka ke kameníkovi, stále blíže k místu, kde měl zůstat navěky. Zvlášť důkladně vyměřovali kvádry určené do vnějších řad. To bylo důležité kvůli pozdějšímu obložení.

Nejvíce bylo dělníků, kteří dopravovali kameny nahoru. Druhou nejpočetnější skupinou byli nosiči vody. Stavba potřebovala obrovské množství vody. Celou cestu, po níž se dopravovaly kamenné kvádry, neustále polévali, aby snížili tření. Na vrcholku stále potírali kvádry řídkou hlínou. Proto stačilo jen několik lidí, aby přesunuli kvádry vážící každý dvě a půl tuny. A protože slunce pražilo naplno, chtělo se lidem pít. Na každé kývnutí přišel nosič vody se džbánekem k dělníkovi. A tak se vedle dlouhé řady dělníků, kteří táhli kamenné kvádry, pohyboval nemenší proud lidí, kteří nosili na nosítkách nádoby s vodou. Lili ji do velkých hliněných džbánů, které stály po dél cesty a na horní plošině. Džbány obsluhovala zvláštní skupina nosičů vody.“

Můj hostitel zmlkl a já jsem si pomyslel, že to, co mi vypravuje, vyčetl z nějaké podrobnější knihy o archeologii.

„A vtom jste se probudil, že?“ zeptal jsem se trochu ironicky.

„To je teprve začátek mého snu. Chcete, pane, poslouchat dál?“

„Samozřejmě...“

NEŽÁDOUCÍ SVĚDEK

Jak bylo na velké stavbě zvykem, dostali dělníci jídlo – snídani a oběd – zrána za svítání. Vzali si je s sebou do práce. Byla to novinka, která se uplatňovala v posledních dvou letech z podnětu hlavního architekta Ibis-Raa, který řídil stavbu Domu miliónu let pro faraóna Chafreho. Předtím lidem vydávali jídlo na deset dní nebo i na del-

ší dobu najednou. Za několik dní pochopitelně většina dělníků neměla co do úst. Žádali pak další jídlo a občas hrozili, že ze stavby odejdou. Teď nikdo nehladověl. Písaři pečlivě zaznamenávali, kolik kdo udělal, každému srazili za to, co denně dostal, a zbytek obdržel po skončení prací.

Ibis-Ra dokonce navrhoval, aby dělníci, kteří se na konci sezóny vraceli domů, nedostávali obilí, ale poukazy do státních sýpek v místě svého bydliště. Vládce Kemetu s tím pravděpodobně souhlasil, ale kněží byli ostře proti tomu. Takovým způsobem se prý sklady tak vyprázdní, že pro místní obyvatele nezůstane nic.

Lidé utvořili skupiny a šli do práce. Cesta z kamenolomu ožila. Začaly jezdit saně se stavebním dřívím a vodou. Ani kameníci a zedníci nezaháleli. Dokud bylo chladno, snažil se každý udělat co nejvíce. V tuto časnou dobu nemuseli dozorcí zvyšovat hlas ani užít hole. Teprve jak stoupala teplota a narůstala únava, se pracovní tempo zpomalovalo.

Cesta od stavby ke kamenolomu nekončila tam, kde dělníci pomocí dřevěných klínů smáčených ve vodě vylamovali z jednolité skály kamenné kvádry, ale běžela dál až ke kanálu, který vyhloubili proto, aby bylo možné využít dopravu po vodě. V malém přístavu na řece panoval čilý ruch. Denně připlouvaly bárky s potravinami a oděvy pro dělníky a přivázely stavební dříví. Dům miliónu let ještě nedosahoval tří čtvrtin výšky, a z velkých lodí již vykládali červenou žulu od prvního kataraktu. Bílý alabastr se vozil z Hanubu a cennou černou břidlici na sochy a sarkofágy bylo třeba nejprve dobýt v pustých horách Bechem, ležících mezi Hapi a velkým Mu*. Barbaři ze země Kus je nazývali Červené. Odtud táhli břidlici na saních milión loket až k Hapi, kde na ni čekaly lodě.

Doprava po vodě trvala dost dlouho, a aby se tedy neztrácel čas, brali na palubu kameníky, kteří po cestě kamen opracovávali. U přístavu byl velký prostor, kde všechny materiály ležely přesně roztríděné a přesně popsané písaři, kteří dohlíželi na pořádek.

Do přístavu právě dorazila nevelká bárka. Nevezla žádný jiný náklad než velkou skříň zakrytou zvláštní stříškou. Náklad to byl zřejmě cenný, protože ho střežili vojáci a důstojníci osobní stráže Chafreho. Na břehu čekala skupina inženýrů, až loď přistane. Když zakotvila u nábřeží, jeden z nich vystoupil na palubu a okénkem se podíval do skříně.

„V pořádku?“ zeptal se důstojník velící lodi.

„V pořádku,“ přikývl inženýr.

„Konečně budeme klidně spát. Tři a půl roku to vezeme. Kde všude jen jsem nebyl a co všechno jsem neviděl! Až písař na mém hrobě sepiše všechny mé příhody, nikdo jim neuvěří. Snad od dob bohů nikdo nic takového neprožil.“

„Pán náš, Hor, kéž by žil věčně, mi nařídil, abych ti sdělil, že za vykonanou službu dostaneš nejvyšší odměnu. Tvůj dům bude stát nedaleko jeho Domu miliónu let a náklady na jeho stavbu se budou hradit ze státní pokladny.“

Když důstojník slyšel tuto radostnou zprávu, padl na kolena, udeřil do paluby čelem a zvolal:

„Hore Chafre, kéž bys žil věčně! Žij věčně!“

Takové vyznamenání potkalo málokdy někoho, kdo nepocházel ani z královské rodiny, ani z nejvyšší šlechty.

Když inženýr potvrdil lodnímu písaři, že převzal náklad, přišli na palubu nosiči. Nebyli to tenkrát lidé, kteří tahali kamenné bloky či nosili vodu. Práci nosičů svěřili nyní nejsilnějším inženýrům a mistrům. Pomalu, velice opatrně přenesli náklad na břeh, kde už čekaly zcela nové saně. A potom se ujali inženýři provazů. Nelitovali vody, již polévali cestu k vrcholu pyramidy. Často se střídali, ale nepospíchali.

Po několika hodinách se saně dostaly na horní plošinu stavby. Tam skříň odstavili stranou. Zakrátko k ní přibyl další náklad; měl podlouhlý tvar, byl zavínut do lněného plátna a ovázán pevnou šňůrou. Bez obtíží ho zvedli tři lidé.

Potom vyšel z dolní budovy, v níž bylo vedení stavby, starší muž. Vysoký, pečlivě vyholený, v bílé zástěře. Tak jako ostatní byl i on bos. Všichni ho znali a každý se mu hluboce ukláněl. Když došel na horní plošinu, přistoupil k němu inženýr, který přebíral na lodi skříň.

„Tak co, Ranefere, v pořádku?“

„Ano, Ibis-Rae. Všechno je připraveno.“

Ibis-Ra se podíval na oblohu. Slunce stélo asi ve dvou třetinách své denní dráhy, do soumraku bylo daleko.

„Sděl lidem, že dnes už práce skončily. Zítra bude svátek. Ať si odpočinou. Písařům nakaž, aby lidem napsali, jako by pracovali celý den.“

* Mu znamenalo ve starověkém Egyptě vodu, moře.

Ranefer opakoval písarům a dozorcům, kteří stáli poblíž, pokyn hlavního architekta. Dozorci se rozběhli po staveništi. Rozlehl se výkřiky na počest Hora, kéž by žil věčně, a velkého Ibis-Raa. Neuplynula ani čtvrt hodina a velká stavba byla vyliďněná. Zvýšený ruch zato zavládl v dělnické osadě. Nahoře zůstala malá skupina zasvěcených. Ibis-Ra se rozhlédl.

„Můžeme se dát do práce,“ rozhodl.

Jeden z inženýrů začal kladívkem vybíjet hřeby, jimiž bylo připevněno víko skříně. Jiní rozbalovali drahý náklad. Když z něj odstranili lněné plachty, ukázaly se řetězy nejružnější délky a síly z mědi, a některé dokonce i ze stříbra, krabice a krabičky, zámky podivné konstrukce a trubky. Konečně rozebrali také skřín. Uvnitř byla plochá krabice z jakéhosi šedého kovu opásaná měděnými pásy.

Ibis-Ra se svým zástupcem pozorně dohlížel, jak vyjímají jakýsi přístroj a ukládají ho na kamennou desku. Porovnával ho s nákresy na papyru, který držel v ruce. Čas od času se sklonil, cosi měřil, cosi zjišťoval. Pak s uspokojením řekl:

„Je to všechno. Začneme. Nejdříve je třeba všechno přenést na místo.“

Dva inženýři se pokusili zvednout poměrně nevelký náklad, ale nepodařilo se jim to – ani s ním nehnuli. Marne se jim snažili další tři pomoci.

„Ať někdo sejde dolů,“ řekl hlavní architekt, „pro nosítka. Ze jsem na to hned nepomyslel.“

„Mohu pomoci?“ ozvalo se za jejich zády.

Otočili se. Několik kroků od nich stál mladý dělník, a aniž žádal o svolení, vzal kovový předmět pevně oběma rukama. Námahou mu naběhly svaly, až se mu konečně podařilo krabici zvednout a pomalu si ji dát na rameno. Všichni s obdivem hleděli na siláka, který vykonal, co se nezdařilo pěti lidem.

„Kam to mám zanést?“

„Pojď za mnou,“ řekl mu Ibis-Ra. „Jenom dej pozor, abys neuklouzl.“

Mladý silák donesl krabici až k otvoru mezi kamennými kvádry a položil ji na vykázané místo.

„Jak se jmenuješ?“ zeptal se ho Ibis-Ra. „A odkud jsi?“

„Jsem Nehti, vznešený pane, a pocházím z kraje On. Není to odtud daleko.“

„Jak dlouho tu pracuješ?“

„Čtvrtý rok. První dva roky jsem tu byl jen v období záplav. S otcem. Potom mě přijali mezi kameníky.“

„Už si vzpomínám... Ty jsi brousil vápencové bloky, když jsme dělali chodbu. – Odměnil jsem tě za dobrou práci.“

„Ano, vznešený pane, dostal jsem bílý oděv.“

„Chtěl jsem tě tehdy jmenovat desátníkem, ale nebylo možné tě najít.“

„Pracoval jsem tu, než jsme dokončili chodbu. Potom jsem odešel do Inbu-Hedže.“

Jeden z inženýrů se rozesmál:

„Proč? Chtěl jsi na vlastní oči spatřit Hora, kéž by žil věčně?“

„Viděl jsem našeho pána, kéž by žil věčně, několikrát. Ale šel jsem tam proto, abych bílé šaty, které jsem dostal za odměnu, prodal.“

„Ale proč jsi je prodal, když to byla zvláštní odměna?“

„Nakoupil jsem dřevo, pěkná cedrová prkna, a přinesl jsem je sem. Po práci jsem udělal velkou, pěknou truhlu. Ozdobil jsem ji stejnými řezbami bohů Rea, Hora a Usireho, jako jsou na sarkofágu. Otec se rozplakal štěstím, když viděl, jaký dárek ode mne dostal. Náš starosta, a dokonce ani náš pán, který má víc půdy, než jev naší vsi, takovou nemá.“

„Jsi skutečně dobrý syn,“ pochválil ho Ibis-Ra.

Ranefer řekl: „Také bych chtěl mít takového syna... A co děláš nahoře? Dnes už přece práce skončila.“

„Zpozoroval jsem, že na jednom místě praskl vápenec. Myslel jsem si, že by ho bylo třeba vyměnit. Přivezli dost kamenů, tak jsem jeden změřil a opracovával. Pak jsem slyšel, jak hovoříte. Byl jsem zvědavý, kdo tu je, a šel jsem se sem podívat.“

„Velmi jsi nám pomohl,“ řekl uznale jeden z inženýrů. „Ale pamatuj, že někdy může přílišná zvědavost škodit. Teď můžeš jít. Prasklý kvádr vyměníš zítra. Dám ti tři lidi, aby ti pomohli.“

Nahti se uklonil, ale Ibis-Ra ho zadržel:

„Když jsi už tady, zůstaň. Můžeš se nám ještě hodit.“

Začali skládat dohromady složitý přístroj. Do děr v krabici upevnili zámky, na ně dali stříbrné řetízky. Jiné, hrubší řetězy a jakési malé kladky tvořily výtah. Když byla celá konstrukce upevněna, pomohl Nahti krabici spustit do šterbiny odpovídající jejím rozměrům. Konečně se napjaté řetězy uvolnily.

„Už je v komoře,“ řekl Ranefer.

Ještě několik zručných pohybů, a řetězy, již bez břemene, vytáhli ven. Pouze jeden stříbrný řetízek byl spojen s krabicí. Od skuliny vedla k boční hraně zvláštní trubice. Dali na ni hlínu a zasypali ji drobnými úlomky kamene, aby po ní nezůstala jediná stopa. Vyčnívající konec řetízku zamaskovali deskou. Slunce již zapadalo, když byli hotovi.

„Byl jsem pozván do Inbu-Hedže, do Velkého domu,“ obrátil se Ibis-Ra k okolostojícím.

„Poplujete bárkou, vznešený pane, která přivezla zem smrti?“ zeptal se jeden z mladých inženýrů.

Ibis-Ra zrudl hněvem. Po léta všechno připravovali v největší tajnosti. Kromě hrstky zasvěcených nikdo nevěděl, o čem jde. A teď nějaký neodpovědný zelenáč nahlas prozradí nejvyšší státní tajemství. A před kým? Před obyčejným kameníkem! To má člověk z toho, že si nemůže sám vybrat spolupracovníky. Tenhle mladý inženýr by se nikdy nedostal na tak vysoké postavení při budování Domu miliónu let, kdyby jeho otec nebyl vysokým hodnostářem u dvora. Sám Hor, kéž by žil věčně, se za něj přimluvil, a jeho nemohl ani hlavní architekt nebrat na vědomí. A jistě se o zemi smrti nedověděl až tady, na stavbě. To mu musel říci jeho otec nebo jiný vysoce postavený hodnostář. Jak potom může být dobře ve státě, kde se dokonce ani nejdůležitější tajemství nedokáže uchovat...?

Ibis-Ra nebyl příznivcem hole, ale v té chvíli by docela rád ušetřil povídavému mláďenci nejméně deset ran na zadek. Nikoli ovšem před svědky, protože potupený mládenec by si stěžoval vlivnému otci. Ale tak, stranou, mezi čtyřma očima.

„Vyrázím zítra za svítání,“ odpověděl Ibis-Ra. „Pěšky. A tebe bych ještě dnes rád viděl. Přijď za mnou.“

Všichni až na mladého inženýra a siláka se usmáli. Nahti ničemu nerozuměl, ale mladý inženýr poznal, že přesíření. Domyslel si, jaká to bude rozmluva a jaký nástroj se při ní uplatní.

„Ano, vznešený pane, přijdu.“

„A tobě, Nahti, děkuji za pomoc. Můžeš odejít,“ řekl Ibis-Ra.

Nahti rozpačitě přešlapoval.

„Vznešený pane,“ řekl nesměle.

„Co chceš? Neboj se, nezapomenu na tebe při výplatě.“

„O to mi nejde.“

„Tak o co ti jde?“ řekl netrpělivě hlavní architekt.

„Mohl bych být tvým sluhou při cestě do Inbu-Hedže? Jsem silný a ponesu ti všechno, co potřebuješ na cestu.“

„Dobrá,“ souhlasil po chvíli Ibis-Ra. „Přijď za mnou, až nad pouští vyjde slunce.“

Mladík odešel a zakrátko odešli i ostatní. Nahoře zůstali jenom hlavní architekt a jeho pomocník.

„To je zlé,“ řekl Ranefer, „že ten hlupák Sepedemetaneh žvanil o zemi smrti. Nejvíc mám strach z toho mladého siláka. Jestli mezi lidmi roztroubí, co tu viděl a slyšel, budeme mít těžkosti. Kameníci a zedníci utečou ze stavby.“

„O to já strach nemám,“ namítl Ibis-Ra. „Spiš se budou domnívat, že země smrti je nějaký poklad.“

„Nebylo by líp ho někam hned poslat nebo se ho zbavit? Mohl by třeba někde přijít k úrazu...“

„Já nerad zavírám někomu ústa takovým způsobem. Vždyť nic nezavinil.“

Ranefer zapochyboval:

„Nevím... Není to divné, že všichni odešli, jenom právě on zůstal? Co když to je špión?“

„Prosím tě, čí?“

„Nezapomínej, Ibis Rae, že v Libyi žijí potomci Usurpátora. A že stále pošilhávají po koruně Horního a Dolního Kemetu. Jakákoli vzpoura a rozmiška by byla voda na jejich mlýn.“

„Nepřeháněj! I kdyby to tak bylo, co z toho budou mít, kdyby se stavba Chafreova Domu miliónu let opozdila?“

„Sám víš, že se náš pán necítí zrovna nejlíp. Kdyby se odebral na Západ v době nepokojů, mohlo by to mít zlé následky.“

„To bozi nedopustí! Kdyby se však to neštěstí už stalo, Menkaure vytáhne se svými vojáky do Dolního Kemetu, a ostatně Dům miliónu let už je tak dalece postaven, že by mohl našeho pána přijmout. Víme přece, že nejednou byly práce ukončeny až po pohřbu. A pokud jde o Nahtiho, jsem přesvědčen, že to je poctivý člověk. Historka s rakví mluví za všechno.“

„Jestli je ovšem pravdivá,“ trval na svém Ranefer.

„Nevypadá na lháře. Ostatně se o tom můžeme přesvědčit. Stačí někoho poslat do kraje On. Ujmi se toho, Ranefer. Není to daleko. Za tři dny budeme vědět pravdu. A já se postarám, abych se při cestě do hlavního města dověděl co nejvíc. Ještě mě něco napadlo... Napřesrok zabudujeme do vrcholku naší stavby zlatý kámen a začneme ji obkládat červenou žulou. Nebudeme potřebovat tolik rukou jako teď. S dělníky, kteří přišli odjinud, nebudeme mít těžkosti. Buď je pošleme domů, anebo je zaměstnáme na regulačních pracích. Nerad bych však ztratil kameníky. Vyznají se ve svém řemesle. Červené žuly už máme tolik, že stačí na obložení Domu miliónu let. Tak mě napadlo, co kdybychom udělali vchod do posvátné hrobky a zároveň také velkou svatyni zasvěcenou našemu Horu? Tam, kde je lom na kámen. A z té skály vytesali velkého lva s hlavou Chafreho. Takový pomník nemá žádný vládce Kemetu.“

„Máš pravdu! Skála připomíná sedícího lva.“

„Když budeme práce v kamenolomu správně řídit, budeme mít bez dalších výdajů sochu. A stavba chrámu a pomníku nám umožní udržet si všechny lepší sochaře.“

„To není špatný nápad. Jenom jestli s tím bude souhlasit Hor...“

„Určitě bude. Jemu také záleží na tom, abychom neztratili schopné lidi, když pro ně zrovna nemáme práci.“

„Já jsem ovšem slyšel, že se státní pokladnou to je všelijak.“

„Kemet už padesát let staví Domy miliónu let... To samozřejmě pocítila státní pokladna. Ale v příštím roce se výdaje značně sníží... Teď se vrátíme dolů. Zítra mě čeká daleká cesta.“

CESTA DO HLAVNÍHO MĚSTA

Když Ibis-Ra zrána vyšel z domu, mladý silák už čekal přede dveřmi. Přes rameno měl zavěšený malý raneček. Vedle něj seděl pes.

„Buď vítán, vznešený pane.“

„Jsi přesný,“ pochválil ho hlavní architekt. „Jsem připraven na cestu.“

„A kde máte zavazadlo, pane?“

„Nemám zavazadlo.“

„Měl byste si vzít s sebou, pane, tu ozdobnou zástěru, kterou jsem na vás viděl, když si Hor, kéž by žil věčně, přijel prohlédnout stavbu. Měl byste si také vzít dlouhý bílý šat, sandály a náhrdelník.“

„Na co by mi to bylo? Kdo by se s tím nosil?“

„Já, pane. A na Horově dvoře se vám to bude hodit.“

Hlavní architekt věděl, že mladík má pravdu. Ale neměl rád etiketu, která panovala v hlavním městě. Ty dvorany ověšené cetkami. A intriky a klepy! O co líp se člověku žilo na velké stavbě daleko od hlavního města...

|

Přesto se vrátil do domu a vzal ,si slavnostní oděv a náhrdelník. Nahti to zabalil do kabely a pověsil si ji přes rameno.

„To je tvůj pes?“

„Ano, pane. Je velice chytrý. Mohl bych ho vzít s sebou? Nebude nám na obtíž a po cestě se nám může hodit.“

„Jestli je takový, jak říkáš, ať raději zůstane tady. Ještě by mohl kousnout nějakého hodnostáře, a budeme mít nepříjemnosti.“

„Ale on nikdy nikoho nepokousal. Dovol, pane, abych si ho mohl vzít s sebou...“

„Budiž, ať je tedy po tvém. A jak na něj voláš?“

„Bahiku.“

Šli kolem kamenolomu. Nahti řekl:

„Tahleta skála mi vždycky připomíná velkého sedícího psa. Bylo by docela snadné z ní udělat sochu. Vršek, to by byla hlava. A pahorek tělo. A stačí, když se vykope tady vpředu příkop, a vzniknou natažené tlapy.“

„Co když to není pes, ale lev?“ usmál se Ibis-Ra.

„Záleželo by na tom, jak by se skála opracovala. I lev by to, mohl být.“

„A kdybychom mu dali tvář našeho Hora, kéž by žil věčně?“

„To by bylo výborné!“ vykřikl mladík. „Svěř mi, pane, tu ptáci. Přesvědčil by ses, že umím dělat sochy. Tlapy by musely být zakončeny drápy. Ty by se nemohly ale udělat ze skály, bylo by nutné je vyzdít. Hlavu bych dole trochu ubral, aby brada byla výrazná. Z boku bych udělal ploché řezy a tak by vznikl nemes*. Čelo by se později mohlo ozdobit zlatými lístky. Ale korunu Horního a Dolního Kemetu už by nebylo možné udělat. Skála je příliš nízká a široká.“

Nahti chvíli stál a vraštil čelo. Ibis-Ra na něj hleděl s obdivem; mladík pochopil jeho uměleckou představu. „Máš pravdu,“ pochválil ho.

„Kdy, pane, rozkážeš dát se do toho?“

Ibis-Ra se usmál. Cožpak si ten mládenec opravdu myslí, že by tak závažné rozhodnutí mohl učinit pouze hlavní architekt sám? Kolik jen by bylo zapotřebí schůzí, než by padlo konečné rozhodnutí! Ibis-Ra už s tím má zkušenosti – kolikrát už se rozčiloval nad bezduchou byrokracií, která panovala ve státě Kemet! Ale boj s byrokracií je beznadějný. Tou metlou netrpěl jen královský dvůr, postihovala celou státní správu, nomy i chrámy. A proč chodit tak daleko? Na stavbě Domu miliónu let nebylo písařů o mnoho méně než dělníků, a značně víc než inženýrů.

Šli rychle. Bylo třeba využít ranní chládek. Polední čas budou muset přečkat někde ve stínu.

„Proč jsi chtěl jít se mnou do Inbu-Hedže?“ zeptal se Ibis-Ra.

Chlapec se začervenal a řekl: „Mám tam dívku. Už dávno jsem ji neviděl.“

„Vaši rodiče se už mezi sebou dohodli?“

„Otec o tom ještě neví. A ona rodiče nemá. Moji rodiče určitě nebudou proti. Jsme tři bratři. Já pracuji na stavbě, starší bratr je vojákem a nejmladší pomáhá otci na poli. Půdy nemáme mnoho. Něco máme pronajato. A tak bude lepší, když se do rodné vsi nevrátím.“

„A ona?“

„Pracuje v kuchyni na dvoře Hora, kéž by žil věčně.“

Ibis-Ra se zarazil.

„V kuchyni u dvora?“

„Pomáhá tam. A je krásná... A chytrá. Umí zpívat a hrát a také tančit.– Kreslí a maluje a zná písmo...“

„Ty sis to dobře zařídil.“

„Proč?“

„Služebná v kuchyni Hora... To musí být přinejmenším dcera nějakého velmože nebo správce nomu.“

„Je to sirotek, pane. Starala se o ni nějaká paní. Její zásluhou získala vzdělání. A když vyrostla, poslali ji na práci do kuchyně.“

„I tak udělala velkou kariéru. A co když jí její opatrovnice najde muže mezi syny lidí, kteří pracují na Horově dvoře? Nebo nějakého důstojníka z jeho osobní stráže?“

„Potom oba utečeme.“

* Nemes – zřasený šátek na králově hlavě.

Unést vládcovu služebnici? Cožpak si neuvědomuje, že by je rychle našli?

„A kam byste utekli? A z čeho byste byli živi?“

„Někam hodně daleko, kde nás nikdo nenajde. Do Horního Kemetu nebo do delty Hapi. Umím vyřezávat dřevo i kámen a práce se nebojím. Heknu píše a kreslí. Všude se najdou dost bohatí lidé, kteří nám dobře zaplatí, aby měli pěkný hrob. My bychom si už poradili.“

„A když vás budou hledat?“

„Kdo by, pane, hledal takového sirotka, jako je Heknu? Její opatrovnice bude ráda, když se jí zbaví.“

Ibis-Ra pokrčil rameny. Nemá cenu se s ním hádat.

„Uvidíš, pane, Hora, kéž by žil věčně?“ zeptal se Nahti.

„Snad. Pozvali mě před Nejvyšší tvář. Ale o co na královském dvoře půjde, těžko vědět. Je také docela možné, že náš vládce bude příliš zaneprázdněn a nebude na mne mít čas.“

„Kdybys, pane, hovořil s Chafrem, kéž by žil věčně, ztrat' za mne slovo prosím. Jediný malý pokyn Hora, a všechno s Heknu bude v pořádku.“

Ibis-Ra neodpověděl. Bylo mu mladíka líto. Pán Horního a Dolního Kemetu má přece jiné starosti, než aby se zabýval nějakou pomocnou kuchařkou. Ibis-Ra by se mu o tom ani neopovážil říci.

Ušli už dobrý kus cesty. Horko bylo stále větší. Začalo na ně doléhat dusné parno. Nahti navrhl:

„Měli bychom se, pane, zastavit. Tady poblíž rostou tamaryškové stromy a pod nimi je chládek. Odpočineme si a posilíme se.“

„Musíme dojít k nějaké jídelně, která patří našemu Horovi, kéž by žil věčně. Tam nás nasytí.“

„To není třeba, pane. Mám chléb, med, sladké pečivo a džbán piva. Ty, pane, budeš odpočívat a já se postarám o jídlo.“

Ibis-Raovi se mladík zamlouval čím dál tím víc. Byl důvtipný, spořádaný a odvážný. A co víc, byl upřímný.

Jen aby se pro tyto vlastnosti nedostal do neštěstí. Ta jeho dívka je divná – sirotek, o kterého se starala nějaká žena od dvora. Je vzdělaná. To, že umí tančit a hrát na flétnu, to není nic divného. Tanečnic a flétnístek není u Horova dvora málo. Ale ona umí také číst a psát... To hlavního architekta zarazilo. Tomu se přece dívky neučí. Do chrámů, v nichž se pěstuje čtení a psaní, dívky nepřijímají. Ibis-Ra nikdy neslyšel, že by dívka uměla číst a psát. Snad jen ty, které pocházely z nejvznešenějších rodin.

Dostali se až k blízkému průplavu. Bahik, který se až dosud choval ukázněně, ucítil vodu a rozběhl se k ní. V rákosí, které obrůstalo řeku, znehybněl. S ocasem nataženým jako struna, jednu tlapku zvednutou, stanul jako socha. Nahti zpozoroval, že pes „staví“, shodil z ramene vak, vytáhl z něj nevelký, trochu zakřivený kus dřeva a běžel k psovi.

„Vezmi!“ poručil mu.

Pes se jedním skokem octl v rákosí. V tom okamžiku se z vody zvedla velká divoká husa. Nahti však byl rychlejší. Jediný hod bumerangem, a pták klesl na vodu. Bahik nečekal na rozkaz. Doplavil k ulovené zvěři, přitáhl ji na břeh a položil u nohou svého pána.

„Hodný pejsek!“ pochválil ho Nahti a pes radostně vrtěl ocasem. „Bůh Hapi nám poslal oběd. Díky mu za to.“

„Nikdy jsem neviděl tak znamenitý hod,“ řekl s uznáním Ibis-Ra.

Nahti se usmál:

„U nás, na vsi, to umí každé dítě. Můj otec dokázal rozbít takhle džbán na dvě stě loket. A uměl bumerang tak hodit, že se mu vracel do ruky. Kdo pracuje na panském, ten jí maso, jen když si sám uloví ptáka nebo rybu. Můj starší bratr zabil takto na poušti gazelu.“

Na stinném místě udělal Nahti nevelký přístřešek z rákosí. Pod něj dal slaměnou rohožku, kterou vytáhl z vaku, a přikryl ji bílým plátnem.

„Odpočiň si tu, pane, já zatím rozdělám oheň a upeču husu. Než si zdřímneš, bude oběd hotov.“

Ibis-Ra se rád natáhl na rohožku. Byl dost unaven. Nahti nasadil ostré pochodové tempo. A jemu bylo stydno se přiznat, že sotva mladíkovi stačí. Má přece jen léta... Odpočíval, ale spát se mu nechtělo. Pozoroval svého pomocníka.

Nahti zručně oškubal ptákovi největší peří, odřízl křídla, hlavu, krk a část nohou. Hodil to psovi, který se s tím rychle vypořádal. Nahti nasbíral suché dříví, udělal z něj hraničku a potom vytáhl z vaku dvě dřívka. Jedno mělo tvar silnější tyčinky a bylo ze zvláštního tvrdého dřeva. Do Kemetu je přiváželi zdaleka. Druhý kousek, destička s prohlubeninou, byl z palmy nebo vrby.

Mladík postavil tvrdé dřívko do prohlubeniny destičky a pomocí kousku řemene jím začal rychle otáčet. Netrvalo dlouho a měkké dřevo začalo doutnat. Nahti k němu přiložil suchý rákos, který vzplanul plamenem.

„Nikdy jsem se nemohl naučit takhle rozdělovat oheň,“ řekl Ibis-Ra.

„Protože jsi, pane, asi neputoval pouští, kde si nemůžeš vypůjčit od souseda žhavé uhlíky. Ale pro nás to je docela obyčejná věc.“

„Mýlíš se, když si myslíš, že neznám poušť. Bloudil jsem po ní a umíral hladem a žízní, když jsem utíkal před útočníky.“

„Kdy to bylo, pane?“

„Bylo mi tenkrát tolik let, kolik je dnes tobě. Dávno...“

„A to jsi, pane, pracoval na stavbě, anebo ses zúčastnil nějaké výpravy? Nebo jsi na Tyrkysových horách hledal štěstí jako horník?“

„Byl jsem jednoduše voják jako tvůj bratr.“

„Důstojník, nebo velitel?“

„Obyčejný voják, o jakém se zpívá: pije ztuchlou vodu a spí jako zajíc s otevřenýma očima. Když potká nepřítele, chytí ho jako ptáka do tenat... V těle už necítí sílu... Oděv mu ukradli a sluha mu utekl...“

„Tuhle písničku určitě složili písaři. Chtějí být nejváženějšími lidmi v celém státě. Nebo kněží. Mém přece na vojně bratra a vím, že mu není zle. Když je mír, není služba těžká. Určitě ne těžší než na stavbě nebo v lomu nebo na panském poli. A proč jsi byl, pane, vojákem? Za trest?“

„Můj otec byl také takový rolník jako tvůj. Jenomže z nomu Žerd' Horova. Tam, kde je město Džeba. Doma nás bylo sedm. Místo abych třel bídu na vsi a dostával holí od dozorců na statku, rozhodl jsem se pro vojenskou službu. Náš oddíl byl daleko v poušti. Ve Velké oáze. Tam jsme hlídali, aby pouštní lidé nevpadli do našeho státu, neničili domy a nezabíjeli lidi. Velitelem našeho oddílu byl syn Chufeva, náš nynější Hor, kéž by žil věčně. Otec ho poslal do oázy, aby poznal strasti vojenského života a naučil se umění bojovat.“

Nahti mu naslouchal a přitom smísil hlínu s trochou vody, polepil jí husu, takže vznikla velká hliněná koule, a uložil ji do žhavého popela.

„Jednou,“ vzpomínal dál Ibis-Ra, „jsme dostali rozkaz, abychom se vydali na rozvědku daleko do pouště. Naložili jsme na osly jídlo a vodu a vyrazili. Tenkrát panoval kolem oázy výjimečně klid, a tak nás bylo sotva padesát. Velel nám Chafre, kéž by žil věčně. Dva dny jsme pochodovali a nic podezřelého jsme nepozorovali. Náš oddíl sešel do dlouhé, úzké rokle. Počítali jsme s tím, že se nám v ní podaří najít vodu nebo vyhloubit studnu. A tu se náhle z obou stran objevila nepřátelská vojska. Dostali nás do pastí.“

„Starý kněz v chrámu boha Rea nám o tom vyprávěl. Říkal, že Chafre, kéž by žil věčně, se první pustil do boje a zasypal nepřítele střelami.“

„Ano, pustil se první..., ale na útěk,“ rozesmál se Ibis-Ra. „Měl pravdu. Neměli jsme naději probít se řadami mnohonásobně početnějšího nepřítele. Jako kamzík se náš Hor, kéž by žil věčně, šplhal do strmé stráně. A já za ním. A za námi ještě několik vojáků. Nepřítel na nás střílel z luků, ale byli jsme již daleko, a tak se nám podařilo utéct. Měli jsme štěstí, že hned druhého dne jsme v poušti natrefili na zatoulaného osla, který měl na hřbetě jídlo a kožený měch s vodou.“

„Re nedal zahynout svému synovi.“ Ano, bohové nad námi drželi ruku. Přes osm dní jsme bloudili pouští. Už jsme neměli vodu, snědli jsme osla a vtom nás znovu napadl nepřítel. Neměli jsme na vybranou. Museli jsme bojovat. Naštěstí jich nebylo víc než deset. Několik jsme jich zabili a ostatní utekli. Dva naši však zahynuli a dva byli raněni. Pouze Chafre, kéž by žil věčně, a já jsme vyšli bez šrámů. Já proto, že Chafre, kéž „by žil věčně, mě jednu chvíli zakryl svým štítem. U zabitých nepřátel jsme našli vodu a trochu jídla.“

„A co bylo dál, pane?“

„Nazítrí jsme našli cestu a vrátili se do oázy. Později se povídalo, že kdosi úmyslně vyslal následníka trůnu s tak malým oddílem, aby usnadnil Usurpátorovi uchvátit trůn. Chufev už byl velmi starý a nemocný. Na prstech jedné ruky se počítaly jeho dny v tomto slzavém údolí. Ale žil ještě dva roky a potom se odebral na Západ.“

„Odměnil se ti, pane, náš Hor, kéž by žil věčně, když nastoupil na trůn?“

„Po smrti Chufevově nastoupil na trůn Usurpátor. Našli se takoví pochlebníci, kteří ho nazývali Horem Radžedefem, ale u poctivých lidí byl zlodějem trůnu. Trůn už tehdy patřil našemu pánovi.“

„Já znám dějiny naší země málo,“ přiznal se Nahti. „Když jsem byl ještě dítě, poslal mě otec do chrámu, ale tam se o Usurpátorovi nemluvílo. Kněz, který nás učil, nám vyprávěl o Horovi Škorpiónovi, velkém Menim, který si první vložil na hlavu dvojitou korunu státu Kemet. Také o Džoserovi vyprávěl a o jeho Domě miliónu let, který je postaven jako schody. Po nich vystoupil do nebe. Slyšel jsem také o nejváženějším ze všech vládců, o Horu Chufevovi.“

„Vida,“ usmál se hlavní architekt. „Naučili vás toho dost. A pokud jde o Usurpátora... Hor Chufev měl čtyři syny. Nejstaršího však neměl s královnou, ale s libyjskou tanečnicí, kterou mu poslal vládce Libye. Když tento syn, jemuž dali jméno Radžedef, spatřil světlo světa, vládce Libye našeho pána prosil, aby mu poslal tanečnici i syna, protože sám neměl děti a neměl komu odevzdat trůn. Chufev s tím souhlasil. Říkalo se dokonce, že tanečnice byla dcerou libyjského krále. Ze tří ostatních synů Chufevových měl porotci nastoupit na trůn Chafre, kéž by žil věčně. Druhý zůstal jako královský syn v Kusu. Třetí zemřel před několika léty jako nejvyšší kněz boha Pta-ha.“

„O tom jsem slyšel. Ty, pane, znáš tolik zajímavých věcí... Jestli tě to neunavuje, vypravuj ještě.“

„Když tedy Hor Chufev odplul na Západ,“ pokračoval Ibis-Ra, „pobýval Chafre, kéž by žil věčně, právě v zemi Kus u svého mladšího bratra. A v tu dobu Radžedef rychle vtrhl s libyjskými vojsky do delty Hapi, ovládl ji a obsadil hlavní město. Všichni byli tak zmateni, že se mu nikdo nepostavil na odpor. A on si bez překážek vložil korunu na hlavu.“

„A Chafre, kéž by žil věčně? A jeho bratr...? V Kusu je přece silná vojenská posádka.“

„Chafre, kéž by žil věčně, nenáviděl válku a nechtěl, aby lidé státu Kemet bojovali bratr proti bratrovi. Proto uznal Usurpátora vládcem a spokojil se s postavením vrchního správce nomů Horního Kemetu. Mezitím Radžedef ve své pýše rozkázal postavit Dům miliónu let, který měl být ještě větší, než měl jeho otec. Když tam jel, aby se přesvědčil, jak stavba pokračuje, uštkl ho had. Zemřel. Uplynulo osm let, co si přisvojil trůn. Bozi ho potrestali.“

„Určitě to nebyla zmije, ale bohyně Vadžet, která za času bohů vládla v Dolním Kemetu. Viděl jsem v chrámu její sochu, má podobu věže.“

„I tak to mohlo být.“

„A kde pochovali Usurpátora? V tom nedokončeném Domě miliónu let?“

„Nikoli. Libyjtští vojáci, kteří ho stále obklopovali, protože on našim nevěřil, vzali jeho mumii s sebou. Asi ji ukryli kdesi, v písku libyjské pouště. Usurpátorův syn tam dnes vládne a platí daně našemu Horovi, kéž by žil věčně.“

Ibis-Ra umkl. Nahti se neodvažoval klást mu další otázky. Ostatně husa už byla upečená. Klackem vytáhl z popela hliněnou kouli a rozbil ji. Hlína odpadla zároveň s peřím, které se na ni přilepilo. Položil pečínku na mísu a podal ji s tenkým pšeničným chlebem hlavnímu architektovi. Ibis-Ra sáhl za pas, vytáhl nůž a rozdělil husu na dva díly, jeden z nich přisunul mladíkovi.

„Výborná husa! Hodná stolu našeho pána, kéž by žil věčně. Něco tak chutného jsem dávno nejedl,“ pochvaloval si Ibis-Ra.

„Napij se teď, pane, piva a ještě si odpočiň. Cesta byla namáhavá. Stačí, když se zvedneme tak za dvě hodiny, a před soumrakem dorazíme do hlavního města. Pod městem bydlí můj strýc z matčiny strany. Kdybys chtěl u něj přenocovat, zrána by ses mohl odpočínutý dostavit do Velkého domu.“

„Myslel jsem, že v hlavním městě budeme večer.“

„Mohli bychom tam být, pane, ale večer nepřináší dobré rady. Úřady nepracují a Hor, kéž by žil věčně, také odpočívá.“

„Asi bude opravdu lepší přenocovat někde před městem. Když se mi podaří stanout před Nejvyšší tváří, přál bych si, aby Chafre, kéž by žil věčně, měl dobrou náladu. Mám vážné zprávy, které bych mu rád sdělil.“

„Nyní tedy klidně spi, pane. Já si také zdřímnu. Bahik nás bude hlídat, i když teď u nás panuje klid a mír.“

„Nemám strach. Chudý se lupičů nebojí.“

„Já jsem chudý, pane, ale ty...? Hlavní architekt, královský architekt na stavbě Domu miliónu let, králův druh v mládí? Ze zlata a stříbra, které určitě máš, pane, by bylo možné odlít tvou sochu.“

Ibis-Ra se rozesmál. Nejednou už slyšel podobná slova. Všichni ho podezřívali, že má velké poklady.

„Nic nemám! Jím to, co všichni. Tyhle šaty, zástěra a náhrdelník, to je celý můj majetek. Jsem sám. Na majetku mi nezáleží. Netoužím po ničem, jen po tom, abych mohl do konce života sloužit Horovi, kéž by žil věčně.“

„A tvůj hrob, pane? Kde je?“

„Nikde.“

„Jak to, nikde?“

Ibis-Ra mávl rukou:

„Když se Horovi, kéž by žil věčně, zalíbí, abych mu i v Západní zemi sloužil, pak možná dovolí, aby moje ostatky spočinuly v nějaké díře u Domu miliónu let. A jestli ne... Jsem obyčejný člověk. Necht' mě pochovají v poušti zavinitého do kusu lněného plátna...“

Uložil se ke spánku a zakrátko usnul. Po dvou hodinách ho Nahti vzbudil:

„Je čas, pane, dát se na cestu.“

Nahti tentokrát nenasadil tak rychlé tempo jako poprvé. Poznal, že Ibis-Ra by mu těžko stačil. Šel nějaký čas jaksi zaražený, až konečně řekl tichým hlasem:

„Všechno vyprávění o zemi smrti jsem až dosud považoval za pohádku. Kdybych vám včera nepomáhal, nikdy bych nevěřil...“

Ibis-Ra se zamyslel. Nejdůležitější státní tajemství, které zná pouze malá hrstka lidí, je podle tohoto mladíka předmětem vesnických pověstí a lidových bajek!

„A kde jsi slyšel o zemi smrti?“ zeptal se naoko klidně.

„Kdo by o ní neslyšel... Mně o ní povídal starší bratr, když přede dvěma lety přijel z vojny na dovolenou. Slouží v zemi Kus a účastnil se výpravy do daleké země Punt* pro zlato a slonovinu. V zemi Punt znají historky o zemi smrti všichni, i když nikdo neví, jak ji získat. Vědí jenom, že se musí jít hodně daleko na jih. Až se dojde k ploché hoře, která má na vrcholku kulatou jámu. Z hory vychází dým a uprostřed je země smrti. Každý, kdo by ji trochu déle držel v rukou nebo byl vedle ní, musí zemřít.“

„A tvůj bratr byl u té hory?“

„Nebyl, ale říká, že když hlásili synovi krále země Kus, co se dozvěděli, určil, že příští rok se vydá na cestu další výprava, nikoli do Puntu, ale dál, aby vyhledala zem, smrti. Bratr říkal, že se bude snažit, aby ho také vzali. Ale nevím, jestli se – mu to podařilo, protože od něj už dlouho nemáme zprávy.“

* Punt – dnešní Somálsko.

„A slyšel někdo z našich dělníků o zemi smrti?“

„Snad všichni. Před měsícem k nám přišel starý vyprávěč bajek. Dali jsme mu trochu jídla a on nám vyprávěl o zemi Punt, o nejrůznějších divných zvířatech, která tam žijí na zemi i v moři. V jedné z bajek se mluvilo o tom, jak jakýsi král poslal výpravu pro zem smrti. Nikdo se z ní nevrátil. Vyslal další vojáky. Ti také zahynuli. A tehdy král vyhlásil, že ten, kdo mu přinese koš se zemí smrti, dostane velkou odměnu. Přihlásil se jeden chudý pastevec. Všichni, se mu smáli, ale král přikázal, aby šel. Pastýř si sešil šaty z několika kravských kůží a mezi ně dal tlusté měděné pláty. Když si je oblékl, viděl jen úzkou štěrbínou. Šaty byly tak těžké, že se v nich mohl sotva hýbat. Koš si udělal ze silné vrstvy pálené hlíny a také ji vyložil plechem. K ruce si přidělal lžící dlouhou několik loket. Také měla měděný vnitřek. A došel až tam, kde je zem smrti. Lžící ji nabíral, až měl plný koš. Pak ho zavřel, ale rukama se ho ani nedotkl. Odtáhl ho provazem, obalil kůží a na oslu ho přivezl do královského paláce. S pomocí té země smrti král přemohl nepřátele, pastýře učinil prvním důstojníkem ve státě a za ženu mu dal svou dceru.“

„Hezká pohádka,“ pochválil ho Ibis-Ra. Hle, vypraví na dalekou a nebezpečnou cestu spolehlivé lidi. Ti přivezou, co přivést měli. Ví o tom jen několik důvěryhodných osob. A vesničtí bajkaři vyprávějí celou historii s několika obměnami, které si vymysleli, aby vzbudili větší zájem posluchačů.

„Co myslíš, proč nám na stavbu dodali zem smrti?“ zeptal se mladíka.

„Proto, aby Hor, kéž by žil věčně, mohl v Západní zemi, až tam odejde, zničit všechny své nepřátele. A aby zničil každého, kdo by se opovážil rušit jeho klid v Domě miliónu let.“

„Možná že máš pravdu,“ zauvažoval Ibis-Ra. „Ale o takových věcech je nejlíp s nikým nemluvit.“

„Dlouhý, jazyk, krátký život,“ uvedl Nahti staré přísloví. „Budu mlčet, pane. Nikomu nepovím ani slůvko, ani Heknu ne.“

„Chceš se vrátit domů, až skončí sezóna?“ zeptal se Ibis-Ra.

„Nechci, pane. Když mi dovolí, zůstanu. Asi se začnou připravovat desky na obložení Domu. Myslím, že bych si i s tím věděl rady.“

„To není snadná práce, žula není vápenec. Když ale chceš budeš moci zůstat. A kdyby ti dělali těžkosti, ohlas se u mne.“

„Děkuji, pane.“

Pomalou se blížili k hlavnímu městu. Už zdaleka bylo vidět sloupy chrámů a vysoké zdi, za nimiž se tyčil Velký dům.

„Tam žije náš Hor, kéž by žil věčně,“ ukázal mladík na palác. „Heknu mi jednou dovolila, abych se potají podíval na tu krásu. Je tam velký sál a po jeho stranách sloupy. Na podlaze je rybníček a v něm plavou rybky. A všechno je to tak namalované, že jsem se toho musel dotknout, abych se přesvědčil, že to není opravdová voda. Na stropě jsou zlaté hvězdy. Stěny jsou z různobarevného dřeva. Ani v Západní zemi nemůže být nic krásnějšího. Heknu říkala, že to, co vidím, ještě není nic proti komnatám, v nichž žije Hor, kéž by žil věčně. A všude je slyšet sladkou hudbu a zpěv. Jaké to musí být štěstí, bydlet ve Velkém domě!“

Ibis-Ra se hoře usmál. Věděl, jak to štěstí vypadá zblízka. Jak nepevná je láska mocných tohoto světa. Ale neozval se ani slovem; nemělo smysl ničit představy tohoto naivního, ale čistého a dobrého mladíka.

Do města nevešli. Nahti odbočil na cestu, která vedla podél nevelkého průplavu. Po krátké době došli ke vsi. Tam Nahti zamířil k velkému a proti ostatním domům výstavnějšímu obydlí.

„Strýc je ve vsi starostou,“ řekl. „Dokonce i správce královského statku si ho váží a radí se s ním. Prosím, vejdi, pane.“

Hospodář s radostí uvítal synovce a jeho nadřízeného. Podal jim jídlo a nápoje a potom jim připravil pohodlný nocleh. Nanti usnul rychle a ve spánku se usmíval. Určitě snil o své Heknu... Zítra ji spatří... Ibis-Ra naproti tomu se dlouho zabýval myšlenkami na zítřejší návštěvu u dvora. Pravda, Hor, kéž by žil věčně, mu až dosud byl příznivě nakloněn. Ale Ibis-Ra věděl, že má také dost vlivných nepřátel. Lidí, kteří mu záviděli jeho vzestup a žárlili na to, že on, syn prostého rolníka, se vypracoval až k vysoké hodnosti hlavního královského architekta. Ibis-Ra udělal značné změny v plánech na výstavbu Domu miliónu let. Nikoho se na nic neptal, s nikým se o svých rozhodnutích neradil. Bude se to líbit Nejvyššímu? Od přízně a deště odměn je pouze jeden krůček k úplnému zavržení, či dokonce smrti v jedné z kobek pode zdmi paláce.

Ibis-Ra byl starý a cítil, že už má život za sebou. Nehnal se nikdy za bohatstvím, pouze po jednom toužil: aby mu bylo dovoleno dovést započaté dílo do konce. Věřil, že Dům miliónu let bude stát tak dlouho, jak dlouho bude Hapi plynout zemí Kemet. A o Domu miliónu let budou lidé říkat:

„To postavil Ibis-Ra, největší stavitel za panování Chafreho.“

Ale dokáže dokončit práci? Nebo rozkaz Hora, kéž by žil věčně, vynese na jeho místo některého z těch panáčků, kteří do všeho mluví, a ten sklídí ovoce a celou slávu z jeho práce? Toho se obával rolnický syn, jehož kolébka stála nedaleko, v nomu Žerd' Horova.

Proto mu noční hodiny plynuly beze spánku.

JEDEN DEN HORŮV

Když se toho dne Chafre probudil, čekali již v přilehlém sále služebníci a dvořané. Holíč vládce oholil, jiný muž mu udělal manikúru a další pedikúru. Z připravené lázně stoupala vůně olejů. Potom dvořané zvláště k tomu určení svého pána oblékli do šatu utkaného z nejtenčího lnu. Šat byl přepásán širokým pásem s kovovou, nádherně vyřezávanou sponou. Na to přišla zástěrka olemovaná zlatou stuhou pošítou perlami. Na hlavu vložili Horovi paruku. Nebyla velká, protože toho dne vládce nepřijímal významné hosty. Na paruku dali nemes.

Hodnostář, který měl na starosti šperky, přinesl vládci náhrdelníky; pán Kemetu si vybral nejmenší a nejskromnější – tři šňůry tyrkysů spojených sponkou ve tvaru sokola. Nedovolil, aby mu na ruce a nohy navlékli náramky posázené drahými kameny.

Jeden dvořan poklekl a chtěl mu obout sandály, ale vládce to odmítl. Chtěl chodit bos. A tak tedy dvořan sandály postavil vedle pohodlného pozlaceného křesla.

Na tuto chvíli čekal jiný z dvořanů. Přinesl malý stolek a postavil ho před Hora. A nyní před ním putovalo celé procesí. Jedni přinesli zlaté prostírání, jiní misky s jídlem. Hor se spokojil pšeničnou plackou s medem, ovocem a pohárem piva. Zbytek jídla – maso a ryby – se vrátil netknutý do kuchyně, kde na něj již čekali dvořané, kteří měli výsadu „jíst chléb Horův“.

Po snídani přešel Hor do sousední síně. Její podlaha byla vyložena barevnými kamennými deskami. Na stěny ze dřeva umělci v živých barvách vymalovali, jak pracuje lid a jak uctívá svého vládce. Ze stropu žehnal bůh Re svému synovi, který před ním stál s korunou Horního a Dolního Kemetu na hlavě. Na malých stolcích u stěny byly alabastrové vázy s rozmanitými voňavkami a olivovým olejem, jímž se natíralo tělo, byly tam i rostliny používané na naparování, džbány vína a piva. Na plochých mísách se vršily plody datlovníků, smokvoní, vinné révy, a dokonce i vzácných kokosovníků.

Když vládce usedl na okázalý trůn, jehož vyřezávané nohy měly tvar lvích spárů, ozvaly se jemné tóny harf a kastanět. Dvořenín znovu přistavil k patám vládce sandály. Strážce pokladů přisunul stolek a položil na něj dvojistou korunu – červenou Horního Kemetu a bílou Dolního.

Vládce pokynul rukou. Dvořané padli na kolena, políbili zem a odešli.

Široce otevřenými dveřmi na terasu se Hor zadíval do velké, stinné zahrady. Povzdech si. Jak rád by teď byl uprostřed akáciových stromů a tamaryšku, těšil se pohledem na bílé a modré květy lotosu, protáhl se s rozkoší v ranním chladku... V přilehlých místnostech však na něj čeká celá armáda úředníků. Tleskl. Okamžitě se před ním objevil bohatě oděný človíček. Neměřil víc než dva lokte. Tvary jeho těla však byly souměrné, snad jenom hlava byla příliš velká. Před trůnem padl na tvář a políbil zem.

„Vstaň, Senebe!“ obořil se na něj Chafre. „Kolikrát jsem ti říkal, že mi tady nemáš dělat šaškárny, když jsme sami.“

Trpaslík, Horův oblíbenec, plnil povinnosti vládcova osobního sekretáře a byl jednou z nejvlivnějších osob ve státě. Vyprávěly se legendy o jeho bohatství a o nádherném paláci, který si dal postavit nedaleko Domu miliónu let.

„Co máme na dnešek?“ zeptal se ho vládce.

„Nic zvláštního, Hore, kéž bys žil věčně. Čeká lékař. Po něm přijde První důstojník se zprávou o situaci, ve státě. Přibyl také vyslanec tvého královského syna ze země Kus.“

„A Ibis-Ra?“

„Ibis-Ra dorazil do hlavního města včera. Na noc byl u nějakého rolníka ve vsi před městem. Zakrátko tu bude.“

„Cožpak tady není dost pokojů, kde by si mohl odpočinout?“

„Důstojný Ibis-Ra říkal, že u dvora se motá moc zahalečů a darmojedů a že nechce být mezi nimi.“

„To má pravdu,“ přikývl vládce. „Jestlipak víš, Senebe, kolik moje kuchyně spotřebuje jídla?“

„Nezajímal jsem se o to, Nejvznešenější, ale když rozkážeš, mohu to zjistit.“

„Není třeba. Předě dvěma dny jsem si zavolal kuchaře. Řekl mi, že denně zabíjejí deset volů, přes třicet beranů a koz a že kachny, husy a jinou drůbež ani nepočítá. Tři velké vozy plné ryb denně projíždějí bránou paláce. A pekaři pečou chléb a pečivo ve dne v noci bez přestání. Víš dobře, že maso nejím. Stačí mi trochu ovoce, mléko, sýr, chléb. Občas nějaká ryba, Ibis-Ra měl pravdu, když hovořil o darmožroutech, kteří mě obklopují jako hmyz.“

„Ibis-Ra je moudrý a je oddán našemu pánovi,“ řekl trpaslík. První důstojník ho sice žádal, aby o hlavním architektovi mluvil jen to nejhorší, ale ať si kníže Seti vypije sám, co si spískal. Saneb se do toho nebude míchat.

„Kdo ještě čeká?“

„Náčelník policie. A kněz, aby ti, Nejvznešenější, pomohl při obětování. Je tu také velitel Domu zbraní.“

„To dnes stačí. Ostatní ať přijdou zítra. Určitě mezi nimi nebude nikdo se žalobou, nepustili by ho do paláce... Jen co mi bude trochu líp, nařídím, aby mě nesli na nosítkách ulicemi města. Pak každý bude moci přistoupit a vyložit mi svou žádost.“

„Dobře učiníš, Hore, kéž bys žil věčně.“

„Ať okamžitě ke mně přivedou Ibis-Raa. Ale nejdříve lékaře.“

Starý prošeďavý muž v bílém šatě se hluboce uklonil. Nepadl však na tvář a nepolíbil zem. Této povinnosti ho už dávno Hor zprostil. Vzal vládce za ruku:

„Jak se cítíš a jak jsi spal, Hore, kéž bys žil věčně?“

„Dlouho jsem nemohl usnout. Zeslábl jsem. Když jsem vstal, točila se mi hlava a myslel jsem, že upadnu. Ve spánkách cítím tlak.“

„Hned ti dám skleničku horkého nápoje, a bolest přejde. Musíš víc jíst a víc pobývat na zdravém vzduchu. Večer se procházej po zahradě. Bylo by dobře, kdyby sis vyjel za město a trochu si zalovil vodní ptactvo.“

„Na lov jsem příliš slabý... Domníváš se, že už je čas, abych se vydal na dalekou cestu?“

„Na to, pane, nemysli. Slabost tě přejde. Denně ti budu připravovat syrová telecí játra s česnekem a cibulí a určitě se ti uleví.“

A když se vládce kysele ušklíbl, dodal:

„Dělej, jak chceš, pane. Ale teď prosím vypij tohle.“

Lékař nalil do sklenice vodu, z alabastrového pohárku do ní nakapal několik kapek léku a nasypal jakýsi prášek. Chafre to vypil a lékař ho pochválil:

„Hned ti bude líp, Hore, kéž bys žil věčně. V poledne přinesu játra.“

„Děkuji ti. Zavolej Prvního důstojníka.“

Vešel muž, jehož úbor se od ostatních lišil tím, že hrál všemi barvami. Jeho sandály byly pošívané velkými ametysty. Když První důstojník padl na kolena, Hor mu laskavě podal nohu, aby ji políbil. A vyzval ho, aby mluvil.

„Oznamuji synovi Rea, který je bohem Horem,“ začal svou zprávu obvyklou formulí První důstojník, „že včera se v Inbu-Hedži konalo devět pohřbů, bylo hlášeno čtrnáct narození dětí, z toho osm chlapců a šest děvčat. Bránami města vyšli osm set padesát tři lidé, vešlo jich dva tisíce...“

Hor ho netrpělivě přerušil:

„Mluv o závažnějších věcech, necítím se dnes dobře.“

„Do státních sýpek přibýlo v posledních deseti dnech čtyři sta tisíc hekatů obilí. O dvě stě tisíc méně než minule. Daně se stále snižují. To je pochopitelné, protože žně a výmlat skončily už přede dvěma měsíci.“

„A nedoplatky daní?“

„Vymáháme je, ale jde to těžce, protože rolníci nechtějí platit. Říkají, že nemají z čeho.“

„Žně byly slabé,“ povzdechl si Chafre. „Minulý rok k nám Hapi nebyl tak milosrdný jako jindy.“

„Zato letos vyslyšel naše prosby. Tak velké záplavy dávno nepamatuji. Dostali jsme zprávu z Vesetu, že tam voda stále stoupá.“

„Lidé asi skutečně nemají z čeho platit. Naříd, aby to písaři důkladně prošetřili. Má-li někdo jen tolik obilí, že mu vystačí jenom do příští sklizně, ať mu je nechají. Za rok budou žně možná lepší než letos a získáme víc.“

„Obávám se, Nejdůstojnější, že nám to nevystačí na státní výdaje.“

„A proto omezím náklady na svůj dvůr.“

„Ale to je kapka proti tomu, co potřebujeme. Nejvíce pohltní armáda a Velká stavba.“

„Na hranicích je klid, protože náš stát je silný a nepřátelé se ho obávají.“

„Máš pravdu, Hore, kéž bys žil věčně, ale na Velké stavbě není všechno v pořádku.“

„Proč?“

„Práce pokračují pomalu. Vedení je neschopné a nejednotné. Za panování tvého otce dostával dělník na stavbě Domu miliónu let polovic z toho, co se mu dnes poskytuje na příkaz Ibis-Raa. Šaty například dostávají jednou do roka a kameníci a zedníci dvoje i troje za rok.“

„A proto také straší dodnes malé děti jménem Chufev... Ale i tenkrát byla státní pokladna prázdná. Vysvětlí to.“

„Tenkrát bylo orné půdy mnohem méně než dnes. Zásluhou nových průplavů je teď větší úroda. Kdyby býval měl Chufev takové příjmy jako ty, pane, byl by velice bohatý.“

„...a nám nestačí dokonce obilí ani do příštích žní, pravda?“

„Obávám se, že nestačí.“

„Ale můj lid mě neproklíná, jako proklínal mého otce.“

„Kdo by na to myslel, pane? Velký Džoser napsal: Lid mi klečel u nohou.“

„Ale já nechci být velkým Džoserem!“

„Nevím, budeme-li moci lidem za několik měsíců zaplatit...“

„Neřekl jsi mi, jaké daně odvádějí velmoži a chrámy.“

„Chrámy přece neplatí nic. Statky velmožů jsou už dávno od daní osvobozeny. Od všech daní. Za to slouží u dvora svého pána a ve válce stojí po jeho boku.“

„Jsou to vyšší velitelé, a jak mohou, schovávají se ve sklepích intendatury. Pamatuji se, jak se chovali, když jsem byl ještě pouhým, následníkem trůnu. Na frontě jsem je málokdy viděl v prvních řadách. Co mi tedy radíš, aby se stav naší pokladny zlepšil?“

„Okamžitě se zbavit Ibis-Raa. Jmenuj na jeho místo Kemheseta. Je mladý a schopný. Dá stavbu do pořádku. Urychlí ji a ušetříme a to nám umožní vydržet do příštích žní.“

„Kdo je to Kemheset? Nevzpomínám si.“

„Dobře ho znáš. Je to syn kněze Hardžedefa.“

„Toho starého, domýšlivého nadutce? A Kemheset už něco postavil?“

„Obnovil krásně chrám Ipet.“

„To tedy není mnoho...“

„Je to velmi schopný stavitel. Bylo by dobře dát mu příležitost a on ukáže, co v něm je.“

Chafre se zamyslel a po chvíli pravil:

„Dáme mu příležitost.“

Kníže Seti se rozzářil. Konečně dosáhl svého. Jedním tahem odsunul Ibis-Raa, jehož velmoži neměli rádi, a prosadil svého příbuzného.

„Mám požádat písaře, aby zaznamenal tvé rozhodnutí?“

„Nechť hlavní písař napíše, že jmenuji Kemheseta hlavním stavitelem cesty do hor Bechem. Musí to být řádná silnice. Na vzdálenost jednodenního pochodu tam musí být studna a nocležna. Ať tam Kemheset postaví sklady a kasárna. Jmenování podepíše vlastnoručně. Ať zítra vyrazí. Lidi na stavbu mu dodá můj královský syn ze země Kus. Je tady jeho vyslanec. Ještě dnes ho přijmu a dám mu patřičné rozkazy.“

„Stane se, jak jsi nařídil, pane,“ kníže se hluboce uklonil, aby nebylo vidět jeho zklamání a hněv. Netoužil po tom, aby jeho příbuzný byl jmenován do hor Bechem. Jsou daleké a pusté a lidi tam posílají jako do vyhnanství. Prohrál. Neodvažoval se však protestovat. Vládce dnes neměl dobrou náladu a mohl by ještě rozkázat, aby on, První důstojník, doprovázel Kemheseta do hor. Proto se pouze zeptal:

„Co tedy uděláme se státní pokladnou, Hore, kéž bys žil věčně?“

„Vydám písařům z Domu života* příkaz: prověřit v zápisech všechny případy, kdy soukromé majetky byly osvobozeny od daní. Pamatuji se, že můj otec nikdy taková povolení nevydával bez omezení, nanejvýš na deset nebo dvacet let. Můj děd Snofrev postupoval stejně. Ať písaři sepíší seznam těch, jimž už výsady pominuly. A protože nikoho nechci rozhněvat, umožním dlužníkům, aby nedoplatky vyrovnali do třiceti dnů. Jinak jim výběrčí seberou všechno.“

* Dům života – v období Staré říše jakýsi státní archiv a vědecké sbírky u chrámu boha Ptaha v Memfidě.

„Z toho bude velký pokřik a nářek v celém Kemetu.“

„Lid bude oplakávat neštěstí svých pánů?“ zeptal se Chafre uštěpačně.

Kníže Seti mlčel; vládce dnes měl opravdu zlou náladu.

„Pokud jde o chrámy,“ pokračoval Hor, „nehodí se od nich vymáhat daně. Vím však, že jejich sýpky jsou tak plné obilí, že jim snad spadne strop. Abych předešel neštěstí, vezme syn boha Rea ve jménu svého otce do státních sýpek desetinu těch zásob.“

„Skutečně to nařizuješ, Hore, kéž bys žil věčně?“

„Skutečně! Kdybys však, můj nejvěrnější služebníku, v těch seznamech našel své jméno, věz, že tě zbavuji povinnosti platit daně. Je to odměna za to, že rychle a přesně vykonáš mé rozhodnutí.“

„Děkuji ti, pane,“ sklonil hlavu První důstojník. Byl rád, že z bouře, kterou sám rozpoutal, přinejmenším jeho rodina vyvázne beze škody.

„Všechny tři dekrety necht' jsou hotovy za dvě hodiny!“

„Budeš je mít, Hore, kéž bys žil věčně. Přijmeš nyní náčelníka policie?“

„Necht' nejprve vejde kněz.“

„Můj otec, bůh Re,“ řekl Chafre, když mu

starý kněz vzdal hold, „mi poradil, aby chrámy odevzdaly desátý díl obilí do státních sýpek. Co o tom soudíš?“

„Víš, Hore, kéž bys žil věčně, že jsem jen prostý kněz. Mne se to nedotkne. Misku jídla vždycky dostanu v paláci. Ale obávám se, že jiní kněží tvé rozhodnutí přijmou s nevolí.“

„Chrámy jsou přece plné pokladů, které dostaly ode mne a od mých předků.“

„Každý rád bere, ale nerad dává.“

„Dříve chrámy daně platily.“

„To je pravda. Dokonce musely odevzdávat čtvrtinu sklizně ze svých polí.“

„A já dnes žádám pouze jednu desetinu.“

„Učiň, Hore, kéž bys žil věčně, jak chceš. Tvá vůle je silnější než těch, kteří vládou v chrámech. Ale bude se to líbit bohům?“

Hor se usmál:

„Silní jsou bohům vždycky milí. Bozi pohrdají slabými.“

„Řekl jsi, Hore.“

„Platit musí i majitelé soukromých statků, nejen lid. Poručil jsem odpustit nejbědnějším všechny nedoplatky.“

„Správně jsi rozhodl, Hore, kéž bys žil věčně. Lid ti bude blahořečit a modlit se za tebe.“

„A kněží mi budou zlořečit, že?“

Starý kněz sklonil hlavu a mlčel. Chafre dodal:

„Mám raději, když mi blahořečí lid než kněží.“

„Sám jsi bohem a celý Kemet patří tobě.“

„Mám jen strach, že když vládá a majetek kněží porostou tak rychle jako dosud, zůstanou mým potomkům jen holé zdi.“

„Přece však,“ ztišil hlas starý kněz a rozhlédl se kolem sebe, „kněze, dokonce i nejvyšší, jmenuje Hor. Může je také odvolat, když se mu zachce. Tví předkové to nejednou učinili...“

„Dobře že mi to připomínáš. Na místo nejvyššího kněze jmenuji tebe. Toho nynějšího odvolám. Slibuji ti to.“

„Nedělej to, Hore, a dovol, abych žil jako dosud ve stínu tvého jasu. A budeš-li chtít jmenovat kohokoli prorokem nebo arciknězem, nemysli na to, kdo ho zrodil, ale jestli hodně umí a zná a bude ti věrný. Prostý syn úředníka ti může lépe sloužit než děti nomarchů.“

„Můj otec bůh Re mi dovolil, že dnes nemusím osobně přinášet oběti bohům, protože se špatně cítím. Ty mě zastoupíš.“

Chafre se často vyhýbal náboženským závazkům, které ho nudily, zabíraly mu čas a vyžadovaly, aby se oblékal do těžkého obřadního oděvu.

„Děkuji ti, Hore, kéž bys žil věčně. Vykonám všechny předepsané modlitby.“

„Je tu Ibis-Ra. Pohovoř s ním o svém hrobě. Chtěl bych i v Západní zemi využít tvé cenné rady. Necht' Ibis-Ra zařadí jeho stavbu mezi veřejné práce.“

„Děkuji ti, velký Hore,“ padl kněz na kolena a políbil zem.

Po chvíli stanul před vládcem náčelník policie.

„Hlásím synovi Rea,“ začal číst zprávu z dlouhého pásu papyru, ale Chafre ho přerušil:

„Mluv krátce o nejdůležitějších věcech!“

„V posledních dnech se v našem státě udály příšerné zločiny. Na Velké stavbě čtyři dělníci vykládali, že je třeba si s prací pospíšet, protože Hor, kéž bys žil věčně, může odplout na Západ dříve, než bude hotov Dům miliónu let. Jeden z nich pochází z nomu Božské telátka, dva z Pouštního býka a poslední ze Země Velkého. Držím je pod zámek. Přiznali se. Rozhodni, Hore, jak mají být potrestáni.“

„Dej jim dobře najíst a napít a nakaž jim, aby pracovali co nejhorlivěji.“

„Řekl jsi, Hore, kéž bys žil věčně.“

„Co dál?“

„Jde o to, že jeden opilý důstojník z posádky v Hutu se v krčmě chvástal, že kdyby jeho matka byla chtěla, stal by se Horem on. Jeho matka prý měla po jeho narození mnoho mléka, a proto ji vzali do Chufefova paláce, aby kojila také syna vládce.“

„Bylo to tak,“ přikývl Chafre, „vzpomínám si na tu ženu. Dlouho mě v paláci navštěvovala. Měl jsem ji rád. Opravdu nás mohla zaměnit.“

„Zločinec, který se dopustil takového rouhání, musí být zaživa na náměstí před palácem roztrhán a jeho tělem nakrmení krokodýli!“

„Vždyť to je můj soukojenec. Dobře že jsi mi ho připomněl. Rozkazuji ti poslat mu jaspisový náhrdelník. Co dál?“

„To byly nejzávažnější zločiny.“

„Kolik lidí obrali lupiči na cestách? Kolik bylo okradených? Kterí kupci ošidili zákazníky při prodeji chleba, masa a piva?“

„Musel bych se podívat do hlášení,“ vysvětloval náčelník. „Nemusíš to hledat. Ale rozkazuji ti co nejrychleji lapit ty zločince a postavit je před soud. Na svobodu pustit jen toho, kdo vzal z hladu kus chleba a snědl ho sám nebo ho donesl svým dětem.“

„Rozkázal jsi, pane.“ Náčelník poznal, že udělá nejlíp, když vládci zmizí z očí.

Vešel Seneb.

„Důstojný Ibis-Ra čeká...“

„Necht' okamžitě vejde.“

Ibis-Ra se oblékl do slavnostního šatu. Necítil se v něm nejlíp. Nevěděl, jak bude přijat. Ale na Horově dvoře se všechny zprávy bleskově rozletí. Všichni už věděli o novém nařízení vládce, že synovec knížete Setiho Kemheset, o kterém se proslýchalo, že bude hlavním stavitelem Domu miliónu let, upadl v nemilost a odjíždí do hor. Proto každý, koho Ibis-Ra potkal, se mu nízko klaněl, několik lidí dokonce padlo na kolena a líbalo lem jeho oděvu. Nejvyšší hodnostáři ho v paláci vítali s úsměvem a za*stavovali ho, aby s ním vyměnili alespoň několik slov. Ibis-Ra nabyl odvahy – to všechno byla dobrá znamení.

„Vítej, starý druhu,“ povstal Chafre, aby dávného společníka ve zbrani přivítal. Když Ibis-Ra chtěl padnout na kolena, zadržel ho a přivinul k sobě. Dveře do sousedního sálu byly dokořán a v sále postávali četní dvořané a státní hodnostáři.

„Posaď se.“

„Postojím, Hore, kéž bys žil věčně.“

„Řekl jsem, aby ses posadil. Už nemáme ty nohy co tenkrát, když jsme utíkali a skákali jako kozy po skálách. Pamatuješ, jak jsem se bál, že nás chytí?“

„Zachránil jsi mi život, Nejdůstojnější. Svým štítem jsi zachytil ránu, která byla určena mně.“

„Protože kdybys zahynul, bylo by nás o jednoho méně. Každé kopí bylo tenkrát dobré a zvyšovalo naši naději na záchranu. To byly časy... Byli jsme mladí a krásní. Děvčata se za námi otáčela. A teď...? Dva dědkové! Vypravuj, co je nového na stavbě.“

Ibis-Ra si přisunul sedátko a posadil se na jeho kraj. Sedět v přítomnosti samého pána státu Kemet, taková pocta nepotká často ani Prvního důstojníka.

„Mám pro tebe, Nejdůstojnější, dobré zprávy. Práce postupují dost rychle. Ke svátku boha Atuma položí zedníci ještě další řadu. Také kameníci plní své úkoly přesně. Nyní se brousí obložení horních řad. Nosiči dávají do pořádku okolí stavby. Slíbil jsem jim, že za to dostanou zvláštní odměnu.“

„Dobře jsi učinil, ale pamatuj, že státní pokladna je prázdná a tvůj Hor chudý jako kostelní myš. Snad ještě chudší, protože myši a krysy jsou proti mně vypasené. Jako kněží. Ale já se jim dostanu na kůži. Letos budou muset platit desátky.“

„To je výborné! Když musí platit lid, ať platí i bohatí.“

Vtom přišel trpaslík. Chafre mu řekl:

„Požádej náčelníka policie, aby přišel. Je snad ještě v paláci.“

„Před chvílí jsem ho viděl, jak se posilňuje v jídelně. Už pro něj běžím.“

Náčelník policie se opět objevil před vládcem.

„Poslouchej,“ řekl mu Chafre, „jestli dobře vykonáš můj rozkaz, dostaneš velkou odměnu. Víš o tom, že jsem vydal důležité výnosy o daních?“

„Slyšel jsem o tom, pane. Písaři už je dokončují.“

„Ať tedy píší co nejrychleji. A ty si vezmeš na starost ty, kterým by se nelíbilo, co jsem rozhodl, a kteří by příliš hlasitě nadávali. Rozumíš?“

Jde mi o seznam osob,“ pokračoval Chafre, když náčelník policie na jeho otázku němě přikývl, „které se stavějí proti mně, a jakoby náhodou se podřekneš, že máš rozkaz je zatknout. Chápeš?“

„Samozřejmě. Když budou lidé vidět, že je má policie na očích, každý si dá na ústa zámek.“

„A můžeš také prohodit, že jsi od Hora slyšel, že je připraven zabavit majetek velmožů, kteří by se stavěli na odpor, a rozdělit ho mezi služebnictvo. A že pokud jde o kněze, Chafre se vyjádřil, že několik nejvyšších odvolá a na jejich místo jmenuje prosté úředníky. Když to dobře zařídíš, nebudeš muset letos platit daně a dostaneš krásný oblek a náhrdelník. A teď jdi a vykonaj můj rozkaz.“

„Jsi největší vládce v dějinách Kemetu,“ řekl Ibis-Ra, když zůstali sami.

„Největší určitě ne, ale snad ani ne nejmenší. Myslím, že všem protivníkům zavřu ústa. Nic se proti mně neodvází. Ale abych pravdu řekl, obávám se, že stát upadá. Dříve všichni vládu podporovali, dnes každý čeká, kde by co pro sebe získal. Zejména církev a velmoži, ačkoli vlastně oni mají být oporou trůnu. Zásoby Kemetu nejsou nepřeborné. Ale oni by si nejraději všechno hned rozdělili mezi sebe... Mluvme však o něčem příjemnějším. Vypravuj dál o stavbě.“

„Položili jsme skoro tři čtvrtiny řad. Nejpozději do konce příštích záplav zabudujeme štítový kámen.“

„V mé klenotnické dílně už ho pozlacují. Nedávno jsem se tam byl podívat a měl jsem z toho radost.“

„Potom snížím počet dělníků. Tím se podstatně ulehčí státní pokladně.“

„Ovšem bude zapotřebí zaměstnat uvolněné lidi jinde. Nemohou přece zůstat bez práce. A nechci také zbůhdarma vydávat lidem obilí ze státních sýpek.“

„Bylo by možné zaměstnat je na stavbě vodních nádrží u oázy Fajum. Tím by se podstatně zvětšila rozloha zavodňených polí a pokladna státu by z toho měla užitek. Podržím si však všechny kameníky. Proč všechny? Jsou to výborní řemeslníci. Když je propustíme, rozjedou se po celé zemi a potom budeme muset školit nové. Proto bude lépe, když zůstanou.“

„A čím je zaměstnáš?“

„Přivezli nám mnoho červené žuly, tolik, že stačí na obložení i na horní svatyni. Kámen nám chodí stále a bude ještě chodit. Nařídil jsem sice zarazit práce v kamenolomech u prvního kataraktu, ale musíme z nich odebrat, co už je připraveno. Napadlo mě, že by se na místě nynějšího kamenolomu mohl postavit druhý, větší chrám. Tam

také postavíme tvou sochu, Hore, kéž bys žil věčně, z černé břidlice. Mám jí dost. Uprostřed lomu je skála. Vyte-sáme z ní velkého lva s tvou hlavou. Začneme s tím ještě letos a za čtyři roky^{*} bude hotová. K výročí tvého, ná-stupu na trůn, pane.“

„Tím stoupnou náklady na stavbu a co tomu řekne hlavní pokladník?“

„O mnoho se nezvýší, protože odpadnou náklady na dopravu materiálu a na obstarávání dělníků. Máme přece své stálé. Odhaduji, že v příštím roce výdaje klesnou asi na polovinu. A za dva roky nám bude stačit jedna pěti-na.“

„Příteli, vracíš mi zdraví a sílu. Takové zprávy jsem už dávno potřeboval slyšet. Tady umí každý jen naříkat a natahovat ruku. Když tě poslouchám, jako bys mi do žil vléval balzám... Ale ty jsi určitě hladový a já také jsem pocítil hlad. Hned dám příkaz, aby nám přinesli jídlo. Hej, Senebe!“

Trpaslík jako by čekal na zavolání za dveřmi.

„Přines nám něco k zakousnutí. A ať mi lékař dá ten odporný lék, co mi slíbil připravit.“

Starý a zkušený dvořenín nedal na sobě znát, že ho vládcův příkaz udivil. Vždycky přece jedl sám a jen občas ve společnosti svého syna Menkaureho, když přijel do hlavního města.

„Hned to bude, velký Hore, kéž bys žil věčně.“

Přinesli stůl a jídelní soupravu. Sloužící vpochodovali s miskami plnými nejrozmanitějších jídel. Vládce si z nich bral jen kousky, ale hostovi nakázal naložit plné misky. Požádal také o víno pro oba.

„Vino ti může uškodit, Nejdůstojnější,“ připomínal mu lékař a podal vládci játra,

„Ve společnosti přítele mi nic neuškodí,“ řekl Chafre. Smočil rty v tmavém nápoji a dohlížel, aby ho Ibis-Ra vypil.

„Hore, kéž bys žil věčně,“ bránil se hlavní architekt, „opravdu už víc nemůžu...“

„A teď nám dejte džbán chladného ovocného nápoje, seberte všechno ze stolu a nechte nás o samotě,“ rozkázal pán státu Kemet. Když se svým přítelem osaměl, řekl: „Mám ještě jednu starost...“

„Jakou, Nejdůstojnější?“

„Přemýšlím o Domě miliónu let.“

„Říkal jsem přece, že práce pokračují dobře. Dokonce velmi dobře.“

„O to mi nejde. Dělán si starosti o budoucnost. Často lituji, že jsem tu stavbu vůbec začal.“

„Proč?“ podivil se Ibis-Ra.

„Z několika důvodů. Tak ohromné množství dělníků by bylo možno využít s větším prospěchem pro stát. A potom... Dům miliónu let mi nezaručuje, že moje ba a ka^{*} opravdu dosáhnou klidu a štěstí v Západní zemi. Co když někdo vtrhne do mého domu a zničí mé tělo, aby se zmocnil všeho, co jsem v Domě miliónu let nashromáždil?“

„To se nikdy nestane!“ ujišťoval ho Ibis-Ra. „Kněží v obou svatyních budou dbát, aby nic neporušilo klid vel-kého Hora.“

„Stále bude plynout Hapi. Kemet je věčný... Ale jeho vládci se mění. Změní se dynastie. Moje je čtvrtá od okamžiku, kdy si velký Hor Meni vložil na hlavu dvojitou korunu. A dnes ani nevíme, kde je jeho hrob... Velký Džoser také u svého Domu zřídil chrám a hojně obdarovával kněze. Když jsem tam přijel, našel jsem jen zříceni-ny a ani jednoho strážce. Nakázal jsem svatyni obnovit a znovu jsem tam usadil kněze. Ale nejsem si jist, neporu-šil-li někdo klid Džoserův. Totéž se může stát se mnou. Může nastat den, kdy zpustoší chrám a místo kněží při-jdou zloději zlata.“

„Nic nenajdou, zabezpečuji tě, pane. Udělali jsme tam falešné chodby a mnoho zabezpečovacích zařízení. Mu-seli by rozebrat celý Dům až do základů, a dokonce jít ještě hlouběji.“

„Kdoví, neudělají-li to.“

„Kdyby se toho dopustili, neujdou bez trestu. Všichni zahynou! Zničí je... zem smrti.“

„Možná že zničí. Ale dříve zničí mé ba a ka. Musel bych pak opustit Západní zemi.“

„To se nikdy nestane!“

„Ale já se toho bojím. Památka na mne snad přetrvá u vnuků, ale co se stane za stovky a tisíce let?“

Ibis-Ra mlčel. Věděl, že v tom, co říká Chafre, je mnoho pravdy. Města mrtvých jsou většinou opuštěná a vy-rabovaná. Nic nepomáhají ani nejtvrďší tresty soudů nad zloději.

^{*} ba a ka – duše a rozum; podle staroegyptské víry existují tak dlouho, dokud existuje tělo a jméno člověka.

„Říkal jsem si,“ pokračoval vládce, „že i ten nejchudší poddaný je šťastnější než jeho pán. Zavinutý do lněného plátna spí pokojně v písku pouště. Číhá na něj jen šakal nebo hyena. Nikdo jiný. Ale před hyenou se snáz ubrání než před chtivým člověkem, já však nemohu být pochován jako nejchudší pastýř. Hrob vládce Horního a Dolního Kemetu, to je symbol velikosti a síly státu. Pro lid musí být svědectvím jeho bohatství, nepřítelům hrozbou. Musí být také větší než hroby velmožů a kněží, protože jinak by přestali poslouchat své pány.“

„Lid tě miluje, velký Hore, kéž bys žil věčně, jako žádného jiného vládce Kemetu. Dal jsi mu dlouhá léta míru. Neutiskuješ ho. Za tvého panování se dobrovolně hlásí do práce.“

„Možná že lid na mne bude vzpomínat déle než moji vnuci a pravnuci, i než moje děti. Ale ani paměť lidu není věčná.“

„Máš nějaký plán, Hore, kéž bys žil věčně?“

„Bylo by třeba najít člověka tak dobrého a věrného, jakého nebylo od času bohů. A dát mu tolik majetku, aby měl dost on, jeho syn, jeho vnuk, desetkrát, stokrát víc. Říkal jsi, že jsi v mém Domě miliónu let udělal nejrozdumnější bezpečnostní zařízení. Toho člověka by s nimi bylo zapotřebí seznámit a naučit ho, jak má střežit můj klid. Aby jenom on a potom jeho syn a po něm jeho vnuk a pravnuk znali to tajemství. On a jeho potomci by měli bydlet u mého Domu miliónu let dokonce i tehdy, až ho zničí zub času. Máš takového člověka?“

Ibis-Ra se zarazil. „Nemám,“ odpověděl pak.

„Já též ne.“

„Tvůj otec, bůh Re, ti dá znamení, pane.“

„O tom, co jsem ti pověděl, přemýšlím od chvíle, kdy jsi začal se stavbou mého Domu. A marně čekám na znamení...“

Vládce nedokončil větu, protože se znenadání objevil pobouřený Seneb.

„Velký Hore, kéž bys žil věčně, stala se neslýchaná věc! Do tvé zahrady vnikl zloděj. Právě ho přivádějí.“

ZLODĚJ A PRINCEZNA

„Vždycky mi někdo musí zkazit každou pohodu. Jako teď, když mluvím se svým přítelem. Co je mi do nějakého zloděje? Od toho je policie!“ rozčilil se Chafre.

„Ale to je výjimečně drzý zločinec,“ ospravedlňoval se trpaslík Seneb. „Nikdy bych se neodvážil... Ale ten bandita se dopustil hanebného zločinu.“

„Tak ať ho přivedou!“

Po krátké chvíli ramenatí strážci přivedli urostlého mládence. Ruce a nohy měl spoutané. Ibis-Ra se na něj po díval a srdce se mu zachvělo – to je přece Nahti!

Mladý silák se zvědavě rozhlížel po sále.

„Na zem, pse, když staneš před Nejvyšším!“ strhl ho velitel stráže na kolena.

Teprve teď mladík poznal, že ten starší člověk, sedící u jednoho stolu s hlavním architektem Domu miliónu let, je vládce státu. Pokorně políbil zem.

„Mluv!“ obrátil se Chafre k veliteli stráže.

„Velký Hore, kéž bys žil věčně, chytili jsme ho v altánku na zahradě, kde seděla tvá, ó velký Hore, důstojná neteř. Držel v ruce stříbrný pohárek. Tvá neteř, Nejdůstojnější, byla tak překvapená, že se bála vykřiknout. Nedi vím se jí. Deseti lidem trvalo, než jsme ho spoutali. Rány jim musel ošetřit lékař.“

„Jak se mohl dostat do palácové zahrady? Kde jste byli? Za chvíli mi ukradnou jídlo od úst.“

„Je neobyčejně silný. Asi v noci přešel zeď a potom čekal v křoví,“ bránil se důstojník.

„Mluv! Jak to bylo?“ obrátil se Chafre na vězně.

Nahti zvedl hlavu:

„Nejváženější Hore, kéž bys žil věčně, ten policejní had lže! Vešel jsem do paláce ve dne jako každý jiný. Neměl jsem zlý úmysl a nikdy v životě jsem nic neukradl. Přísahám, že mluvím pravdu. Jestli jediným slovem lžu, nechť mě bůh zemřelých Anup na místě rozsápe!“

„Proč jsi vešel do paláce?“

hněvem.

„Ty ničemný hade! Mou neteř se osměluješ nazývat dívkou z kuchyně?“

„Nejdůstojnější, uklidni se prosím,“ přiskočil k němu lékař a podal mu nádobku s lékem.

Ibis-Ra, který stále čekal na příležitost, aby se mohl Nahtih zastat, strnul úžasem. Chafre sraštil čelo:

„Odved'te ho! Dejte mu pět set ran holí, a když to přežije, půjde na trestanecké práce!“

Nahti se nezmohl překvapením na slovo. Velitel stráže ho s třemi muži zvedl ze země. Vládce rozkázal:

„Vypátrat, kdo zloděje vpustil bránou, a dát mu padesát ran! Nevěřím, že by přešel zeď. Šaty má čisté.“

„Stane se, jak jsi rozkázal, Nejdůstojnější,“ řekl velitel stráže, ale Chafre ho zadržel a změnil své rozhodnutí:

„Počkat. Zavřete ho do vězení a ráno ho svázaného hoďte do Hapi. Velký krokodýl, který se ráno vyhřívá na břehu Hapi pode zdmi paláce, se na mne včera smutně díval. Určitě měl hlad.“

„Zítra se nasytí, velký Hore, kéž bys žil věčně,“ ubezpečil ho velitel.

„Velký Hore, kéž bys žil věčně,“ padl Ibis-Ra na kolena. „Jsem připraven. Poruč sluhovi, aby přišel s holí,“

„Co to povídáš?“

„Rozkázal jsi, aby dali padesát ran tomu, kdo mladíka pustil do paláce. Já jsem to byl...“

„Ty?“

„Ano. Je to můj pomocník a nesl mi mé věci.“

V tu chvíli do sálu vběhla mladičká dívka. Před trůnem klesla na kolena.

„Vstaň, mé dítě,“ řekl jí vládce. Bylo na něm znát, že neteř miluje a že jeho hněv se rozplývá jako dým ve větru. „Polekala ses toho ničemy, že? Už ti neublíží. Zítra se s ním pobaví náš starý přítel krokodýl. Bude nad ním plakat.“

Dívka však nevstala, celá se třásla a štkala. Marně jí vládce utěšoval.

„Chtěl jsem se vidět s dívkou, která tady pracuje v kuchyni. Dlouho jsem čekal, než mě uviděla. Moc se mi líbí a chtěl bych si ji vzít za ženu. Ona s tím souhlasí.“

„Kdo jsi? Odkud pocházíš? Jak se jmenuješ?“

„Jsem z kraje On, můj otec tam má půdu a pracuje také u pána. Jmenuji se Nahti.“

„Pokračuj!“

„Čekal jsem dlouho na slunci, než sešla dolů. Poprosil jsem ji o trochu vody a ona mi řekla, abych počkal v zahradě. Když jsem pil, tak mě přepadli a na nic se neptali... Musel jsem se přece bránit! A oni ze mne udělali zloděje.“

„Ten pes lže, velký Hore, kéž bys žil věčně. Viděli jsme v zahradě tvou důstojnou neteř. Když vešla do altánku, držela v ruce stříbrný pohárek. Tam na ni číhal tenhle bandita. V zahradě nebyla žádná dívka, která pracuje v kuchyni.“

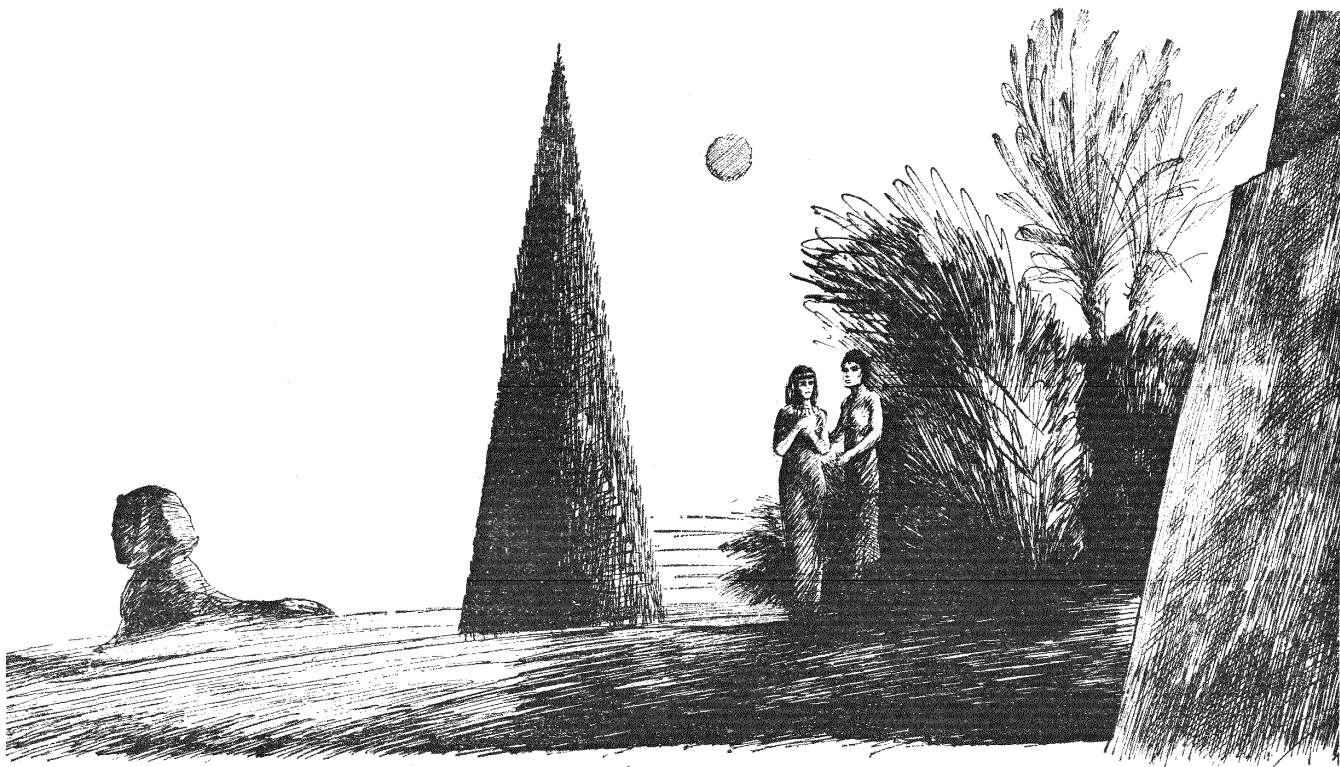
„To není pravda!“ vskočil mu do řeči Nahti, „moje dívka pracuje v kuchyni! Je to sirotek a vzala si ji za vlastní jedna dáma u dvora.“

„Z toho vyplývá, že nevím, co se děje v mém paláci,“ zatvářil se Hor přísně. „Jak se ta dívka z kuchyně jmenuje?“

„Heknu, velký Hore, kéž bys žil věčně,“ odpověděl Nahti.

Rozhostilo se ticho. Nikdo neměl odvahu ani vydechnout. Bylo vidět, jak vládcova tvář zrudla

„Velký Hore, kéž bys žil věčně, odpusť mu prosím.“
 „Komu?“
 „Nahtimu.“
 „Jak bych mu mohl odpustit! Odvážil se na tebe vztáhnout ruku. V tvých žilách koluje krev vládců Kemetu. Za takový zločin není žádný trest dost velký.“
 „Ale on je nevinný.“
 „Co to pleteš, Heknu?“
 „To já jsem ho přivedla do zahrady a přinesla mu vodu. To já jsem mu napovídala, že pracuji v kuchyni,“ rychle řekla dívka. Slzy jí tekly po tvářích.
 Překvapený Chafre se nad ní sehnul.
 „Ten šílenec vykládal, že se s tebou chce oženit a že ty s tím souhlasíš...“
 „Mluvil pravdu, Nejdůstojnější.“
 „Tím spíš musí zemřít! Má neteř, a měla by si vzít rolníka?“
 Dívka se zvedla ze země. S pobledlou tváří a rozevlátými vlasy vypadala překrásně.
 „Strýčku,“ řekla vládci, „jestli zahyne, já také zemřu. Skočím z hradeb ke krokodýlovi.“
 „Ty ses zbláznila. Jak se opovažuješ...!“
 Heknu znovu padla na kolena.
 „Odpusť mi, velký Hore, kéž bys žil věčně, odpusť nám oběma a dovol nám odejít. Třeba na konec světa.“
 „To nedovolím!“
 „Tak tedy zemřeme spolu!“ vykřikla.
 V tu chvíli zasáhl Ibis-Ra, i když věděl, že riskuje celou svou budoucnost:
 „Největší vládce Kemetu, kéž bys žil věčně, čekal jsi, až ti dá bůh Re znamení. Nyní jsi je dostal...“
 „O čem to mluvíš?“
 „Dovol mi, abych ti to vysvětlil.“
 Chafre přikývl.
 „Snad by...“, ukázal Ibis-Ra na dívku, která stále klečela před trůnem. Chafre porozuměl.
 „Heknu, vstaň a odejdi. Počkej za dveřmi.“
 Dívka se zadívala na Ibis-Raa, jako by žadonila o pomoc. Když odešla, obrátil se Chafre k hlavnímu architektovi.
 „Mluv!“ vyzval ho.
 „Hore, kéž bys žil věčně, kde podruhé najdeš člověka, který by tobě a tvé rodině obětoval všechno?“
 „Máš na mysli toho mládence?“
 „Je ochoten pro tebe žít i zemřít. Obětovat ti štěstí své, svých dětí, vnuků... Ne tak často se najde dívka, která by dobrovolně chtěla jít na smrt se svým milým. Takový člověk se zaváže přísahou na všechny časy a přísahu dodrží. To je nejlepší strážce tvého Domu miliónu let!“
 „Vždyť to je obyčejný rolník. Jak se má neteř mohla do něj zamilovat?“
 „Jediný tvůj pokyn, a bude nejvyšším knížetem v zemi.“
 „To se ještě nestalo, abych povýšil...“
 „Protože... protože jsem nechtěl.“
 „Ty?“ podivil se vládce.
 „Pane můj, jsem také obyčejný člověk, a přece jsi mi ve své laskavosti několikrát nabídl, že mě uděláš knížetem. Prosil jsem tě, abys to nečinil.“
 „To je pravda. Ale ty jsi jedním z nejvěrnějších. Řekl jsem věrný z nejvěrnějších.“
 „To je pro mne největší pocta, když takto hovoříš. Ale i on by ti zůstal věrný po celý život a po něm všechna jeho pokolení. Bude v nich přece kolovat tvá krev.“
 Chafre se zamyslel.
 „Znám tvou čestnost a vážím si tvé moudrosti. Ale co by tomu řekli u dvora?“
 „Před několika málo hodinami jsi hodil rukavici všem velmožům a všemocným kněžím, a teď se obáváš, co řeknou dvořané?“
 „Nikoho se nebojím, pouze bohů.“
 „Bozi ti jsou nakloněni. Proto ti dali znamení. Dovol prosím ještě radu...“

„Víš, že jsem ti vždycky naslouchal.“

„Prokaž mu milost. Vráť se se mnou na stavbu a já ho budu jmenovat vedoucím prací na dolní svatyni. Vyzná se v tom. A umí dobře pracovat. Umí si poradit s kamenem. Je silný, vytrvalý, ochotný. A především upřímný. Já ho seznámím s tajemstvím tvého Domu miliónu let. Mohl by dostat kousek půdy poblíž a postavit si na ní dům. Ne nějak veliký, aby nebyl nápadný. Takový, na jaký má inženýr, který si dobře vydělává a těší se přízni vládce. A potom, až dokončíme Dům miliónu let a ty budeš udílet odměny, určitě se ti bude dolní svatyně líbit natolik, že jejímu staviteli dáš svou neter za manželku. A odpadnou všechny těžkosti.“

„Promyslel sis to dobře. Ještě si promluvím s Heknu.“

Ibis-Ra si oddechl. Chafre dal zavolat dívku.

„Pojď blíž.“

Poklekla před ním.

„Dobře si rozvaž, co ti řeknu. Rozhodl jsem se, že tomu mladíkovi prominu jeho vinu, ale pod podmínkou, že opustí Kemet a nikdy se nevrátí. Nikdy už ho neuvidíš.“

„Půjdu s ním, anebo zemřu. Ale díky tobě, Hore, kéž bys žil věčně, za jeho život.“

Chafre se lehce usmál.

„To byla zkouška, jak pevná je tvoje láska. Nebudu tě nutit, aby ses provdala za někoho jiného, ale k vašemu sňatku svolím až za čtyři roky.“

„Budu čekat.“

Heknu zapomněla na všechno, co se sluší a patří, a začala líbat dlaně vládce Kemetu.

„Ještě jedno musíš vědět. Když se za něj provdáš, budete muset žít daleko od hlavního města. Tam, kde se staví Dům miliónu let.“

„A budu smět občas přijít a povědět ti, jak jsem šťastná? Mohu bydlet třeba na Krokodýlí výspě, jen když budu s ním.“

„Nu dobrá, dobrá, jdi už.“

Když Heknu přivedla Nahtiho, vládce mu sdělil, že mu promíjí jeho troufalost a že za to vděčí Heknu.

„Děkujeme ti,“ zlíbali oba jeho ruce.

„Tak, můj příteli,“ obrátil se Chafre k svému hostu a dodal: „Když jsem zařídil své věci a věci těch dvou blázínků, pověz, co bych mohl udělat pro tebe? Potřebuješ zlato, statky, majetek? Nebo se chceš stát Nejvyšším důstojníkem?“

„Aby mě Re ochránil! Stále se stýkat s dvořany... Mám raději lidi na stavbě. A zlato, pane, nepotřebuji.“

„Přesto bych pro tebe něco rád udělal. Právě dnes. Sejmul jsi ze mne velkou tíhu. Potěšil jsi mé srdce dobrými zprávami.“

„Kdybych přece jen mohl o něco žádat...“

„O polovinu Kemetu?“

„Toužím po jednom. Abys mě vzal s sebou do Západní země. Až tam budeš odplouvat, dovol mi, abych byl na tvé lodi s tebou. I tam bych ti mohl být k něčemu potřebný.“

„Jak to? Cožpak nemáš svůj hrob vedle mého Domu miliónu let? Jiný na tvém místě by se nejdříve postaral o svůj hrob a potom by se zabýval mým Domem miliónu let.“

„Neodvážil jsem se tě o to poprosit. Nevěděl jsem, budeš-li s tím souhlasit.“

„Tak dobře. Zavolám písaře a nadiktuji mu svou vůli. Musíš mít největší a nejkrásnější hrobku v Městě mrtvých. Ze státní pokladny dostaneš všechno, co budeš potřebovat. Zlato, stříbro, drahé kamení. A všechno, co je nezbytné pro to, aby tvá hrobka odpovídala tvému postavení. Jsi spokojen?“

Ibis-Ra padl na kolena a políbil zem před svým vládcem.

„To nedělej! Jsme přece sami. Sedni si zase vedle mne.“

„Nejde mi, Hore, kéž bys žil věčně, o zlato a drahé kamení, ale o to, abych mohl být navždy s tebou. Má hrobka, to bude šachta a jedna komora v zemi. Postačí mi jedna posmrtná maska. Několik pšeničných chlebů a hliněné sošky několika mých společníků a sluhů. Žádné drahocennosti, které by přilákaly zloděje. Na stěnu si sám napíši své jméno a sám si tam nakreslím, jak jsem byl vedle tebe a jak jsem pro tebe stavěl Dům miliónu let. Potom ani ten nejchytivější zloděj neporuší mé ba, když se přesvědčí, že v hrobce není nic, co by mu stálo za to.“

„Ale jedno mi slib. Vybuduješ si svou hrobku co nejbližší mé. Říkali mi, že jsi přespál u nějakého rolníka. Je to pravda?“

„Ano, pane. Rolník se nejlíp cítí u rolníka. Dovol mi tam odejít i dnes. Zítra, až se rozední, se vrátím na stavbu. Když mají práce pokračovat rychle a dobře, musím na ně osobně dohlížet. I když by bylo příjemnější hrát se ve stínu tvé přízně. Ale je čas se tam vrátit.“

„Nebudu tě zdržovat. Chápu tě. Jak jen mi zdraví dovolí, přijedu na tvou stavbu. Prohlédnu si plány a projekty, o kterých jsi mi říkal. Chceš nosítka, aby tě odnesli?“

„Díky, Hore, kéž bys žil věčně. Dojdu tam. Ostatně nebudu sám. Když to bude zapotřebí, Nahti mi pomůže.“

„Tak se tedy opět rozloučíme, příteli,“ vstal vládce a objal hosta.

OTEC A SYN

Nástupce trůnu a velitel vojsk v Dolním Kemetu Menkaure do hlavního města příliš nespíchal. Plul na velké, krásné lodi, která často přistávala u břehů. Všude ho čekali nomarchové, aby mu co nejvíce zpřijemnil cestu. Každý z nich se snažil, jak jen mohl, získat sympatie muže, který zanedlouho ozdobí svou hlavu dvojitou, korunou Horního a Dolního Kemetu. Sílily se znepokojivé zvěsti, že Hor, kéž by žil věčně, je těžce nemocen. Jen s obtížemi prý opouští lůžko, a dokonce prý přestal osobně obětovat bohům. Stále více prý touží odplout do Západní země. V souvislosti s jeho nemocí se říkalo, že Dům miliónu let je tak dalece hotov, že v každé chvíli může přijmout vládce Kemetu: Práce prý pokračují ve dne v noci.

Ale i nejdelší cesta jednou musí skončit. A tak nakonec, přes snahy nomarchů, kteří toužili složit hold budoucímu vládcovi, jednoho dne odpoledne přistála loď ozdobená vlajkami u břehu nedaleko faraónova paláce.

Tam už čekali První důstojník a představený Domu zbraní. Oba se mladému Menkauremu hluboce uklonili.

„Jak se cítí můj otec, velký Hor, kéž by žil věčně Mohu se s ním přivítat?“

„Dnes ne. Hor, kéž by žil věčně, si vyjel na lov antilop, a vrátí se teprve za dva dny. Kdyby ses snad chtěl s ním setkat, musel bys jet na poušť.“

„Já na něj počkám. Jsem cestou unaven.“

Oba důstojníci se usmáli. Věděli, že nikoli cesta sama, ale neustálé pozornosti, jimiž ho zahrnovali nomarchové, ho unavily. Po pravdě řečeno, stav vládcova zdraví se ze dne na den tak zlepšil, že když splnil všechny státní a náboženské povinnosti, vydal se na cestu po státě. Měl ji začít návštěvou velké stavby. Přesto však nikdo neznal den ani hodinu, kdy koruna spočine na hlavě tohoto mladého muže.

„Komnaty pro knížete jsou připraveny,“ oznámil představený Domu zbraní. „Až si odpočine, prosím, aby mě zavolal.“

Menkaure zamířil k té části paláce, která mu byla přidělena. Nezakrýval svůj údiv. Nomarchové mu šeptem sdělovali, že se rychle blíží hodina, kdy se jeho otec vydá do Západní země. A zatím se otec těšil nejlepšímu zdraví. Mladý kníže tušil, že setkání s otcem nebude pro něj právě příjemné. Počínal si v deltě Hapi dost svévolně a bude muset ledacos vysvětlovat.

Menkaure po otcově smrti netoužil, i když výhled, že se stane vládcem Kemetu, mu nebyl proti mysli. Znal však také železnou ruku vládce. Byl by raději, kdyby se setkal se starcem ztrápeným nemocemi než s člověkem plným sil.

Ani rozhovor s představeným Domu zbraní ho nepotěšil. Hor, kéž by žil věčně, se osobně zajímal o obranu státu. Věděl o přesunech vojsk a o povolávání do zbraně. Představený se nijak netajil, že zejména toto poslední nařízení knížete se u vládce nesetkalo s uznáním.

„Hor, kéž by žil věčně,“ řekl, „mi přikázal vyhotovit výnos, kterým se všichni, které jsi povolal do zbraně, propouštějí domů. Chtěl však, abys to nařízení, kníže, podepsal sám.“

„Co mám dělat – podepíši,“ povzdechl si Menkaure. Poznal, že jeho plány utrpěly vážnou trhlinu.

„Hned?“

„To bude nejlepší. Můj otec se na mne bude alespoň míň hněvat.“

„Velký Hor, kéž by žil věčně, je v poslední době v dobré náladě. Bůh Re mu přeje a pomáhá. Stavba Domu miliónu let pokračuje dobře. U dvora se vyskytlí takoví, kteří chtěli zatratit hlavního architekta, ale jeho postavení je pevné.“

„Ibis-Ra je dokonalý odborník a zdatný organizátor,“ zdůraznil Menkaure. „Jestliže se mému otci, kéž by žil věčně, zachce odejít do Západní země, i já pověřím Ibis-Raa, aby vybudoval můj Dům miliónu let.“

Představený Domu zbraní si jeho slova dobře zapamatoval – mohou se v budoucnu hodit. Ten hlupák kníže Seti, který stále proti Ibis-Raovi popichuje a který by už dávno neměl zaujímat tak vysoké postavení, může znovu dostat po hlavě. Už přece jednou dostal. Představený Domu zbraní bude od nynějška horlivým přívržencem Ibis-Raa.

„Těším se, že zastihnu otce, kéž by žil věčně, zdravého.“

„Moc dobře mu nebylo, dokonce mu bylo velmi zle, a najednou, jako když utne, se mu ulevilo. Odpadla i hlavní starost – státní pokladna se naplnila jako nikdy dříve. Skončilo velké trápení s penězi.“

„Vím o tom. Ale lidé si stěžují.“

Představený Domu zbraní byl z těch, kteří nemuseli platit daně. A tak odpověděl:

„Hor, kéž by žil věčně, se ovšem k majitelům statků zachoval velkomyslně. Mnoho z nich přece desítky let okrádalo státní pokladnu, protože neplatili daně a odvolávali se na výsady, které už dávno zanikly. Vládce jim nenařídil vyrovnat nedoplatky, které často byly větší než cena obilí, ale spokojil se s běžnými poplatky.“

„A co chrámy?“ Menkaure stále pochyboval. Cestou do hlavního města totiž slyšel mnohokrát o zoufalém postavení velmožů a kněží.

„Chrámy? Tam sedí na obilí a na zlatě a drahém kamení! Od času bohů nikdy nebyli kněží tak bohatí jako dnes. A mocní. A všechno jim to je málo. Odevzdali pouze desetinu, ačkoli dříve platili až čtvrtinu. Jsou o tom doklady v Domě života.“

„A co? Zaplatili?“

„To je nejzajímavější – skuhrali, ale vozili obilí ve dne v noci. Písaři ve státních sýpkách to nestačili ani přebírat. To je nejlepší důkaz, že se daně nikoho příliš nedotkly. Ale velmoži by nebyli velmoži, kdyby nenaříkali, že se jim děje křivda. A kněží jakbysmet.“

„A co vojáci?“

„My jsme spokojeni,“ řekl představený Domu zbraní. „Dostali jsme dodatečné prostředky. Vyměňujeme zbraně za nové, lehčí. Kasárna na Tyrkysových horách už je mají. Přiznali nám také prostředky na studně v poušti a na stavbu opevnění. Teď se připravují plány a v příštím roce s tím začneme.“

„Jsou na to lidé? Kde je vezmete?“

„Hor, kéž by žil věčně, přikázal, aby část prací vykonalo vojsko a ostatní pak dělníci převedení z velké stavby. Tam jich v příštím období nebudou už potřebovat tolik jako teď.“

„Je to dobře promyšleno. A provádějí se nějaké práce v deltě Hapi?“

„Připravuji se. Dokonce rozsáhlé. Očekává se také důkladná oprava a přestavba opevnění na hranici s Libyí, stavba tvrzí a přístavů na pobřeží a budou se stavět nové obchodní a vojenské lodě. Náš vládce soudí, že právě od moře by nám mohlo hrozit největší nebezpečí.“

Menkaure nebyl lehkomyšlný. Měl za sebou pečlivou výchovu o strategii a okamžitě poznal, že otcova nařízení vyplývají z obavy o obranu země. Na všech hranicích Kemetu byl klid, pouze pobřeží bylo vystaveno útokům sousedů z druhé strany Velkého zeleného*. Následník trůnu měl sice jiné plány, poznal však, že je nyní nedokáže uskutečnit. Nu což, někdy v budoucnu bude on rozhodovat o tom, co se děje v tomto státě.

„Očekává se také,“ pokračoval představený Domu zbraní, „že vojáci a důstojníci, kteří slouží v poušti, dostanou přídávky. Od nového roku, budou-li žně příznivé, bude vojákům i policii lépe.“

Menkaure musel uznat, že jeho otec je skutečně velký vladař. Přitiskl mocné – kněze a velmože – a jde na ruku vojákům. Při jakékoli vzpouře pak bude mít sílu, která na každý jeho pokyn zničí vnitřního nepřítele. Však to v palácích velmožů i v chrámech dobře pochopili, a proto tak pospíchali zaplatit daně.

„Rolníci se nebouří? Neutíkají z veřejných prací?“

„Letos nemusel hlavní architekt ani určit, kolik který nom má dodat lidí na práci. Přihlásilo se jich tolik, že je nemohli ani všechny zaměstnat. Sklizeň byla slabší než v minulých letech. Bůh Hapi šetřil s vodou a řeka nevyšťoupila z břehů tak vysoko jako dříve. A lidé na velkých stavbách dostanou dobře najíst. Rolník se doma tak dobře nikdy nemá. Po sezóně se vrátí domů v novém oděvu a s osivem.“

„Dobrá... Ale holí také dost dostávají,“ rozesmál se následník trůnu. „Sám jsem to viděl.“

„Na to jsme všichni připraveni od prvních dnů života. Pracující na poli také dostávají bičem, a když ne od pána, tak od starosty nebo od písaře. Práce na stavbě Domu miliónu let nebo na jiných veřejných stavbách není o nic horší než kde jinde. Každý desátý den mají volno, o svátcích nepracují a svátků je v době, kdy stoupá voda v řece, až dost. Některé se slaví dva i tři dny. Hor, kéž by žil věčně, na to velice dbá. Kněží mohou naříkat, že jim berou obilí. Ale nemohou tvrdit, že vládce nedbá, aby lid byl pobožný a ctil bohy!“

Přes obavy mladého knížete přivítal ho otec vlídně. Bylo vidět, že má ze synova příjezdu radost. Nedovolil mu, aby políbil zem u jeho nohou, usadil ho po svém boku na pravou stranu trůnu.

„Vypadáš docela dobře, Menkaure. Jsi mladý a silný, máš před sebou budoucnost. Připomínáš mi moje mladá léta. Tvé panování bude šťastnější než mé. Moudří lidé se učí z chyb a ty se musíš učit z mých.“

„Otče, kéž bys žil věčně, jsi zdravý, nějak jsi omládl a zesílil od té doby, co jsme se viděli naposled.“

Vládcova tvář byla opálená a bylo znát, že často chodí na čerstvý vzduch a že se nezavírá ve svých komnatách v prvním poschodí paláce. Jeho pohyby byly rázné, živé.

„Cítím se lépe. Ale jak dlouho to potrvá? Přijde čas, abych se vydal na dlouhou cestu. Usire už mě netrpělivě čeká.“

„Nemluv tak, otče. Budeš žít věčně.“

Vládce ho přerušil:

„Doslechl jsem se, že jsi ve vojsku zavedl nový řád. Poslyš však, velká cvičení se nemohou konat jindy než po žních. Jinak ničíš pole a odvádíš lidi od práce. A když se staráš o výcvik vojáků a o jejich zdatnost, zapomínáš na důstojníky. Co to je za důstojníka, když se nechá při cvičení nosit na nosítkách?“

Menkaure se začervenal. To on a jeho štáb tak cestovali.

„Jsou to synové předních hodnostářů.“

„Tak ať se tedy také naučí jíst chléb s česnekem a nosit tlumok s výstrojí na zádech. Rozmazlené panáčky ve vojsku nepotřebujeme! Po službě, to je něco jiného. Když však plní vojenské povinnosti, jsou si všichni rovni.“

Menkaure se pokoušel o obhajobu:

„Vím, otče, že státní pokladna je prázdná. Dokonce i ty musíš počítat. A tam, na hranicích, se • pasou ohromná stáda dobytka. Sklady tam jsou plné zboží. Je v nich ohromné množství červené mědi a mnoho jiných věcí. Proto

* Velké zelené – tak ve starověkém Egyptě, nazývali Středozemní moře.

jsem zvýšil stav vojáků a přesunul je k hranicím. Pak tam naráz vpadneme a za několik dní budeme mít kořist a tisíce otroků a ti budou pracovat na státních a chrámových statcích.“

„Plán to je dobrý,“ přikývl vládce, „ale má své vady.“

„Jaké?“

„Ví se, kde a kdy začne válka, ale jen bozi vědí, kde a kdy skončí. Znam z dějin války, kdy místo vítězství přišla porážka.“

„To se nestane!“

„Jak to můžeš vědět? Možná. Vezmi si třeba Libyi. Už po léta nezvětšuje svou armádu a nesoustředí ji na našich hranicích. Cožpak ale víme, jaké má smlouvy s jinými našimi sousedy? Co když se náš útok proti Libyi změní ve velkou válku?“

„Určitě ne!“

„Dejme tomu, že se nemýlíš. A jak to, že Libye neočekává náš útok? Jinak by na hranicích udržovala vojsko.“

„Proč?“

„Kdy zemřel můj bratr Radžedef?“

„Ale to byl Usurpátor!“ přerušil ho Menkaure.

„Tak docela to není, jak o tom ve školách učí kněží. Náš otec, velký Chufev, změnil svou poslední vůli, když byl starý. Nejprve chtěl své čtyři syny postupně vidět na trůně, a pak rozhodl jinak. V Domě života najdeš nejméně tři nebo čtyři záznamy, že já jsem měl být jeho nástupcem, a dopis, kterým to odvolává. Radžedef měl tyto doklady také. Když jsem nastoupil na trůn, jeho syn, můj synovec, převzal místodržitelství v Libyi. Setkali jsme se na hranicích a přísahali si věčný mír. Za naši vojenskou ochranu se Libye zavázala odvádět nám každý rok poměrně malé poplatky. Dnes tam panuje pravnuk mého otce, ale poplatky platí přesně. Naše národy mluví podobným jazykem. Jak můžeš žádat, abychom porušili přísahu a napadli tak dobrého souseda?“

„Libye už ne jednou, ale desetkrát porušila příměří, které s námi uzavřela. V Domě života je o tom dost záznamů.“

„To je pravda. Občas tam vládli zrádci. Já jsem však mezi ně nepatřil. Jediný písař nemůže zapsat, že Hor Chafre měl dvě tváře.“

Menkaure poznal, že prohrál.

„Stane se, otče, jak si přeješ. Podepíše rozkaz, aby propustili ty, které jsem povolal do armády.“

„Věř mi, že dobře činíš,“ pochválil ho otec. „Nechci nic jiného než zanechat ti Kemet velký a silný. Jsou totiž dvě věci, které oslabují stát. Válka a stavba Domu miliónu let. Stavbě nemohu zabránit, protože bozi si to žádají. Udělal jsem však hloupost, když jsem se rozhodl vybudovat ji tak velkou jako Achtej Chufu. Měl jsem se spokojit přinejmenším s poloviční. Pak by stačili lidé na práce – na průplavech, při sklizni i na zúrodnění půdy.“

„Ve vítězné válce získáme otroky a ti pak budou pracovat.“

„Podívej se – i nejkrásnější vítězství přijde draho. Otroci budou zahálet a toužit po pomstě a nikdy plně nenahradí naše lidi, kteří zahynuli v boji. Vítězství se obvykle platí velkou bídou lidu. A to je neštěstí. Na válce vydělávají pouze kněží, nomarchové a velmoži.“

„Jak to?“

„Když Horova vláda upadá, oni jsou stále silnější. Můj otec Chufev smýšlel podobně jako ty. Vedl mnoho válek a ve všech zvítězil. Podrobil si celou Libyi. Na její trůn dosadil svého syna. A co mu z těch vítězství zůstalo? Ani Dům miliónu let nemohl dát obložit deskami, protože státní pokladna byla prázdná. Dodělávali to po jeho smrti. Chrámy si vzaly většinu státních statků jako zástavu. Sklízň nestačily ani na procenta z půjček. Taková byla cena vítězství Hora Chufeva...“

Menkaure nic neříkal. Učil se dějiny, ale takto o jeho velkém dědovi nemluvil nikdo. Chafre pokračoval:

„Radžedef tedy nastoupil na trůn, anebo, jak to někteří rádi slyší, uchvátil trůn. Mne jmenoval vrchním správcem Horního Kemetu. Ale ani jeden nomarcha neuznával mou vládu. Mnozí z nich napsali, že mi neotevřou brány svého města. O mnoho lépe nejednali ani s mým mladším bratrem, královským synem ze země Kus. S jakými obtížemi sháněl prostředky na docela malé vojenské posádky, jedinou oporu své vlády! Můžeme o mém předchůdci mluvit špatně, ale podařilo se mu natolik zvládnout situaci, že se naše dynastie udržela na trůně. Ostatně právě s pomocí libyjského vojska. Kdyby je totiž Radžedef neměl, drží nomarchové a kněží by si s námi rychle poradili a ujali se moci. Tak, jako se to stalo s Horem Hunejem z třetí dynastie. Tomu dokonce ani nedovolili dokončit stavbu jeho Domu miliónu let.“

„A naše dynastie?“

„Pocházíme z vedlejší větve oněch vládců. Hor Snofrev musel dlouho těžce bojovat, než znovu sjednotil celý Kemet pod svou vládou. Já, když jsem si vložil korunu na hlavu, jsem byl chudší než arcikněz boha Ptaha v mém hlavním městě. Mnoho let jsem splácel dluhy, vykupoval zastavené statky a teprve potom jsem mohl začít s velkými stavbami. Mohl jsem si s tím vším poradit, protože na našich hranicích byl mír. Nepřátele jsem se nejprve snažil rozeštvát mezi sebou a potom si je podřídit. Skutečně, synu, byla to velice těžká léta. Dnes je Kemet silnější než kdy dříve. Takový ti jej zanechám a chci, abys jej i ty takový odkázal svému nástupci.“

„Udělám všechno, aby byl ještě silnější.“

„A co říkají lidé v deltě?“

„Naříkají, že je souží daně.“

„Lid?“

„Ano. Především velmoži a kněží.“

„To není lid. To jsou často nepřátelé lidu a státu.“

„Odsuzuješ je příliš tvrdě, otče.“

„Snad,“ přikývl Chafre. „Má-li však být stát pevný a jeho vládce silný, musí být oni slabší a poslušní. Jim nezáleží na tom, jaký je stát, ale na tom, aby zvětšili svůj majetek, své bohatství. Kdykoli Horova vláda slábla, Kemet se okamžitě rozdělil nejen na dva státy, na Horní a Dolní, ale každý nom se stal státem. Samozřejmě, bývaly výjimky. Jsou lidé oddaní vládě, dokonce i mezi velmoži a nomarchy. Když Snofrev sjednotil opět naši zem, měl takové lidi po svém boku. Ale to byly skutečně výjimky. Jestliže Kemet znovu upadne a zmocní se ho cizinci, bude to zásluha kněží a velmožů.“

„Unavil ses, otče, odpočiň si, můžeme náš rozhovor ukončit jindy.“

„Jenom bych chtěl, abys mi porozuměl a zapamatoval si mé rady. Řídit velkou zem, to je těžká věc, věř mi.“

„Cožpak ale, otče, mohu klidně přihlížet, jak se nepřítel ozbrojuje, a čekat, až nás napadne?“

„Proto není třeba litovat výdajů na výzvědnou službu. Vždycky musíme vědět, co se děje u sousedů. Kdyby se ukázalo, že válka je nevyhnutelná, museli bychom udeřit první. Ale já jsem zastáncem míru. Dobře znám ukrutnosti války. Sám jsem jen o vlásek unikl smrti. Přesto však neomezují vojsko. Neudělal jsem to ani v době nejhorších finančních starostí. Také teď začínáme posilovat armádu, ale to je něco jiného než loupežný útok na souseda.“

„Děkuji ti, otče, kéž bys žil věčně, za rady. Budu se jimi řídit.“

„Ještě jednu věc,“ zadržel Chafre syna. „Nenadělal jsi dluhy?“

Bylo to venku. Mladý kníže byl vyveden z rovnováhy. Zřejmě se nevyhne rozhovoru o trapné věci. A toho se obával snad nejvíc.

„Musel jsem přece žít na úrovni! Nikoli na nižší než lepší nomarcha.“

„Je dobře, že mluvíš o tom, jak žijí nomarchové. Bude zapotřebí se na ně podívat. Skoro každý nom dluží daně. Vymlouvají se, že jim stačí sotva na chléb s česnekem. Mně však jde o tvou zbytečnou štedrost. Rozdával jsi příliš mnoho zlata, stříbra a náhrdelníků s drahými kameny. Přátelé ochotně brali a za zády se ti posmívali. Falešní přátelé to jsou! Kdyby ses dostal do nesnází, ani jeden by ti nedal jediné zrnko ječmene. Horší ale je, že si vypůjčuješ v chrámech. Budeš závislý na kněžích.“

Menkaure se začervenal. Sám slyšel, že mnozí, kteří využívali jeho štedrost, se mu potají smáli.

„Je těžké, otče, najít opravdové přátele.“

„Nesmíš je hledat mezi lenochy, syny nomarchů nebo velmožů a mezi bohatými arcikněžími. Ti nevědí, co s majetkem. Zaplatím tvé dluhy, ale je to naposled.“

„Děkuji ti, otče, kéž bys žil věčně. Mohu se ještě na něco zeptat?“

„Ptej se.“

„Proč jsi poslal mladého Kemheseta do vyhnanství?“

„Takhle ti to tedy řekli? Neposlal jsem ho do vyhnanství. Nejvyšší důstojník ho vychvaloval. Je prý neslýchaně schopný. Mohl by prý být hlavním architektem. Myslím si, že je ho třeba vyzkoušet, aby můj syn měl někoho velmi zdatného, kdo mu postaví Dům miliónu let. Proto jsem Kemheseta poslal do hor Bechem, aby tam prokázal své schopnosti. Má tam vybudovat cestu, která spojí Hapi s doly, a kolem ní studny. Jmenoval jsem ho hlavním inženýrem na této práci. To je postavení, o jakém se začínajícímu technikovi ani nesní. A ty říkáš vyhnanství. Záleží teď jen na něm. A ty, synu, nenaslouchej lidem, kteří ti všelicos našeptávají. Když máš nějaké pochyby, přijď

za mnou a zeptej se mě. Já ti všechno vysvětlím. Ale teď jdi. Odpočiň si, zjisti s představeným Domu zbraní všechno, co je zapotřebí, a za deset dní se vrať k svým vojákům. Jenom ne na lodi s flétnistkami, ale buď rychlou lodí, anebo na oslu. A zaved kázeň mezi důstojníky.“

„Stane se, jak jsi rozkázal.“

PAST SMRTI

Ahmed Hosni zmlkl. Mlčel jsem i já. Zřejmě pod vlivem alkoholu jsem ztratil pojem času. Můj hostitel se napil ze stříbrného poháru a po chvíli pokračoval:

Vtom jsem se probudil. Chtěl jsem vstát z pohovky, ale ten podivný sen mě tak unavil, že jsem neměl sílu. Znovu jsem začal dřímat. A znovu jsem se ocitl u pyramid. Zvedl jsem hlavu...

Spatřil jsem je. Všechny tři, vznešené, nad údolím Nilu, jejich krásné obložení se lesklo v paprscích slunce. Viděl jsem však, že vrcholek Chufevovy pyramidy se už netřpytí zlatem a že jeden z chrámových pilířů leží rozbitý na zemi. Město mrtvých, které se rozkládalo před pyramidami, bylo pusté a zasypané pískem. Mnoho hrobů bylo pobořeno a neslo stopy po vloupání.

Zub času se nevyhnul ani velké sfínze. Vysoko byla zavátá pískem. Také údolí Nilu poblíž pyramid zpustlo. Pouze jeden jediný napůl zbořený dům stál nedaleko cesty. Na jeho prahu postával vysoký muž s asi dvacetiletým mladíkem. Hleděli na požár, který probleskoval na obzoru.

„To snad hoří město On,“ řekl mladík.

„On leží dál na jih. Asi to je Tura, osada pro dělníky z kamenolomu.“

„Přijdou zase...?“

„Nevím, synu, možná že přijdou.“

„A budou rabovat a loupit?“

„Nastaly nám to časy...“

„Proč jim to Hor nezarazí?“

Otec se nenamáhal synovi vysvětlovat, že kdysi velký a mocný stát Kemet je rozvrácen rozbroji, že město, jehož jméno znělo Neměnná je krásá*, mnohokrát vyloupily bandy. Každý, kdo dokázal sehnat hrstku lidí, se oháněl Horem a vkládal si na hlavu bíločervenou korunu, aby ji po několika dnech ztratil v boji s podobným samozvancem.

Není vyloučeno, že v kterémsi městě, Mennoferu nebo Vesetu, nebo v některé oáze se zachránili potomci dřívějších vládců Kemetu. Vládli však pouze svému městu. Nomarchové neposlouchali ničí rozkazy a klaněli se sami sobě. Také chrámy mezi sebou válčily, aby pro sebe urvaly co největší kus země. A té země stále ubývalo, protože nebylo nikoho, kdo by se staral, aby průplavy byly čisté.

Sousedé k tomu nepřihlíželi trpně. Stát Kus už dávno vyhnal gubernátora a jeho vojsko. Libye zabrala celou západní část delty Nilu. Mnoho nomarchů, kteří neměli ani sílu, ani chuť postavit se nájezdům Libyjců, se k nim přidalo a snažilo se od nich získat pomoc proti svým rodákům.

Rolníci a řemeslníci, obyčejní lidé, kteří se za časů Chafreho a Menkaureho těšili poměrné svobodě a určitému blahobytu, byli rozzlobeni, že jim majitelé velkých statků, kněží a nomarchové, ukládají stále nové a větší daně a že je nikdo nechrání, že se nemohou dovolat spravedlnosti. Vzchopili se k odporu a srpy překovali na meče.

Nastaly časy, o nichž se později zpívalo a psalo slovy plnými zděšení:

„...chudí se stali majiteli statků, ten, kdo dříve neměl na pár sandálů, má teď poklady, mezi boháči se rozlehl nářek, zatímco chudí se radují. Lidé říkají – vzhůru na boháče, kteří jsou mezi námi... Paláce a sloupky obklopují plameny, stavby v provinciích jsou v troskách. Zlato a stříbro a drahé kamení zdobí šíje otroků, zatímco vznešené dámy sténají – ach, kdybychom jen měly co do úst... Chodí smutně v hadrech...“

Bohužel, mezi chudáky stejně jako mezi boháči nebyla jednota. Anarchie se šířila jako lavina.

* Neměnná je krásá, staroegyptské Mennofer, řecky Memfis, bylo zpočátku souborem hrobek faraóna Pepe I. (IV. dynastie]. Později je začali nazývat Inbu-Hedž, což znamená Bílé zdi.

O tom všem Icii věděl, cožpak ale tomu mohl rozumět jeho syn Chechi? Viděl jen požáry a loupeže. A měl stále hlad.

„Kdyby přišli, synku, ukryj se, jak jsem ti říkal. Zapamatuj si také všechno, co jsem ti ukázal a vysvětloval. Může se stát, že mě budeš muset zastupovat.“

„Všechno si pamatuji, otče. Mám ostatně papyrus, který jsi mi napsal.“

„Musíš se ho naučit nazpaměť. A zničíš ho, aby se nedostal do cizích rukou.“

„Vím a můžu ho roztrhat třeba hned.“

„Teď ještě ne. Schovej ho. Může přijít chvíle, kdy ze strachu zapomeneš nejen slova, která jsou na něm zapsána, ale i své jméno.“

Objevili se za úsvitu a tak naráz, že se Ici nestačil ukrýt. Podařilo se mu vypravit pouze syna z domu.

Vedl je vysoký muž s černým plnovousem zastřiženým do čtverce. Jako by se chtěl podobat tváři Chafreově, vytesané ve skále. Zřejmě nevěděl, že dávní vládcové byli vždy hladce vyholeni a že jejich plnovousy, jak je zobrazují sochy a kresby, jsou jenom součástí náboženských obřadů. Nevěděl ani, že dřívější vládcové nenosili za války korunu, ale žlutou helmu cherepeš. Vložil si na hlavu – jako jakousi korunu špičatou čapku dvojí barvy, červené a bílé.

Ici stál na prahu a díval se na příchozí.

„Proč nepadneš přede mnou na kolena?“ zvolal muž. „Nevidíš, že jsem vládce Kemetu? Hor?“

Ici tedy padl na kolena a políbil zem:

„Kéž bys žil věčně, Hore, a promiň mi. Znal jsem tě přece jako obchodníka s dobyt看kem z nomu On.“

„Moji lidé mi vysvětlili, že jsem povinen ozdobit svou hlavu korunou. Můj otec, bůh Re, mi dal znamení.“

Ici mlčel. Všichni, kteří se tu objevili, aby vylupovali hrobky, byli syny Rea. Každý z nich dostal znamení.

„Hore, odpusť svému sluhovi, že nemá, čím by tě pohostil. Ani pšeničný chléb nemám z čeho upéci. Živím se kořínky papyru.“

„Nechci jídlo. Mám ho dost pro sebe i pro své vojáky. – A stačí i pro tebe.“ i

„Co tedy hledáš, pane?“

„Zlato! Potřebuji zlato, hodně zlata. Když ho budu mít, přemohu toho falešného Hora z nomu Bílá zed' a do budu Mennofer.“

„Pane, tady zlato nenajdeš. Tví předchůdci je sebrali do posledního kousku. Z Domů velkých vládců nezůstalo nic.“

„Budu je hledat uvnitř.“

„Tam také nic není. Hrobky jsou rozbité. Mnoho ba zmizelo, protože zloději se nezastavili ani před těly zemřelých. Nespokojili se s náčiním a s posmrtnou maskou. Chrámoví kněží už dávno utekli. A byly-li tam nějaké poklady, vzali je s sebou. A teď tomu, kdo zemře, nemá kdo otevřít ústa*.“

„Když budeš tak nestoudně lhát, zavřu ústa já tobě, a jednou provždy. A hned teď!“ sáhl bývalý obchodník s dobyt看kem po meči.

„Nelžu, pane. Vyjdi nahoru, sám uvidíš, jak vypadá Město mrtvých. A uvidíš také Domy miliónu let obrané o zlato.“

„Lžeš! Já vím všechno. Můj otec, bůh Re, mi všechno sdělil. Ukázal na Ver Chafre a řekl: Jdi tam, synu, a najdeš zlato, které tě učiní pánem celé země Kemet. Strážce domu Ici ti ukáže cestu.“

„Střežili to tu kněží a ti už před léty utekli.“

„Nenapínej mou trpělivost! V Domě života v Menneferu je zapsáno, že Chafre tvým předkům svěřil tajemství a přikázal jim střežit poklad. A ten je obrovský. Když jsem ještě obchodoval s dobyt看kem, jeden kněz z Domu života mi prodal starý papyrus. Sám hlavní písař to na něj krasopisně a pečlivě zapsal.“

„Pane, snad tak bylo. Ale od doby, co Chafre spočinul ve svém Domě, uplynulo už přes pět set let. Moji předkové snad byli bohatí. Pocházeli prý od jakéhosi inženýra, který budoval svatyni, ale já jsem obyčejný rolník. Vím, že mnoho lidí před tebou vniklo do Domů miliónu let, ale také je musel někdo předejít, protože u Chufeva našli prázdný sarkofág. Dokonce ani víko na něm nebylo. A u Chafreho našli nějaké tělo bez masky a pohřebního náčiní. Chceš, pane, ukáži ti vchod do chodby, která vede do Domu miliónu let. Je zasypan pískem, ale je možné se tam protáhnout.“

* Otevření úst, nejdůležitější pohřební obřad, jímž se zemřelému navracel život.

„Papyrus, který mám, říká, že to je falešný vchod. Ten pravý je někde úplně jinde.“

„Hledej ho tedy, pane. A když najdeš zlato, dej mi prosím třeba jen kousíček.“

„Vchod mi ukážeš ty!“

„Ale já o něm nevím.“

„Tak tedy zahyneš!“

„Pane, máš meč a ozbrojené lidi. Můžeš svou hrozbu splnit, ale co z toho budeš mít? Zlato ani tak nenajdeš, protože tam není.“

„Je tam zlato a najdu je, i kdybych měl celý Dům Chafreho rozebrat!“

„To by trvalo velmi dlouho. Chafre ho stavěl víc než šestnáct let, a to měl na to čtyři tisíce zedníků a kameníků a mnoho dalších tisíc dělníků.“

„Stavět je těžší než bořit,“ rozesmál se samozvaný vládce.

„Určitě,“ přikývl Ici, „ale rozebrat takový kolos, to je práce na léta. Jenom odstranit sutiny a kamení si vyžádá tisíce rukou. Tvých vojáků je na to příliš málo a nikoho jiného hned tak neseženeš.“

„Nedělej se hloupějším, než jsi! Nemusím přece rozebírat celý Dům. Stačí, když v něm vyrazím šikmou šachtu do prostředka. A když nenatrefím na chodbu, tak budu kopat stranou nebo nahoru a nakonec najdu, co hledám. Vylámat takovou chodbu není těžké a lidí na to mám dost. Dám jim polovinu toho, co najdeme, a budou pracovat ve dne v noci. Ale ty to už neuvidíš, protože tě zabijí! Zemřeš a nebudeš pohřben, hodím tě hyenám.“

Ici zaraženě mlčel. Ten člověk je schopen svou hrozbu splnit. Snad najde v Domě miliónu let nějaké zlato, ale ne tolik, kolik si představuje. Nejde však o poklad, ale o klid velkého vládce Kemetu, který před staletími věnoval svou důvěru jednomu z jeho předků. A až dosud nikdo z jeho rodiny ji nezklamal.

Jako každý člověk, tak i Ici chtěl žít. On, potomek muže, který budoval svatyni, a krásné kněžny Heknu, teď horečně přemýšlel, jak zabránit neštěstí.

„Ukaž mi cestu dovnitř, a dám ti tolik zlata, kolik uneseš,“ lákal ho bývalý obchodník s dobyt看kem. „Vím dobře, že cestu znáš. A tvého Chafreho se nedotknu. Co je mi po něm? Nechám mu i masku na tváři, i když je určitě zlatá.“

„Opravdu, pane, mi dáš zlato?“

„Slibuji ti to ve jménu boha Rea.“

„Vzpomínám si, jak můj dědeček vyprávěl, že v Domě miliónu let je sál plný zlata. Vede k němu chodba zakrytá velkou obdélníkovou deskou. Jiné desky jsou menší a čtvercové. Když jsem si jednou jako dítě hrál u Domu miliónu let, našel jsem takovou desku. Když jsem vyrostl, pokoušel jsem se ji odsunout. Pomáhali mi kamarádi, ale kámen se nepohnul. Asi nás na to bylo málo.“

„Ukaž mi ten kámen. My už si s ním poradíme.“

„Mám hlad, pane. Zeslábl jsem, že sotva stojím na nohou.“

„Hej, dejte mu najíst!“ poručil samozvanec. „A dobře ho hlídejte, aby nám neutekl. Počkejte, sám ho spoutám na nohou. Dva lidé ho budou držet.“

Přinesli chléb, maso, fazole a pivo. Ici hltavě jedl; měl opravdu hlad. Bohužel, jeho plán získat čas a při první příležitosti utéct nevyšel. Bývalý obchodník s dobyt看kem věděl, jak to udělat, aby mu ani jedna kráva neutekla. A teď to uplatnil na svém vězni.

„Budeš se krmit dlouho?“ pobízeli ho vojáci.

„Už končím. A vy, pánové, se zásobte vodou, protože nahoře není studna. Možná že tam byla, ale teď už ji ne-najdeme. Asi ji kněží zasypali, když odcházeli.“

„O vodu se nestarej. Veď nás!“ napomínal ho nepravý Hor.

„Musíš být, pane, trpělivý. Už mnoho let uplynulo od doby, kdy jsem si tady hrál.“

„Však já ti osvěžím paměť holí!“

Popoháněli Iciho nahoru. Třikrát obešel Chafreův Dům miliónu let a dělal, že hledá vchod k pokladům. Také vojáci pátrali po obdélníkové desce. Nakonec bývalý obchodník s dobyt看kem ztratil trpělivost. Tasil meč.

„Tak kde je ta, deska! Ukaž mi ji, nebo zahyneš.“

„Dovol mi, pane, ještě jednou obejít Dům...“

„Jestli nás vodiš za nos... Pamatuj si, že to je naposled.“

Ici znovu a znovu prohlížel desky, jimiž byla pyramida obložena. Občas se o několik kroků vrátil a zadíval se na červenou žulu z odstupů. Konečně ukázal:

„Vidíte ten kámen v sedmé řadě odshora? To nejsou dva kameny, ale jeden se žlábkem uprostřed. Stavitelé tak zakryli vchod do zlatého sálu.“

„Je to ta deska,“ zaradovali se vojáci. „Teď je dobře vidět, že to není spára mezi dvěma kameny, ale žlábek v jednom kameni.“

„Máš štěstí,“ řekl jejich vůdce a schoval meč do pochvy.

Pokusili se vydrápat nahoru po žulové stěně. Podařilo se to pouze jednomu. Když se však snažil pohnout deskou, sklouzl po hladkém kameni dolů.

„Musíme udělat lešení,“ nařídil nepravý Hor.

„Ale z čeho?“

„Cožpak je ve Městě mrtvých málo pískovcových desek? Určitě se tam najde i dříví. A písku tu je ažaž.“

Dva dny budovali vojáci rampu. Po celou tu dobu pečlivě hlídali Iciho. Nechávali mu provazy na nohou. Poslěze byla rampa hotová. Nahoře udělali malou plošinu, aby na ní mohli stát.

„Vylez a otevři vchod!“ rozkázal vůdce.

Ici se poslušně vyšplhal na plošinu. Ale marně se on a stejně tak i vojáci snažili odsunout nebo vyvrátit desku.

„Asi si z nás utahuješ,“ sáhl vůdce po meči.

„Pane, poslouvej sám. Za deskou je velká dutina. Udeř na desku a potom na jiný kámen. Poznáš hned rozdíl.“

Nepravý Hor poslal nahoru jednoho z generálů. Ten uhodil do desky mečem – zadunělo to. Uhodil na jiném místě – odpověď byl hluchý zvuk.

„Mluví pravdu,“ zavolal shora a snažil se dostat meč do spáry. Bezvýsledně.

„Musíme desku rozbit,“ řekl nepravý Hor. Být tak blízko pokladu, a nemoci se k němu dostat, by i skutečného vládce vyvedlo z rovnováhy.

„Uděláme beranidlo.“

Znovu uplynulo několik dní. Ze dvou sloupů hluboko zaražených do země udělali vysoké lešení. Na jeho vršek položili třetí sloup a k němu přivázali těžký, špičatý kámen. Lešení umístili do takové vzdálenosti, aby mohli kámen rozhoupat. Potom ostrým koncem udeřili do žuly. Úder nemusel být ani příliš silný, protože deska se rázem odsunula a odkryla dlouhou, úzkou chodbu, která spadala strmě dolů.

„Stačí!“ vykřikl vůdce, když viděl, jak se vojáci derou dovnitř. „Stát! To může být past.“

Vojáci se zastavili.

„Půjdete vy,“ ukázal samozvanec na Iciho a dva vojáky. „Vezmete si pochodně.“

Vylezli nahoru a sehnuti se začali spouštět dovnitř. Po několika minutách se jeden voják vrátil. V ruce držel zlatý řetěz.

„Zlato! Je tam zlato!“ křičel jako pomatený. „Ohromný sál plný zlata! Ohromné poklady! Až oči přecházejí.“

Vojáci se začali drát do chodby. Strkali se a bili, až se i krev objevila. Pak zmizeli uvnitř.

Žulová deska se nehučně posunula na původní místo.

Vojáci, kterým se nepodařilo vniknout dovnitř a zůstali venku, rozhoupali beranidlo. Udeřili do desky jednou, dvakrát, desetkrát, stokrát... Nakonec pukla. Ještě několik úderů, a objevil se nepatrný otvor. A za ním další žulový kámen...

„Prokletí boha Chafreho!“ ozvaly se ustrašené hlasy. „Utečme, nebo zahyneme i my. Chafre neodpustí tomu, kdo poruší jeho klid...“

Rozutekli se.

Zvěst o tom se roznesla po celé zemi Kemet. A i když to byla léta bouřlivá, kdy se „za sedmdesát dní vystřídal sedmdesát faraónů,“ jak o tom napsal egyptský kněz Menethon v řeckém jazyce, „ani jeden z těch vládců se neodvážil narušit klid velkého Chafreho“.

Ahmed Hosni skončil své vyprávění. Nastalo ticho. Potom se Arab ozval:

„Splnil jsem vaši prosbu, pane. O Ver Chafre vím pouze tolik, co se mi toho odpoledne zdálo.“

„A tak jenom proto,“ rozesmál jsem se, „že vás kdysi zmohlo horko a že jste měl prapodivný sen, jste obyčejného turistu podezříval, když se zajímal o Chafreovu pyramidu...“

Na osmahlé Arabově tváři se objevil ruměnec.

„Pane,“ řekl, „kromě mne a mého syna jste jediný člověk na světě, který zná historii té pyramidy. Učenci ji neznají.“

„A to všechno se vám zdálo?“

„Už jsem říkal, že jsou tajemství, která přecházejí z otce na syna... Prosím, víc se neptejte.“

Nechtěl jsem to přehnat. V pohárku mi zůstalo ještě trochu vína. Pozvedl jsem pohárek:

„Napijme se na naše přátelství. Ale do dna! A zapomeňme na všechno, o čem jsme tu dnes hovořili.“

„Na naše přátelství,“ pronesl Arab vážným hlasem. „Abyste si vždycky rád vzpomněl na krásný Egypt a na své přátele u Nilu. Abyste se k nám ještě jednou vrátil.“

Vypili jsme do dna. „Pamatujte, pane, že všechno, o čem jsem vyprávěl, byl jenom sen.“

„Ale hovořil jste tak poutavě, že se mi zdálo, jako bych to viděl na vlastní oči...“

„Alláh je velký. Čte v lidských srdcích a dovoluje vidět zavřenýma očima.“

Před domem zastavilo auto. Vstal jsem a rozloučil se.

ZNÁMÝ Z HOTELU SKARABEUS

Odjel jsem z Káhiry, a když jsem se za týden vrátil, byl hotel Skarabeus zaplněn do posledního místa. V březnu je v Egyptě ještě turistická sezóna v plném proudu. Ani temná mračna, která se toho roku objevovala na politickém obzoru Blízkého východu, neodradila tisíce Evropanů a Američanů, kteří toužili po teple a slunci.

Když jsem nazítří snídal, zeptal se mě kdosi anglicky:

„Dovolíte, mohu si přisednout?“

Vzhlédl jsem. Předemnou stál vysoký muž, mohlo mu být kolem třiceti let. Měl nazrzlé vlasy a tvář, jak se říká, „krocaní vejce“, plnou pih.

„Prosím.“

Sedí-li člověk s někým u jednoho stolu a čeká na číšníka, snadno se navazuje rozhovor. Zakrátko jsem věděl, že můj soused přijel do Egypta poprvé. Jmenuje se Harry Walrence a pochází z New Yorku. Je archeologem.

„A co vy? Kolega?“ zeptal se mne.

„Kdepak! Turista. Ovšem když je člověk v Egyptě, je dost těžké, aby se alespoň jako amatér nezajímal o archeologii. Zejména o pyramidy, už proto, že jsou blízko Káhiry.“

„Jiné památky také stojí za zhlédnutí,“ nadhodil Američan.

„Samozřejmě. Karnak, Luxor, Údolí králů, chrám královny Hatšepsovet v Dér el-Bahrí... Odtamtud jsem se právě vrátil. Je těžké – kdyby si člověk chtěl jen zběžně prohlédnout všechny ty divy, musel by být v Egyptě léta...“

„A vrátil by se se zmatkem v hlavě,“ zasmál se Walrence. „Je to příliš mnoho dojmů i na několikaroční pobyt. Proto se archeologové soustředí na jednu věc nebo na jednu epochu.“

„Mne zajímají nejvíc pyramidy. Zejména Chefrénova.“ Archeolog se tak zarazil, že mu málem vypadla vidlička z ruky.

„Chefrénova, podívejme! To je opravdu zajímavé...“

„Nevím proč, ale něčím mě přitahuje. Má jakési své kouzlo. Asi je to proto, že se na ní uchovala část žulového obložení. Je sice o osm nebo deset metrů menší než Cheopsova, ale v tom to není, proč mě tak přitahuje.“

„Vidíte, a my jsme sem přijeli jenom a právě proto, abychom navštívili ‚starého pána‘. Měl by nás přijmout, jak se sluší a patří na velkého faraóna. Jsem totiž členem archeologické expedice.“

A protože zřejmě uznal, že si zasluhuji jeho důvěru, a snad i proto, že se Američané rádi chlubí, dodal:

„Vzali jsme si za úkol Chefrénovu pyramidu důkladně prozkoumat.“

„To už přece udělali jiní – dávno před vámi. První byl, nemýlím-li se, bývalý cirkusák Giovanni Batista Belzoni. To on našel vchod do pyramidy, vnikl do ní a v královské komoře narazil na sarkofág – vykradený před tisíci léty.“

Američan se na mne zadíval velmi pozorně. Jako by mě zkoumal a rozmýšlel se, má-li vůbec cenu pouštět se se mnou do debaty o sice vzru-

šující, ale učené věci. V duchu mě ocenil – a dopadlo to dobře. Zeptal se:

„A nebylo vám nápadné, že to je jediný skutečný vchod do pyramidy, který kdy člověk objevil? Cestu do všech ostatních razili dynamitem a tím, že do nich proráželi chodby. Vezměme si například sousední pyramidu Cheopsovu. Pravý vchod do ní dodnes nikdo nenašel. Dostanete se do ní chodbou, kterou dal razit nějaký kalif.“

„Já si myslím, že by dnes nebylo těžké objevit vchod do Cheopsovy pyramidy a že se do ní vchází chodbou, kterou pořídil kalif Al Maamun, jenom proto, že je pohodlná a vysoká.“

„Souhlasím. Ten kalif neměl ponětí o archeologii. Hledal zlato. Šel na to jednoduše a drsně. Ovšem skuteční archeologové narážejí na těžkosti, když hledají, kudy by se dostali do pyramidy. Do všech pyramid, které byly až dosud odkryty. A Chafre byl dokonce takový dobrák, že pro pohodlí návštěvníků dal pořídít dva vchody. Jeden před pyramidou, pod její úroveň, druhý o několik metrů výš. Jako by předvídal, že spodní vstup může zasypat písek. A tak připravil pro milované hosty i jinou cestu.“

„A co když hoření vchod byla ventilační chodba?“

„Snad, ale je to velice divná chodba. Má stejné rozměry jako ta dolní. V jiných pyramidách jsou ventilační chodby tak malé, že se jimi člověk neprotáhne.“

„A co z toho vyvozujete?“

„Mám na to svůj názor, a není jen můj. Moudřejší lidé, než jsem já, se tím dost natrápili. Podle mého jsou chodba a pohřební komora jen atrapy nastražené pro zloděje. Faraón byl moudrý a předvídal, že přijde doba, kdy kněží pyramidy opustí. Řekl si tedy, že ulehčí zlodějům dostat se tam, kam chtěl, aby se dostali. A ukryl to, co bylo nutné ukrýt.“

„Jinými slovy řečeno, myslíte si, že v pyramidě jsou ještě nějaké jiné pohřební komory?“ zeptal jsem se.

„Jsem o tom přesvědčen. A také o tom, že je dosud nikdo neobjevil. Všichni sedli na lep ‚starému pánovi‘.“

„To je dost odvážná domněnka.“

„Ale pravdivá! Jsou pro to ještě další důvody,“ zapálil si Američan cigaretu. „Znáte konstrukci Cheopsovy pyramidy?“

„Samozřejmě. Jako každý, kdo přijde do Gízy a chce si prohlédnout pyramidy.“

„Konstrukce Cheopsovy pyramidy je velice složitá. Chodby, Velká galérie, ventilační šachty, a dokonce tři komory. Víme také, že tam byla zvláštní zařízení, kterými se uvolňovaly celé obrovské kamenné kvádry, které

blokovaly vstup do pohřebních komor, a dokonce i do Velké galérie. Když uložili truhlu, vyrazili klíny a těžké balvany se posunuly a těsně uzavřely vchody. Stopy po tom jsou dodnes vidět.“

„Ano, vím o tom.“

„Kromě toho byla pyramida vyloupena už před kalifem. Ten tam našel jenom mumii se zlatou maskou na tváři. Starověcí zloději byli pravděpodobně tak silně věřící lidé, nebo i pověrčiví, že ostatky mrtvého nezneuctili. A tak tedy nic nepomohla složitá stavba a ani tři pohřební komory. Vždyť my dnes ani dost dobře nevíme, v které z nich našel Al Maamun mumii faraóna.“

„V dolní,“ řekl jsem.

„Víte to dobře? Názory na to se liší.“

„Vím, co se vypravuje o chorobném strachu toho krále z uzavřených prostorů. A proto, když byla stavba hotová, rozkázal vylámat pro sebe komoru výš. Podle původních plánů měla mít pyramida složitou konstrukci, ale jen horní komoru. Změny nastaly, když komoru umístili nikoli souměrně s linií štítu, ale něco stranou, a strop praskl.“

Američan se rozesmál.

„Znám vědecké práce, které se tím zabývají. Je v nich mnoho nového. Ale nemusí vystihovat všechny podrobnosti, zejména o horní komoře.“

„Jak to?“

„Nejsou důkazy, že by velký blok žuly, který tvoří strop horní komory, praskl, už když budovu stavěli. A nikoli například o dva tisíce let později. Aby to bylo možné dokázat, bylo by zapotřebí důkladně to prozkoumat a změnit vnitřní napětí v pyramidě a soudržnost žuly. A to není možné.“

„A co víko sarkofágu?“

„To také není důkaz. Víko mohl rozbít Al Maamun a potom je dát zpátky. Na vnitřní straně víka sarkofágu mohl být zlatý obraz nějakého božstva. Ve starověkém Egyptě to dělali často a kalif rozkázal vynést ven všechny části víka a seškrábat zlato. V jiných komnatách přece, dokonce i v dolních, se nic nenašlo. A nic také nevysvětluje, proč byla postavena Velká galérie.“

„Je však pravděpodobnější, že strop praskl, už když stavěli pyramidu, než to, že to byl důsledek chorobného strachu krále z uzavřených prostorů...“

„Samozřejmě, my si však myslíme, že obě domněnky jsou nesprávné. Pyramidu plánovali už od začátku o třech komorách, aby zlodějům znesnadnili přístup do vlastní pohřební komory, anebo aby je alespoň spletli. Není vyloučeno, že do každé komory dali mumii a pohřební náčiní, že však pouze v jedné odpočíval Cheops. V té nejnepřístupnější. Nevíme však a nikdy se nedozvíme, v které. Osobně si myslím, že v dolní. Proč? Protože byla nejlépe zajištěná. Což ovšem, jak víme, nezabránilo loupeži.“

Upřímně jsem se přiznal, že „nevím, nejsem archeolog, ale turista“, ale že mě „tyto věci velmi zajímají“.

Američan pokračoval:

„Chefrénovu pyramidu stavěli lidé, kteří dokončili tu dřívější, Cheopsovu. Je pro to mnoho důkazů. Týž stavební materiál ze stejných kamenolomů, táž konstrukce, shodná organizace práce. Jediný rozdíl je v tom, že Chefrén dal obložit pískovcové kvádry žulou od Asuánu, kdežto Cheops se spokojil s bílým vápencem z nedaleké Tury. Cheopsovu pyramidu dokončili až po jeho smrti a jeho nástupce chtěl svou stavbu pořídit s co nejmenšími náklady a co nejrychleji.“

V tom jsem s ním souhlasil.

„Nejmoudřejší lidé ve státě, a za ně dnes můžeme považovat také stavitele velkých pyramid, dokonale znali plány na stavbu Cheopsovy pyramidy a brali si z nich vzor. Pouze vnitřek pyramidy projektovali jinak. Ale tak primitivně, jako by to dělalo pětileté dítě. Faraón, který nebyl hloupý, by s tím nikdy nesouhlasil. Každý hlupák by poznal, že takto vybudovaná pyramida bude snadno vykradena, přestože ji hlídali kněží. V chodbách Chefrénovy pyramidy není nejmenší stopa, že by tam bylo nějaké zabezpečovací zařízení. V nejlepším případě je zasypaní pískem nebo sutí. Cheopsův předchůdce, jeho otec Snofrev, si dal postavit dvě pyramidy s velice složitým vnitřkem asi jen proto, aby byl bezpečný před lupiči. Jedna z nich má dokonce dva vchody – severní a západní, kromě několika nepravých přechodů a komor.“

„Ale podobně to je v Tutanchamonově hrobce...“

„To byl malý vládce, který celkem nic neznamenal,“ mávl rukou můj společník. „Panoval o tisíc let později. Nemůžeme ho přece porovnávat s Chefrénem, za jehož vlády dosáhla moc Staré říše svého vrcholu. Já vám to ukáži na nákresu.“

Harry Walrence několika čárami nakreslil na papír průřez pyramidami.

Potom dodal: „Samozřejmě je to jen hrubý náčrt. Ale i z něj je patrné, jak jednoduchý je vnitřek Chefrénovy pyramidy, když ho porovnáme s pyramidou jeho otce. A co víc, Radžedef, který se ujal vlády po Cheopsovi, začal stavět svou pyramidu v Abú Roášú, osm kilometrů na sever od velkých pyramid. Naplánoval si ji ve stejných rozměrech, jako má Chefrénova pyramida. A Chefrén pravděpodobně použil hotové plány, jenomže svou pyramidu umístil vedle otcovy. Takže to, co zůstalo v Abú Roášú, dokazuje, že ta nedokončená pyramida měla být uvnitř ještě složitější než Cheopsova.“

„To je sice zajímavé, ale jak to zdůvodníte? Myslíte si, že egyptské úřady vám dovolí pyramidu rozebrat?“

Američan se rozesmál – nemusí ji rozebírat, mají lepší a rychlejší způsob.

„Jaký, prosím vás? Já na zázraky nevěřím.“

„Paprsky gama. Působí jako rentgenové paprsky.“

„A to chcete pyramidu prosvítit?“

„Proč ne?“ podivil se. „Všechno jsme propracovali do nejmenších podrobností. Naši výpravu vede doktor Alvarez, světový fyzik, laureát Nobelovy ceny. A protože jde o archeologii, spolupracuje s námi vynikající odborník Amer Gohed, profesor univerzity v Káhiře. Je naším záměrem nadšen. A je to jeden z největších znalců Staré říše.“

„Ale jak můžete prosvítit pyramidu? Ani když zrentgenujete člověka, často nedostanete výsledky, které potřebujete.“

„Jste na omylu! Je snadnější prosvítit pyramidu než člověka... Naše přístroje váží přes deset tun. Celá věc bude stát milión dolarů. Ale z – vědeckého hlediska se to vyplatí. Objevíme neporušený hrob faraóna z čtvrté dynastie. A objasníme jednu ze záhad starých dějin.“

„Já nejsem fyzik, a tak tomu nerozumím. Neumím si to představit.“

„Vždyť to je tak jednoduché! Samozřejmě, když o tom mluvíme. Ve skutečnosti to bude značně složitější. Byl jste v Chefrénově pyramidě?“

„Jasně, byl jsem v ní.“

„A viděl jste tam sarkofág? Rakev nemá celé víko...“

„Byl jsem v pohřební komoře a víko skutečně není celé.“

„Tak tedy víte, že pohřební komora je pod štítem pyramidy. Není těžké vypočítat vzdálenost od středu komory ke každému bodu na povrchu pyramidy. Její rozměry přece známe.“

„To bych snad dokázal i já, i když jsem v matematice nebyl příliš silný...“

Harry Walrence mi začal vysvětlovat, jak to je jednoduché:

„Paprsky gama mají ve vzduchoprázdnu určitou stálou rychlost. Když však procházejí nějakým tělesem a setkávají se s odporem, jejich rychlost se snižuje. Je jiná, když procházejí atmosférou, než když prostoupí pevnou hmotou, v našem případě pískovcem. Obě rychlosti známe. Vypočítali jsme je teoreticky a zkoušky v laboratoři nám výpočty potvrdily.“

„A co z toho?“

„Co z toho... Když známe tloušťku kamenné zdi pyramidy mezi komorou, do které dáme na přesné místo zdroj paprsků gama, snadno vypočítáme čas, který náš paprsek potřebuje, aby pronikl stěnou.“

„To musejí být tisíce sekund.“

„Co tisíce! Miliónty. Věda je však dokáže změřit.“

„No a? Změříte dráhu paprsků a čas, který potřebují, aby pronikly stěnou...“

Zadíval se na mne a zřejmě se bavil. Přesto pokračoval:

„Když bude paprsek procházet pouze vrstvou pískovce, pak pokus potvrdí naše výpočty. Když však projde dutinou, tedy bez překážky, urazí paprsky gama touž dráhu v čase kratším, než byl teoreticky vypočítán.“

„To je úžasné!“

„Není to ovšem tak jednoduché, jak vám to líčím. Pokusy potrvají několik měsíců. Určitou úlohu bude hrát i napětí paprsků, které dopadají na určitou vrstvu, a napětí paprsků, které tuto vrstvu opouštějí. To všechno jsou strašně pracné výpočty. Rozbor výsledků potrvá asi dva roky. A potom celému světu ohlásíme senzační zprávu – objevili jsme neporušený hrob faraóna Staré říše.“

„Všechny ty vaše přístroje musejí být neslychaně přesně... Stačil by nepatrný omyl, a několikaletá práce bude k ničemu. A kolik to jen může stát...?“

„Náklady v porovnání s tím, co získá věda, a nejen věda, to jsou nepatrné drobty. Platí je jeden z našich fondů, který si vyhrazuje právo uveřejnit vědecké i populární články a pojednání, takže na tom neprodělá. Egypt bude mít novou turistickou atrakci. Ten vydělá nejvíc. Je samozřejmé, že každý vědec, který se našeho pokusu zúčastní, vydá vědecké dílo nebo alespoň vzpomínky. Takže nakonec vydělá každý, a nemálo,“ převedl praktický Američan vědecké zisky na „zelené papírky“.

„Pokud ovšem váš pokus nezkrachuje,“ nedovedl jsem si odpustit jedovatou poznámku. „Nejmenší porucha přístroje...“

„Vyloučeno,“ ohradil se Američan. „Než jsme sem jeli, všechno jsme doma důkladně vyzkoušeli. Ve starých pevnostech a v horách. Přístroje přesně zaznamenaly každou dutinu. Když my, Američané, něco děláme, jdeme najisto. Každý, kdo na to dal třeba jen jediný dolar, se musel předem přesvědčit, že ho nevyhodil.“

„Jste si tím tak jist?“

„Ano, a nejen já. Ostatně, já jsem začínající egyptolog, pěšák ve výpravě. O úspěchu jsou přesvědčeni i naši největší odborníci. Takový profesor Alvarez... Vypracoval způsob, jak prosvítit pyramidu, a navrhl všechny přístroje. Nad tím, aby pokusy byly důkladné a přesné, bude bdít profesor Lauren Yazolino... Není snad většího odborníka na paprsky gama. O rozbor výsledků se postará profesor Amer Gohed s celým štábem odborníků. Všichni jsme přesvědčeni, že budeme mít úspěch.“

„Nezbývá mi tedy nic jiného, než vaši expedici přát, aby skutečně úspěch měla.“

„Děkuji... Jedu do Gízy. Chcete jet se mnou? Mám tu auto.“

„Rád bych s vámi jel, ale na dnes už mám program.“

„Nejste náhodou novinář?“ zarazil se Harry Walrence, jako by si teprve teď uvědomil, že neznámému člověku prozradil příliš mnoho. „Mám strach, že jsem se asi příliš rozpovídal... Umíte si představit, jak by to tady vypadalo, kdyby tisk předčasně vytroubil zprávy o našich pokusech?“

„Přece je nemůžete utajit. To chcete pyramidu zakrýt kapesníkem?“

Američan se rozesmál: „To by tedy musel být kapesník! Ani u nás v Americe se takové nevyrábějí.“

„Mohu vás uklidnit. Nemám nic společného s novinami. Jsem obyčejný turista.“

„To mi spadl kámen ze srdce. Ale on se tisk i tak všechno doví. Nechceme nic zakrývat. Reklama je u nás motorem zájmu, a proto i nám na ní záleží. Ovšem nesmí být předčasná, musíme přece mít klid, abychom mohli všechno vybalit, rozmístit přístroje, udělat několik zkoušek. Jinak to nejde.“

„Reportéři si přece také chtějí vydělat...“

„To vím. Na jejich místě bych nebyl jiný, ale teď musíme mít klid.“

„Není vám však něco nepříjemné?“ zeptal jsem se ho.

„A co?“

„Že narušíte klid starého faraóna. Přes čtyři tisíce let ho nikdo nerušil. Teprve vy...“

„Vy, Evropané, jste sentimentální,“ usmál se. „Ale já už musím jít. Na shledanou. Snad se ještě setkáme.“

Když jsem se navečer vrátil do hotelu, řekl mi vrátný:

„Už několik dní se po vás ptá váš známý.“

„Kdo je to?“

„Nevím, jak se jmenuje, neřekl mi to, ale mluví plynule arabsky, určitě to je Egyptan. Dnes telefonoval a řekl, že je rád, že jste se už vrátil z Luxoru.“

Mohl to být jenom Ahmed Hosni.

Skutečně. Neuplynulo ani dvacet minut a můj egyptský přítel stanul na prahu mého pokoje. Měl na sobě evropský oděv.

„Mohu dál?“ zeptal se.

„Prosím, prosím,“ přivítal jsem se s ním a navrhl jsem mu, abychom zašli do hotelové restaurace. Nesouhlasil.

„Když dovolíte, raději bych zůstal tady. Nebudu vás dlouho zdržovat.“

„Já nikam nepospíchám. Tak se posaďte. Co máte na srdci?“

„Byl jste dnes v Gíze?“

„Nebyl. Vypravím se tam asi zítra nebo pozítří. To budou poslední dny mého pobytu v Káhiře a musím zařídit ještě mnoho věcí... Už nestihnu ani opalování za Mykerinovou pyramidou.“

„Už pět dní je Chafreova pyramida zavřena,“ řekl a neklidně poposedl. „Stavějí tam nějaké baráky z vlnitého plechu. A přivážejí tam nějaké náklady. Kolem toho všeho se motá nějaký cizinec. Angličan nebo Američan. Je tam i několik Egyptanů. Jeden, jak si vzpomínám, je archeolog.“

„Profesor káhirské univerzity doktor Amer Gohed,“ skočil jsem mu do řeči.

„Co tam ti lidé dělají?“

„Budou hledat Chafreův hrob.“

„To není možné!“

„Tvrdí, že to, co se ukazuje turistům, není pravá pohřební komora. Sarkofág, který v ní je, byl podle nich od začátku prázdný. Truhla s faraónem má být ukryta kdesi jinde v pyramidě i s celou posmrtnou výbavou. Chafre prý všechny napálil... zloděje i archeology.“

„Odkud se to dověděli?“

„Porovnávali Chafreovu pyramidu s Cheopsovou a s nedokončenou pyramidou jeho druhého syna v Abú Roášu.“

„A co ty přístroje?“

„Chtějí pyramidu prosvítit gama paprsky.“

„A co tím získají?“

„Američané se domnívají, že je možné vypočítat úbytek napětí, a o co se sníží rychlost paprsků, když projdou kamennými zdmi a prázdnou prostorou.“

„Zajímavé,“ řekl zamyšleně Ahmed Hosni.

„Mluvil jsem s jedním z nich. Bydlíme ve stejném hotelu. Jsou pevně přesvědčeni, že se jim podaří najít neporušený sarkofág.“

Hosni se lehce usmál: „Jsou domýšliví...“

„Budou s nimi pracovat egyptští učenci.“

„Nic nenajdou... Protože tam nic není.“

„Uvidíme za několik let.“

„Za tak dlouho?“

„Podle toho Američana budou pokusy trvat několik měsíců a propočty výsledků a zhotovení podrobných plánů vnitřku pyramidy nejméně dva roky. Potom prý bude stačit najít zamaskovaný vchod.“

Hosni vstal z křesla: „Srdečně vám děkuji, prokázal jste mi velkou službu. Alláh bud pochválen, že vám vnukl myšlenku jet do Egypta.“ \

Bylo by ovšem dobře, kdyby všemocný Alláh také zaplatil mou cestu. Vždyť by neutrpěl škodu..., pomyslel jsem si a nahlas jsem řekl: „Nemáte mi za co děkovat.“

ZLATÝ SKARABEUS

Do Gízy jsem se dostal až třetí den. Díval jsem se po Ahmedu Hosnim a jeho velbloudu na obvyklém místě u hotelu Mena. Marně. Průvodci, velbloudáři, prodavači „starožitností“ vyrobených v káhirských dílnách nebo až v dalekém Japonsku, všichni, kteří se potulují kolem pyramid, mě znali od vidění. Už si mě nevšímali, nevnucovali se mi, a tak jsem mohl v klidu a pokoji jít nahoru, k pyramidám.

Tam byl provoz jako každý jiný den. Pozornost budily jen velké nákladní automobily, které vozily dřevěné skříně. Snadno jsem si domyslel, že patří výpravě, která chce prozkoumat Chafreův Dům miliónu let. Američané už stačili postavit na severní straně u pyramidy několik domků a sklady z vlnitého plechu. Lidé, které si Američané najali, opatrně vykládali nákladní automobily a nosili věci do skladu. Některé menší kusy si Američané nosili sami do jednoho domku. Pravděpodobně si v něm zřizovali laboratoř.

Kolem zevlovaly početné skupiny Arabů a turistů. Zvědavci. Stačilo by, aby se jediný novinář octl v Gíze, a obavy Harryho Walrence by byly na místě – pomyslel jsem si. Okamžitě by se sem sjeli novináři z široka daleka. A Američané by měli po klidu. Byla jen otázka času, kdy se tu zástupci sedmé velmoci objeví; tak velká akce, navíc v místě, které navštěvují tisíce turistů, se nedá dlouho utajit.

Jako kdybych je přivolal! K domkům přijelo auto s nápisem Al Ahram. Reportéři největšího deníku už stačili zjistit, že pod pyramidami se děje cosi neobvyklého.

Já jsem ovšem věděl, o co tu jde, a tak jsem se spíše rozhlížel, neuvidím-li své Araby. Nebyli nikde. Přesto se tu něco změnilo – vchod do pyramidy byl zamčen těžkým zámkem, a navíc opatřen řetězem.

Obešel jsem Chefrénovu pyramidu a vydal jsem se k pyramidě Mykerinově. Má celkem dobře zachovanou rampu z černého kamene a poměrně víc než v jiných pyramidách se v ní uchovala pohřební komnata. Řekl jsem si, že se na ni podívám trochu blíže, protože až dosud jsem nejvíce času věnoval „starému pánovi“, jak Chefréna pojmenoval Američan.

Vchod do pyramidy je ve středu severní stěny; pouze v tom, jak byl zamaskován a v jaké výšce v poměru k celé pyramidě byl umístěn, se liší od jiných. Ty mají vchod u paty stěny. Inženýrům starověkého Egypta se snad nedostávala fantazie, aby vchod udělali z jiné části stěny nebo na jiné straně, anebo je zavazovaly nějaké náboženské zvyklosti.

Když jsem obcházel ten kopec kamení, který Bernard Shaw nikoli bez určitého oprávnění nazval „nejzábavnější stavbou“, spatřil jsem velblouda s nápadně bílým hřbetem. To mohlo být pouze zvíře mého arabského přítele. A kde je velbloud, tam by měl být i jeho pán. Patrně spal ve stínu ležícího velblouda.

Vydal jsem se v tu stranu, ale nikoho jsem neviděl. Všichni, kteří toho dne přišli k pyramidám, se shromáždili kolem americké výpravy.

Mimovolně jsem se zadíval na pyramidu. Mou pozornost upoutal jakýsi pohyb. Zahledl jsem se tam pozorněji – nějaký člověk se po ní šplhal vzhůru. Není to v podstatě příliš namáhavé, protože pyramidy byly už bez desek, jimiž byly kdysi dávno obloženy, takže bylo možné vydrápat se na ně po jakýchsi vysokých schodech. Bylo to ovšem přísně zakázáno. Ale vždycky se našel nějaký cizinec, nejčastěji Němec nebo Američan, který se o to pokusil. Policisté v černých uniformách s nimi měli stále dost práce. Ti umínění, kteří se na první rozkaz nevrátili, dostali pokutu. Dnes však muž, který šplhal po pyramidě, mohl být bez obav; policisté také zevlovali kolem automobilů americké výpravy.

Mám ve zvyku nosit v kapse malý, avšak výkonný dalekohled. Přiložil jsem ho k očím. K svému údivu jsem poznal, že tím horolezcem je Jasin, Ahmedův syn.

Chlapec hbitě zdolával jednu řadu pyramidy za druhou. Byl už dost vysoko. Zbývalo mu sotva několik metrů a dostane se k žulovému obložení těsně pod vrcholkem. Je hladké, dobře vyleštěné, ale tisíce let na ně působily, větry, slunce a déšť a to na něm zanechalo stopy. Nicméně výstup po hladkých deskách byl riskantní.

Jasin však zřejmě nechtěl dosáhnout vrcholu pyramidy. Na jednom místě se zastavil, potom postupoval vodorovně a pečlivě si prohlížel pískovcové kvádry. Sahal rukou do spár. Pak jsem viděl, že očisťuje spodní část jednoho kvádrů od suti, která se tam léty nahromadila. V jedné chvíli, snad se mi to jen zdálo, jsem zahlédl jakýsi otvor, z něhož vyčníval jakoby konec trubky. Mladý Arab do ní vsunul ruku, jako by z ní chtěl něco vytáhnout. Několikrát rukou trhl. Byl jsem tak zaujat jeho počínáním, že jsem nedával pozor, co se děje kolem mne.

Pojednou jsem ucítil ránu do pravé ruky. Tak silnou, že mi z ní dalekohled vypadl. Přede mnou stál v modré galábíji Ahmed Hosni. Ten srdečný a vždycky přátelsky se usmívající muž mi teď hrozil pěstí a něco arabsky vykřikoval. Znělo to jako proklínání.

O krok jsem couvl. Hosni vypadal, jako by se na mě chtěl každou chvíli vrhnout.

„Vy jste se zbláznil!“ vykřikl jsem.

Ale Hosni mě stále zasypával nadávkami.

„Uklidněte se! Co to má znamenat?“

Můj ostrý tón zapůsobil. Hosni umlkl, snažil se ovládnout svůj hněv. Sehnul se pro dalekohled. Prohlédl si ho. Naštěstí padl na písek a nepoškodil se.

„Prosím o prominutí,“ řekl.

Neodpověděl jsem mu. Beze slova jsem odešel. Na cestě k Mykerinově pyramidě jsem koutkem oka zahlédl, že Hosni jde několik metrů za mnou. Blížil jsem se ke zříceninám prastarého chrámu. Tam bylo ještě několik turistů. Snad mě Hosni teď nenapadne... Nejsem zbabělec, ale rvačka s velbloudářem by mi nebyla milá. Každou chvíli by mu mohl někdo přijít na pomoc. A kdyby zakročila policie, sotva bych jí mohl vysvětlit, proč se pereme; zdejší představitelé úřední moci znali nanejvýš několik anglických slov a ostatně by pochopitelně víc věřili svému občanovi než mně.

Naštěstí Arab nevypadal, že by se chtěl rvát. Zřejmě se již uklidnil, ale stále mě sledoval. Teprve když jsem zašel mezi trosky chrámu, ztratil se mi z očí.

Počasi bylo nádherné. Slunce sice putovalo po obloze, na níž nebyl jediný mráček, ale vál příjemný větrík. Jak by bylo dobré natáhnout se na horký písek! Jenom jestli mě rozzlobený velbloudář nechá na pokoji... Řekl jsem si, že to nebudu riskovat.

Pohodlně jsem se usadil na plochý kámen, o druhý jsem se opřel zády a tak jsem užíval sluneční lázeň. Snažil jsem se představit si, jak vlastně chrám vypadal. Tak jako pyramida, byl i on nižší než sousední chrámy.

Jak asi vypadal faraónův pohřeb?

Lod' se sarkofágem přece nemohla připlout až k cestě. Nil při záplavách nikdy tak vysoko nesahal. Proto tam muselo být nějaké přístaviště a z něj se pak pohřební průvod zvolna vydal vzhůru. Takový faraónův průvod zdálky asi připomínal spíše stěhování než smuteční obřad.

Nejprve nesli podnosy s jídlem; s masem, rybami, ptáky a se zákusky. Nechyběly ani džbány vína, piva a ovocných šťáv. Potom sluhové a nižší úředníci od dvora nesli na nosítkách vykládané a vyřezávané skříňky s jídelním náčiním, nářadím a toaletními potřebami, které bude fara-

ón potřebovat v říši Usireho. Za nimi kráčela skupina osob postavených v úřadech výše – ti lidé nesli nepřehledné množství nejrozmanitějšího nábytku. Trůny, křesla, taburety, lůžka, stoly, a dokonce i nosítka a vozy. Nejvyšší státní úředníci a důstojníci šli s klenoty, holemi, berlami, sochami a barevně smaltovanými slunečníky. Aby každý viděl, jak vážený a bohatý byl jejich vládce a co vše s sebou bere do Západní země. Tam, jako i na tomto světě, mu nic nebude chybět.

Ozdobná pozlacená truhla ve tvaru lidské postavy spočívala na katafalku, který vypadal jako loď uložená na saních. Podle tradice ji táhly dvě krávy. Nemusely se příliš namáhat, protože každý, kdo neměl jinou, přesně určenou povinnost, považoval za největší čest alespoň chvíli tlačit saně.

Kolem byly hloučky žen. Chudší lidé si pro takovou příležitost najímali plačky. Když se však faraón vydá na poslední cestu, úlohu plaček plnily dvorní dámy. V takový den odložily vybrané elegantní úbory, kráčely v rozzedraných šatech s tvářemi pomazanými nilským bahnem, s odkrytou hrudí. Naříkají a pláčou.

Po obou stranách truhly krácejí dva nejvyšší kněží nejuctívanějších bohů: boha Re, jehož synem je zesnulý faraón, a boha Ptaha, který vládl Memfidě, pradávnému Mennoferu. Kněží drží v jedné ruce zlacené kropítko, v druhé alabastrový džbán se svícenou vodou načerpanou z chrámové studny. Stále zkrápějí truhlu.

Plačky předzpěvují žalm:

„...Odchází rychle do Země pravdy. Zeny velmi, velmi pláčí. V míru, v míru, k západu slunce, ó chvályhodný, odejdi v míru. Chce-li tak bůh, až den se změní ve věčnost, spatříme tebe, který se ubíráš do země, v níž se lidé mísí.“

Plačkám odpovídá sbor kněží:

„Ó králi, ty nás neopouštíš mrtvý, ty odcházíš živý. Ty, který se vzneseš mezi hvězdy, jež nelze spočítat. Ty nezanikneš nikdy.“

Za truhlou šla vdova po vládcu a za ní synové a celá jeho rodina. Potom nejvyšší hodnostáři a nomarehové. Ti už nedávali tak důrazně najevo svůj zármutek. V pohřebním průvodu se slušelo vychvalovat činy zesnulého fara-

óna, jeho velkou moudrost a péči o poddané. Patřilo se také líčit, jak velice byl potěšen Usire a jiní bohové, že mezi sebou mohou přivítat syna boha Rea, také boha.

Pohřební průvod se blížil k hrobce. Královna-vdova se ještě jednou obrací k zemřelému:

„Ó můj bratře, ó můj manželi, ó můj příteli, zůstaň zde, nevzdaluj se z místa, na němž přebýváš. Odcházíš... Nepospíchejte... Vy se vrátíte do svých domovů, ale on dospěl do Země věčnosti...“

Průvod dorazil k chrámu. V jeho velkém sále ukládají jídelní náčiní pro mrtvého. Truhlu vnášejí dovnitř a umísťují ji před sochu boha-krále vytesanou z černého kamene z hor Bechem. Vdova objímá svisle postavenou truhlu a naříká:

„... běda, běda! Bědujte, bědujte, bědujte bez konce. Dobrý pastýř odešel do Země věčnosti. Lidé se od tebe vzdálili. Jsi nyní v zemi, kde milují samotu. Ty, který jsi tak rád kráčel, jsi nyní ovázan a zahalen. Ty, který jsi měl vždy mnoho jemných látek, spíš ve staré posteli...“

Nadchází nejdůležitější okamžik smutečního obřadu. Před truhlou stanul nejstarší kněz boha Rea. V ruce třímá zlatý anch – na konci zahnutou královskou berlu. Začíná obřad otevření úst. Kněz povznese anch k ústům krále, jehož podoba je vyrytá na víku sarkofágu. Předstírá, že mu otvírá ústa, a pronáší zaklínadlo:

„Ty žiješ znovu. Ty se budeš stále probouzet do nového života. Ty budeš opět mladý. Ty jsi již mladý, mladý pro všechny časy.“ Nyní se může duše zemřelého vrátit do jeho těla. V tuto chvíli začal jeho věčný život. Šťastně splynul s Usirem. Stal se Usirem, vládcem země.

Zatímco trvaly modlitby a smuteční zpěvy, služebníci v chrámu přistavili stoly a končili poslední přípravy k uctění památky zemřelého faraóna. Smuteční hosté už dlouho neměli nic v ústech. Byli unavení, hladoví, žízniví. Do chrámu a na jeho území směli pouze vybraní lidé. Mezi ostatní, kteří doprovázeli bývalého vládce, rozdávali před chrámem chléb, pečivo a pivo. A tak všichni jedli a pili, ti v chrámu i ti venku. A všichni znovu chválili zesnulého, a především, jak byl štedrý.

V chrámu zpívali za doprovodu svých nástrojů harfenisté:

„... vrátil ses na výzvu k Reovi. Pán světa činí, co se ti líbí... Budeš čistý, abys mohl zírat do slunce. Všechny tvé údy jsou v dokonalém stavu. Bůh Re tě omilostnil. Jsi stále při Usirem. Dostáváš dobré oběti. Žiješ jako na zemi. Tvé srdce je v Domě miliónu let...“

Teprve v noci, když už všichni odešli, otevřeli nejvyšší kněží skrytý vchod do pyramidy a přenesli tam sarkofág s truhlou. Umístili ho v jiném, kamenném sarkofágu a velkou deskou ho zakryli tak, že čepy zapadly do přesných zářezů. Potom v pohřební komoře a v přilehlých místnostech rozložili veškeré pohřební potřeby. Některé předměty, například vozy a lůžka, bylo zapotřebí rozebrat, aby je protáhli těsnými chodbami. Nesměli zapomenout na zásoby jídla; bez nich by faraón trpěl na onom světě hladu. Ve výklencích vylámaných ve skále u pyramidy umístili velké lodě, aby vládce mohl plout po Západní zemi, tak jako se plavíval po Nilu.

Když už všechno přenesli do pyramidy a patřičně rozmístili, kněz, který znal tajemství konstrukce stavby, vyrazil těžkým kladivem klíny a kamenné kvádry, tvořící strop, se pohnuly a těsně uzavřely vchod. Zbývalo jen všechno upravit tak, aby nikdo nepoznal, že se tu před několika hodinami odehrávalo něco neobvyklého.

Zemřelý faraón však nebyl v pohřební komoře uzavřen navěky. Byly tu přece „slepé dveře“, jimiž vládce Kemetu mohl pohodlně vycházet ze svého Domu miliónu let a zase se do něj vracet.

Bylo to všechno tak? Anebo to bylo docela jinak? Nemáme písemné zprávy, jak vypadaly pohřební obřady vládců z první dynastie. Nejstarší doklady, takzvané texty pyramid, vznikly teprve za faraóna Unase neboli Venise, který panoval o více než dvě stě let později.

„Dobrý den,“ zaslechl jsem vedle sebe.

Naráz jsem se octl opět ve dvacátém století. Předě mnou stál Jasin Hosni. Trochu nejistě se usmíval.

„Nehněvejte se prosím na otce... Je popudlivý a neumí se ovládat. Velmi, velmi lituje svého jednání.“

„Překvapil mě. Nikdy jsem to od něj neočekával.“

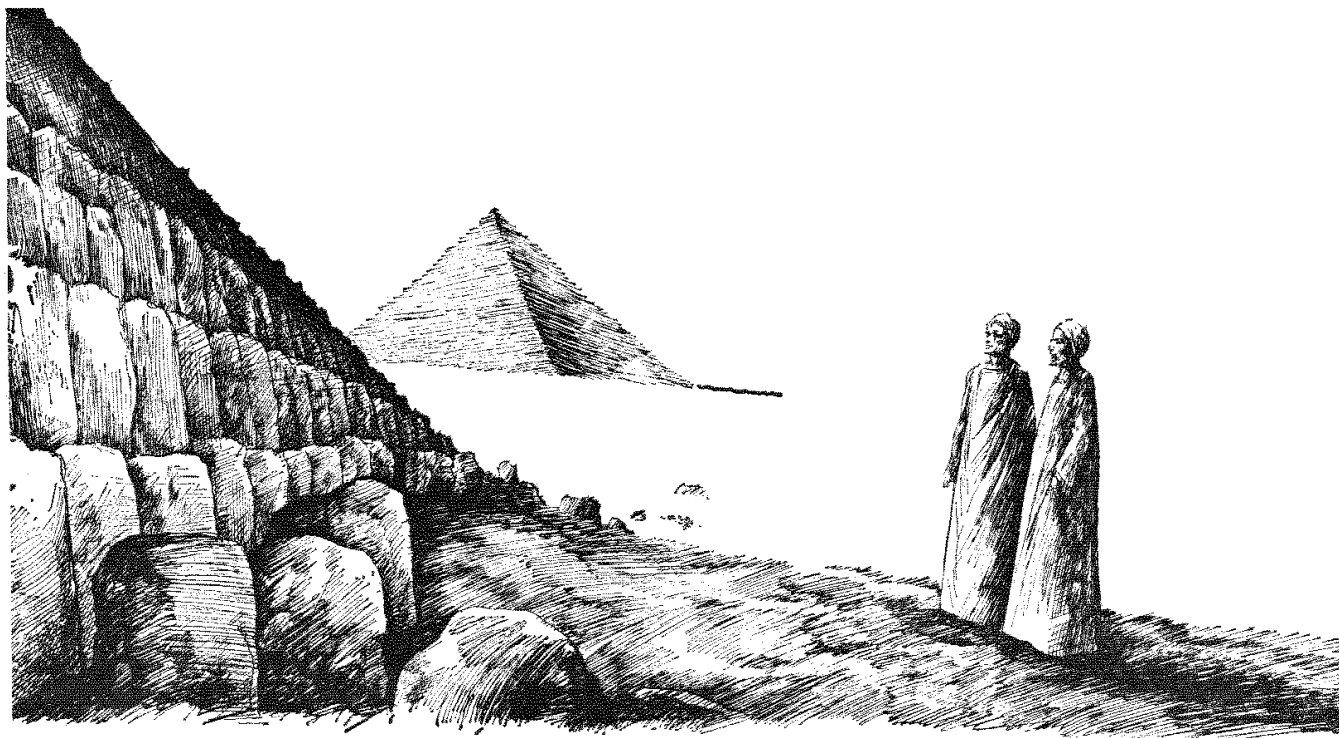
„Prosí vás o prominutí. A já také...“

„Co jsi dělal na pyramidě? Proč jsi po ní lezl?“

„Musíte to přece vědět... Cožpak jste neviděl?“ ztišil chlapec hlas. „Musel jsem uvolnit zámek...“

Vzpomněl jsem si na to, co mi vyprávěl Ahmed Hosni. Tajemná skříňka... Ibis-Ra... jeho pomocníci, kteří vložili jakýsi přístroj do úzkého otvoru...

„Země smrti...?“

„Ano,“ přikývl Jasin. „Určitě jste o tom už četl. Když francouzští vědci zkoumali vyhaslé sopky v Gábunu, objevili v kráteru jedné z nich stopy po jaderném záření. To naznačovalo, že tajemství té sopky znali lidé už před mnoha tisíci léty a že stavitelé pyramidy, a především Ibis-Ra sem dovezli zdroj atomového záření, aby střežil – klid faraóna Chafreho.“

„Američané tedy mají pravdu.“

„Já nic nevím.“

„Tak proč jsi byl na pyramidě a proč jsi tahal za řetízek?“

„Já nic nevím.“

Pochopil jsem, že se od něj víc nedovím. Ale i tak mi už prozradil dost.

„Ještě se na otce hněváte?“

„Proč bych se hněval...?“

„Děkuji vám,“ řekl, uklonil se a odešel.

Netrvalo dlouho a objevil se Ahmed Hosni. Hluboce se ukláněl a byl samá omluva. Snad opravdu litoval, jak se ke mně choval.

„Nic se nestalo, není třeba o tom už mluvit,“ řekl jsem a podal jsem mu ruku.

Ahmed ji rychle uchopil.

„Loučím se s pyramidami,“ dodal jsem. „Za tři dny už budu doma...“

„Zůstaňte ještě. V tuto dobu je v Egyptě nejkrásněji.“

„Rád bych. Ale docházejí mi peníze a je čas vrátit se do práce.“

„O peníze se, pane, nestarejte,“ řekl Hosni tak, jako by byl majitelem nikoli jediného velblouda, ale tučného konta v bance. „Budte prosím mým hostem. Co potřebujete?“

„Peníze přece neznamenají všechno. Mne čeká práce a mám své povinnosti. I tak už jsem v Káhiře déle, než jsem zamýšlel.“

„Škoda,“ řekl a mně se v tu chvíli zdálo, že to myslí upřímně.

„Navštívíte ještě pyramidy?“

„Uvidíme. Budu se snažit.“

Hosni sáhl do kapsy.

„Vezměte si to prosím na památku našeho seznámení a chvíl, které jsme spolu strávili ve stínu Domu miliónu let.“

Na dlani měl zlatý plíšek. Ihned jsem poznal, co to je. Na zlaté destičce byl reliéf skarabea, brouka, který se běžně vyskytoval v poušti i v údolí Nilu a byl před tisíci lety považován za jeden ze symbolů boha Rea. Na destičce bylo vyryto zaklínadlo a znak Chafreův. Skarabeové z doby Staré říše jsou velmi vzácní. Jen málokteré muzeum na světě se jimi může pyšnit. Dokonce i v tak bohatém muzeu v Káhiře jsem jich viděl jen několik. A navíc to byly skarabeové z šesté dynastie.

Přiznám se, pokušení bylo velice silné. Na Arabově dlani ležel zlatý plíšek... Stačilo po něm jen sáhnout. Ale opanoval jsem se.

„Děkuji, Ahmede, velmi vám děkuji.“

„Prosím, vezměte si to. Není to napodobenina. Ujišťuji vás.“

„Já vím, že to není napodobenina... Ale u nás doma je takový zvyk: za přátelství se nic neplatí. Proto nemohu od vás takový dárek přijmout.“

„Rozumím,“ řekl Arab a skarabeus zmizel v jeho kapse. „Musím tedy bohužel zůstat vaším dlužníkem.“

„Tak chce Alláh,“ užil jsem jediný argument, který se na Nilu uznává.

Odvážil jsem se ho zeptat:

„Jste hluboce věřící muslim a bdíte nad klidem krále, který vládl před tisíci lety. Podle vaší víry však mumie, když už tedy by měla být v pyramidě, nemá žádnou cenu. Tak proč ji tak pečlivě střežíte?“

„I kdybych byl nevěřící, konal bych svou povinnost.“

„Ale proč?“

„To je přece prosté. Můj dávný, velice dávný předek přísahal, že bude bdít nad klidem toho, jemuž vděčil za všechno. Za život, za bohatství, postavení... Jeho syn také přísahal. A potom zase jeho syn. Každý v dlouhé řadě mých předků skládal takovou přísahu. Můj děd, otec, i já. A můj syn také. Jak bych neměl dodržet slovo?“

„Faraónovi před šestačtyřiceti stoletími...?“

„Jemu ne. Mým předkům. Otcí. Asi vás to udivuje. Ale vy, Evropané, nerozumíte lidem Východu, tedy i nám, Arabům, a my jsme lidé Východu, ať bydlíme kdekoli. Vy nevíte, co to je věrnost, věrnost přísaze i sobě.“

Stiskl jsem mu ruku a řekl, že mu rozumím.

„Dávám vám čestné slovo, že tak jako všichni mí předchůdci, ani já neznám tajemství Chafreova Domu miliónu let. Moje povinnost je pečovat o některá bezpečnostní zařízení, ale nic víc. Je faraónova hrobka stále ještě v neobjeveném středu pyramidy? To nevím. Nikdo to, neví. Možná že tam nikdy nebyla.“

„Jak to?“

„Co když tu pyramidu postavili jen proto, aby oklamali vykradače hrobů? A velkého faraóna pohřbili někde úplně jinde? Třeba v nějaké jeskyni pod sfingou. Nebo někde nedaleko pod pohřebním chrámem? Je dokonce možné, že faraónovo tajemství prostě není, neexistuje a že jeho tělo spočívá v hrobce, kterou v minulém století objevil Giovanni Belzoni.“

„Jenomže sarkofág byl prázdný a v pohřební síni Belzoni nic nenašel.“

„Snad,“ přikývl Hosni. „A co když pyramida byla vyloupena už před několika sty léty nebo před tisíci lety? V dějinách mých předků bývaly měsíce, dokonce i léta, kdy nemohli bydlet u pyramid a střežit je. Sám jsem za poslední světové války musel proti své vůli pobývat daleko odtud...“

„A vy sám, co si o tom myslíte?“ zeptal jsem se ho.

„Nevím,“ pokrčil Hosni rameny, „neumím na to odpovědět. Pokud jde o mne, udělal jsem všechno, k čemu mě minulost zavazuje.“

Rozloučil jsem se s ním. Byl bych se s ním rád ještě před odjezdem setkal. Jak se ukázalo, bylo to naše poslední setkání.

VLOUPÁNÍ

Měl jsem strašnou chuť podívat se ještě jednou do Gízy. Rozloučit se s pyramidami. Znovu se zadívat na ty gigantické hory kamení stojící na slunci v poušti. A potom sejít dolů, k sfince, a naposled se zahledět na svět, kte-

rý jako by ustrnul v té podobě, jakou dostal před mnoha tisíci léty. A také uvidět Ahmeda Hosniho a jeho syna Jasina.

Čtyřicet hodin před odletem z Káhiry jsem se opět u snídane sešel s Harry Walrencem. Posadil jsem se proti němu.

„Tak jak se daří? Co vaše expedice?“ zeptal jsem se.

„Máme za sebou úžasný dny. Davy novinářů... Od koho se to mohli dovědět?“ podíval se na mne podezřívavě.

„Ode mne určitě ne!“ řekl jsem. „Ó vás věděly stovky lidí. Nedivte se, že se novináři domáklí, co se děje kolem pyramid.“

„Asi máte pravdu. Nejhorší jsou ti Egypťané, těch bylo nejvíce a nejlíp se v tom vyznají. Člověk se jich nemůže zbavit... Naštěstí už první nápor pominul. Zvědavců i novinářů už je celkem málo. Lidé si zkrátka na nás zvykají.“

„Přístroje máte v pořádku?“

„To ano. Ale mnoho nescházelo a stalo se neštěstí.“

„Copak, prosím vás?“

„Nějaký Egypťan nám málem zničil náš nejcennější aparát.“

„Někdo, kdo u vás pracoval?“

„Ale ne. Tisk pustil do světa, že jsme z Ameriky přivezli cenná zařízení, a to lákalo nějakého místního zloděje.“

„O tom jsem nic neslyšel...“

„Ohradili jsme staré dělnické baráky a sklady, ale moc to nepomáhá. Dostat se přes plot je docela lehké.“

„A kdy jste zpozorovali krádež?“

„Naštěstí k ní nedošlo. Víte, snažili jsme se najmout dobré hlídače, měl to na starosti sám ředitel muzea, ale nějak se to protáhlo. Proto hlídáme sklady sami. Každý den máme dva službu. Všechno na noc zamykáme, ale co to je dneska zámek pro zloděje? Především měli službu dva mí kolegové. Navečer zaslechli nějaké podivné zvuky ze skladu. Zloděj si asi myslel, že se nemusí bát... naši seděli potmě. Když slyšeli ty zvuky, potichu se připlížili ke skladu. Zámek samozřejmě ukroucený a dveře jen tak přivřené. Uvnitř se nějaký Arab pokoušel vypáčit jednu skříňku.“

„Že by hledal peníze nebo zlato?“

„Některé naše přístroje mají větší cenu než zlato. Ale těžko by je prodal. Měli jsme štěstí v neštěstí, že jsme na něj přišli brzy. V té skřínce totiž byly naše nejcennější přístroje. Stačilo by je upustit na zem... Museli bychom se vrátit do Ameriky a všechno začít znova. Jen seřadit přesně ty přístroje trvá měsíce. A jejich synchronizace s celou aparaturou... Zloděj by nic nezískal, ale nám by způsobil nenahraditelné ztráty. Naši se k němu potichu přiblížili a chytili ho.“

„A co bylo dál?“

„My jsme se s ním nemohli domluvit. Neuměl jinak než arabsky. Naši chlapci, vždyť to jsou archeologové a egyptologové, by se s ním možná dorozuměli staroegyptsky, ale arabsky? Ani slovo! Rozhodli se, že počkají do rána.“

„Proč nezavolali policii? Má stanici hned naproti hotelu Mena. Nebo mohli vzburcovat hotelovou službu...“

„Jako z udělení byla telefonní linka poškozená. A oni byli jenom dva. Jeden z nich by tam musel odejít. A čert ví, co by se mohlo stát. Co kdyby ten Arab měl společníka? Prostě nechtěli riskovat.“

„A jak to tedy udělali?“

„Jednoduše ho zavřeli do pyramidy.“

„Do pyramidy?“ podivil jsem se.

„Právě. ‚Starý pán‘ by to jistě nikdy nedovolil. Nápad to byl dobrý, protože tam jsou solidní mříže, a navíc jsme je zabezpečili řetězy. Arab se nestavěl na odpor, ostatně neměl nejmenší šanci, a tak putoval do podzemí.“

„A jak to skončilo?“

„Pro zloděje šťastně. Když jsme ráno přivolali policii, v pyramidě nebyl nikdo. Jako by se ten Arab rozplynul nebo proměnil v kámen.“

„Co když se někde ukrýl?“

„Ale kde? Tam není kde se ukrýt.“

„Co se s ním tedy mohlo stát?“

„Dole jsme to zabezpečili řetězy. Ale nahoře je druhý východ a na to jsme nepomysleli.“

„Tam jsou přece také mříže.“

„To ano, na zámek. Ten zloděj ho ukroutil.“

„Čím, prosím vás?“ –

„Vy jste tam nikdy nebyl? Jsou tam přece prkenné chodníčky pro turisty. Prkna jsou zpevněna železnými skobami. A náš zlodějíček si zřejmě jednu skobu vyndal a pak už si se zámkem snadno poradil. Udělal to tak tiše, že naši nic neslyšeli. Ale to nepodařené vloupání nám nakonec prospělo. Konečně nám dali policejní ochranu.“

„A co na to policie?“

„Prý toho zloděje brzy dostanou. Co jiného mohli říct?“

„Snad ho opravdu chytí.“

„Myslíte?“ řekl a nebyl by to Američan, kdyby se nevsázel. „Vsaďte se, že ho nikdy nenajdou. Chyťte vítr v poli.“

A dodal:

„Abych byl upřímný, jsem rád, že to tak skončilo.“

„Já vám nerozumím.“

„Podívejte se, naše výprava nechce mít spory s místními lidmi. Chtěli bychom s nimi žít v nejlepší pohodě. Zloděj byl určitě někdo z těch, kteří se potloukají kolem pyramid a čekají, koho by oškubali. Naivních turistů je tu dost a dost. Nám jen překáží. Asi to je dobře organizovaná parta, která má svá pravidla. A také určité svazky s místní policií.“

„Myslíte?“

„O tom nepochybuje. To je jasné. Policie přimhouří oči, když budou jenom šidit turisty a prodávat jim falešné starožitnosti. Kolik, prosím vás, by tu muselo být policajtů, aby zaručili zahraničním návštěvníkům bezpečnost a aby jim nikdo nic neukradl? Podívejte se na ty ohromné rozlohy... kolik tu je nejrůznějších úkrytů.“

„Asi máte pravdu. Nikdy jsem neslyšel, že by někoho u pyramid okradli. Váš případ bude výjimka.“

„To, že jsme zloděje chytili, je výstraha pro jiné, že si umíme své věci pohlídat. A když utekl, je nakonec dobře. Uchrání nás to před pomstou celého toho klanu tady. Naše výprava potřebuje především klid.“

Podíval se na hodinky.

„Zase jsem se zapovídal. Mohu vás odvézt do Gízy?“

„Děkuji, s pyramidami jsem se už rozloučil. Zítra se vracím domů.“

„Tak trochu vám závidím,“ řekl Harry Walrence. „Já mám strach, že my tady zažijeme ještě horké chvíle. Slyšel jste poslední zprávy?“

„Neslyšel.“

„Je to stále horší. Válka visí ve vzduchu.“

„Nepřeháníte?“

„Co vás nemá! Obávám se, že naši geniální politici udělají všechno, aby si znepřátelili nejen Egypt, ale i celý arabský svět. Ve Washingtonu je jim dobře, ale my, archeologové, budeme za jejich hříchy trpět. Budeme moc pokračovat ve svých výzkumech? Nebo nás jednoduše šupem pošlou za hranice?“

„Tak zlé to snad nebude...“

„Nevím, nevím... Ale my se opravdu obáváme...“ nezakrýval Harry Walrence neklid a znovu se podíval na hodinky. „Už je dost pozdě. Mám dojem, že kvůli vám dostanu co proto. Vy mě vždycky zatáhnete do zbytečně dlouhého rozhovoru. Tak na shledanou a šťastnou cestu.“

„Zlomte vaz!“ rozloučil jsem se s ním.

Když jsem vyšel z hotelu a kráčil k naší letecké společnosti v ulici Kasr el-Nil, abych se přesvědčil, že mám v letadle zamluvené místo, zaslechl jsem:

„Dobrý den, pane.“

Byl to Jasin Hosni.

„Jsem rád,“ řekl jsem mu po pravdě, „že vás vidím. Ráno odlétám a ani bych se s vámi nerozloučil. Už nemám čas zajet do Gízy.“

„Čekal jsem tu na vás a viděl jsem, jak vycházíte z hotelu. Tak jsem šel za vámi.“

„Měl jsi za mnou přijít do hotelu.“

„Bál jsem se, aby vás nesledovali.“
„Mne že by sledovali? Proč?“
„Kvůli nám. Přece nás často viděli pohromadě.“
„A co z toho?“
„Musíme utéct. Hledají nás.“
Naráz mi bylo všechno jasné.
„Ano, byla to chyba,“ řekl Jasin. „Ale o tom víte jenom vy... Oni si myslí, že to byl můj otec.“
„Co to je za nesmysl?“
„Tak to chce osud.“
Jasin byl jako snad všichni Arabové fatalista.
Mlčky jsme došli až ke kanceláři letecké společnosti. Obrátil se ke mně:
„Musím už jít. Na shledanou, pane. Otec mi nakázal, abych se s vámi srdečně rozloučil. Věřte prosím, ani otec, ani já nikdy nezapomeneme, co jste pro nás učinil. A Tagrid také. Otec vás však prosí, abyste nás už nikdy nehledal. Bude-li Alláh chtít, setkáme se.“
Rychle odbočil do první vedlejší ulice.
Obavy Harryho Walrence se rychle potvrdily. V polovině roku 1967 Izrael napadl sousední arabské státy. Mezi jinými také Egypt. Zasluhou pomoci USA skončila šestidenní válka vítězstvím útočníka. Egypt prožil kruté chvíle bojů, ponížení a neštěstí.
Tehdejší Násirova vláda se však ukázala velkorysou. Nejenže nepožádala americké učence, aby okamžitě opustili Egypt, ale naopak učinila vše, aby jim zabezpečila klid a všechny možnosti dalšího bádání.
Vysílač paprsků gama umístěný v místnosti se sarkofágem začal pracovat. Přístroje na povrchu pyramidy znamenávaly úbytek napětí paprsků. Vědci znovu a znovu, snad tisíckrát, opakovali své pokusy.
První výsledky byly překvapující. Američtí badatelé oznámili, že stojí před největším objevem, jaký kdy egyptská archeologie dosáhla. Naznačovali, že to bude světová senzace.
Všechna měření dostala univerzita v Káhiře, kde štáb učenců pod vedením profesora Amera Goheda s pomocí počítače 1130 začal výsledky rozebírat.
Překvapení se oddalovalo ze dne na den. Čas míjel. Až se roznesla zpráva: Američané rozebrali všechny přístroje a odeslali je do USA. A sami začali opouštět Egypt. První odjel nositel Nobelovy ceny profesor Alvarez. Před odjezdem z Káhiry ho „zajali“ novináři. Uspořádali s ním tiskovou konferenci, na níž byl profesor kupodivu výjimečně málomluvný; jeho dřívější zápal byl tentam. Novinářům se z něj podařilo dostat prohlášení po způsobu sportovních zpráv. Profesor řekl: „V prvním kole zápasu o odhalení tajemství pyramidy zvítězil Chefrén a jeho stavitelé!“
Teprve v roce 1969, tedy po dvou letech, se veřejnost dověděla víc. Profesor Gohed na základě rozboru výsledků průzkumu s poněkud nakyslou tváří prohlásil reportérovi anglického deníku Times:
„Z vědeckého hlediska vzato není možné získat nějaké konkrétní výsledky. Buď je struktura pyramidy, kterou stráží sfinxa s tělem lva a tváří faraóna Chafreho, jakousi záhadou, anebo jiné, nám neznámé jevy ovlivnily měření tak, že jsou velmi různorodá. Měření by přece měla být naprosto shodná. Skutečně nic nevíme. Nazvěte to magií, kouzly, anebo chcete-li, tajemstvím faraóna...“

EMÍR IBRAHIM CHALID

A opět, s dojmy nikoli menšími než před sedmi léty, jsem spatřil úchvatnou poušť a zelenou stuhu kolem Nilu. A nad řekou pyramidy...

V hotelu Skarabeus mě uvítali jako starého známého. Vrátný mi sdělil, že i když se turistický ruch opět zvýšil, najde se pro mne, starého zákazníka, nějaký pokoj...

Nazítří ráno jsem se vydal do Gízy. Slunce svítilo jako tehdy před sedmi léty. Ani u pyramid se nic nezměnilo. Již u hotelu Mena čekali velbloudáři na cizince a průvodci dotěravě nabízeli své služby. Marně jsem se však rozhlížel po velbloudovi s bílou šíjí a po jeho majiteli. Zeptal jsem se jednoho staršího Araba, kterého jsem si pamatoval z dřívějšíka a o němž jsem věděl, že znal mého přítele, kde Hosni může být. Dlouho mlčel.

„Hosni? Pamatuji se na něj,“ řekl nakonec. „Měl bílého velblouda... Ale ten tu už dávno není.“

„A kde bych se s ním mohl setkat?“

„Nevím. Odjel. Daleko odjel. Musel odjet...“

„A jeho syn Jasin?“

„Také není v Káhiře. Odjeli spolu.“

„A co je s Tagrid? Taková hezká dívka. Vždycky jim nosila jídlo.“

Arab se usmál:

„Slyšel jsem, že se provdala za Jasina. Otec s tím souhlasil. Když Hosni a jeho syn odjeli, Tagrid tu ještě nějaký čas bydlela, ale potom odjela také i s matkou.“

„Nevíte kam?“

„Říkalo se, že do Saudské Arábie nebo do Kuvajtu. Jenom Alláh zná pravdu.“

Poděkoval jsem mu a vydal jsem se k pyramidám. Všechno bylo tak jako před sedmi léty a – jako před sedmačtyřiceti stoletími. Chefrénova pyramida byla přístupná turistům. Po americké výpravě nezůstala jediná stopa. Profesor Alvarez sice před odjezdem z Egypta řekl, že výzkumy budou obnoveny, ale do „druhého kola“ už nenastoupili. Zřejmě se ti, kteří celou věc financovali, báli, že i toto „kolo“ přinese vítězství „starému pánovi“. Obešel jsem pyramidu a litoval jsem, že poslední archeologický nález, Cheopsova pohřební loď, ještě není veřejnosti přístupná. Prohlédl jsem si tedy jen jámu, v níž byla ukryta. Je až s podivem, že na ni nepřišli dříve – byla totiž jenom několik desítek metrů od pyramidy, poměrně nehluboko v zemi. Druhá loď, u níž právě začaly výzkumné práce, byla ještě blíž. Jeden rozdíl však tu byl; našli ji na jižní, nikoli na severní straně pyramidy, kterou velmi důkladně prozkoumali zloději a po nich vědci. Nikoho nenapadlo hledat na jižní straně, protože všechna Města mrtvých byla vždycky na straně severní. Starý Chufev všechny vodil za nos...

V mé oblíbené kotlině panovalo ticho, klid. Lehl jsem si na horký písek a vzpomínal jsem na vše, co jsem prožil tenkrát v Káhiře. Pomalu jsem začal pochybovat, byla-li to skutečnost. Možná že se mi to všechno od a až do zet prostě jedné noci jen zdálo. Možná že Ahmed Hosni nikdy neexistoval.

A tak, čím déle jsem o tom přemýšlel, tím víc jsem se přesvědčoval, že Sokrates se svým proslulým „vím, že nic nevím“ byl velice moudrý a měl pravdu.

Potom na mne padla dřímota. A protože spánek přináší dobré rady, probudil jsem se s odhodláním více se tím netrápit a co nejrychleji na všechno zapomenout.

Tentokrát byl můj pobyt v Káhiře kratší než první a – měl jsem i víc práce. Nezbyl čas opalovat se u pyramid.

V předvečer odletu z Káhiry mě jeden z mých egyptských přátel, Mahomed, pozval na rozloučenou na oběd. Dokonce do restaurace Nil-Hilton, nejpřepychovějšího a nejdražšího hotelu ve městě.

Můj společník byl vynikající vyprávěč a znal dokonale místní společenské a politické poměry. Čas nám plynul příjemně.

Když jsme vycházeli z restaurace, zastavil před hotelem velký automobil. Takový, jaký si dávají zhotovit východní milionáři. Hotelová sluhová horlivě otevírali dveře auta. Vrátný, samá poklona, vítal důstojné hosty.

Z automobilu vystoupil starší, dosti tlustý muž. Měl černý oblek, sněhobílou košili a stříbřitě popelavou vázanku. Nikoho si nevšímal. Se zdviženou hlavou vešel do hotelu. Kolem mne přešel, jako bych byl vzduch. Jak se patřilo na pravověrného muslimana, který třikrát vykonal pouť do Mekky, byl jeho turban zeleně olemován.

Ačkoli uplynulo sedm let a měl na sobě jiný oblek než tenkrát, poznal jsem ho. Nemohl jsem se mýlit...

Za ním z automobilu vystoupil mladý muž. Když přecházel kolem mne, lehounce kývl hlavou a přimhouřil jedno oko. Potom se ukázala nápadně krásná mladá žena. Její prostý, ale nadmíru elegantní oblek určitě pocházel z jednoho z nejpřednějších módních domů v Paříži. A tu jsem se nestačil divit – když šla kolem mne, uklonila se tak hluboce, jako bych byl pohádkový kníže.

„Kdo je to, ten s tím turbanem?“ zeptal jsem se přítele.

„Neznám ho, ale určitě to je nějaký bohatý naftový šejk. Počkejte, hned se zeptám,“ řekl a odešel do hotelu. Po chvíli se vrátil a oči mu zářily vzrušením.

„Je to emír Chalid. Emír Ibrahim Chalid! Legendární postava. Mnoho jsem o něm slyšel, ale až dosud jsem neměl to štěstí, abych ho potkal.“

„Emír Ibrahim Chalid? To zní jako z pohádky Tisíc a jedna noc.“

„Především voní naftou... A to obrovskou naftou. Kdo ví, jak se dříve jmenoval a čím byl. Asi pochází z Dubaje. Před několika léty měl tři kozy a pár ovcí nebo pásł koně.“

„Spíš velblouda,“ skočil jsem mu do řeči.

„Snad i velblouda,“ přikývl, „ačkoli na Arabském poloostrově milují spíše koně. Jednoho dne mu tam vytryskla nafta a on jako mnoho pastevců v poušti se probudil jako milionář, nebo dokonce jako miliardář. Tak to je emír Chalid...“

„A proč se mu říká legendární postava?“

„Tenhle naftový nabob se asi před půldruhým rokem objevil tady, v Káhiře, a okamžitě se zamiloval do starověkého Egypta. A velice rychle se začal považovat za vynikajícího archeologa. Protože má ohromné peníze a může si najmout, kolik chce dělníků, a nejen to, i nejlepší odborníky, měl poměrně vážné úspěchy.“

„Co tomu ale říkají vaši vědátoři?“

„V duchu se mu asi smějí, ale jak mohou, těžší z jeho kapsy. Víte, kdyby tenhle člověk nebyl tak štědrý, káhirská univerzita by neměla peníze na vykopávky. On je nakonec dost sympatický, samozřejmě až na to své neslušné bohatství. V Nil-Hiltonu si najal množství pokojů. Za jediný měsíc za ně platí víc, než kolik my dva dohromady vyděláme za celý život. A staví si nádherný palác.“

„Jistě u pyramid.“

„Vy jste o tom už slyšel?“

„Kdepak. Jenomže kdybych já měl tolik peněz a chtěl si hrát na archeologa v Egyptě, také bych si ho postavil u pyramid.“

„Jeho palác bude stát nedaleko sfingy. Vyprávějí se o ní celé legendy...“

„A po čem pátrá? Snad ne zase po tajemství faraóna Chefréna?“

„Ibrahim Chalid se nejvíce zajímá o vykopávky v Dášúru, Kaddabu a v Médúmu. Chce dokázat, že pyramida v Médúmu je první egyptská pyramida, že je starší než ty dvě, které dal postavit faraón Snofrev a že jejím tvůrcem byl faraón Hunej z předchozí, tedy třetí dynastie.“

„To je známá domněnka. A o pyramidy v Gíze se nezajímá?“

„Zatím ne. Ale kdo ví, co ho zítra napadne.“

„To je zajímavé...“

„Cožpak zajímavé!“ řekl můj egyptský přítel. „Jsou lidé, kteří tvrdí, že emír Ibrahim Chalid je Egyptan, že se narodil v Káhiře nebo na některém jejím předměstí. Měl prý nějaké potíže s úřady a utekl do Saudské Arábie. Potom prý žil v arabských emirátech. Spekulacemi s ropnými poli získal ohromné bohatství. Ovšem nikdo neví, jak to skutečně bylo. Pravda jen je, že má nesmírně mnoho peněz.“

Poděkoval jsem mu za pozvání k obědu a za všechno, co mi pověděl o emírovi.

Když jsem se vrátil do svého hotelu, zeptal jsem se vrátného, nehledal-li mě někdo.

„Nikdo, pane.“

„Žádný telefon?“

Vrátný se poptal v telefonní centrále.

„Nikoli, pane. Bohužel.“

Dal jsem mu spopitné a vyšel nahoru. Otevřel jsem dveře svého pokoje. Rozsvítil jsem. Na nočním stolku u postele se cosi lesklo. Přikročil jsem blíž. Na mramorové desce stolku ležela malá zlatá destička. Kdo ji tam položil? Věděl jsem, že bych se na to vrátného v hotelu marně ptal. Odpověděl by mlčením...

Držel jsem v ruce zlatého skarabea se znaky velkého Hora Chafreho. Je opravdový, nebo to je napodobenina? Nikdy jsem po tom nepátral. Proč to zjišťovat a ztrácet iluzi?

A tajemství velkého faraóna Chafreho?

Stále zůstává tajemstvím.

Snad ani neexistuje.

Pouze budoucnost rozluští tuto záhadu...

JERZY EDIGEY • STRÁŽCE PYRAMIDY

Svazek č. 166

Řídí Hana Krubnerová

Z polského originálu Stražník pyramid, vydaného nakladatelstvím Czytelnik ve Varšavě roku 1977, přeložil René Frühauf. Ilustroval a obálku navrhl James Janíček. Graficky upravil Jan Hejda. Vydal jako svou 6805. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1984. Odpovědné redaktorky Tamara Sýkorová a Jarmila Roslková. Výtvarný redaktor Jaromír Zápal. Technická redaktorka Jitka Pavlíková. Ze sazby písma Public vytiskla Severografia, n. p., závod 1, Liberec. 9,19 AA (text 7,66, ilustrace 1,53), 9,24 VA. Náklad 70 000 výtisků. První vydání. 13-795-84 14/54 Cena výtisku 7,- Kč

© Jerzy Edigey, 1977 Translation © René Frühauf, 1984 Illustrations © James Janíček, 1984